

Valtiovarainministeriö

Yhtiöittämisen periaatteet valtiolla

Esiselvitys 30.1.2018

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	2
1 Valtion yhtiöt ja omistajapolitiikan periaatteet.....	3
1.1 Valtion omistamisen perusta	3
1.2 Omistajaohjaus.....	4
1.3 Valtion yhtiöt.....	6
2 Valtion liikelaitokset	10
2.1 Euroopan yhteisön päätös Tieliikelaitosta koskien	10
2.2 Valtion liikelaitoksia koskeva lainsäädäntö	12
3 Rahastot.....	14
3.1 Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot	14
3.2 Itsenäiset julkisoikeudelliset rahastot	16
4 Julkisoikeudellinen laitos	17
5 Säätiöt	18
6 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.....	20
6.1 Julkinen hallintotehtävän määrittely.....	20
6.2 Julkisen hallintotehtävänannon edellytykset.....	21
6.3 VTV:n tarkastusviraston tuloksellisuustarkastus hyvästä hallintomallista valtion eritystehtävayhtiöissä	23
6.4 Liikelaitosten julkiset hallintotehtävät.....	23
6.5 Merkittävän julkisen vallan käytön määrittely	24
7 Johtopäätökset ja jatkotyö.....	25
7.1 Henkilöstön asema muutoksessa.....	25
7.2 Jatkotarkastelu ja organisaatiomuodon valinnan tarkastelukehikko	26
7.3 Jatkotyön organisointi.....	27
LIITTEET	28
Liite 1 Viimeaikaisia tai käynnissä olevia yhtiöittämissä	29
Liite 2a Nykyiset liikelaitokset	49
Liite 2b Valtion aiemmat liikelaitokset	51
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan liikelaitokset	51
Valtiovarainministeriön hallinnonalan liikelaitokset	61
Muiden hallinnonalojen liikelaitokset.....	64
Liite 3a Talousarvion ulkopuoliset rahastot.....	67
Liite 3b Muut rahastot	77
Liite 4 Julkisoikeudelliset laitokset	79
Liite 5 Muita organisaatiomuutoksia	88
LÄHTEET	91

JOHDANTO

Valtiorahallinnon toimintojen organisoinnissa tulisi noudattaa yhteisiä periaatteita ja yhteistä tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Samankaltaisissa olosuhteissa toiminnan organisoinnin tulisi johtaa ennustettavaan ja yhtenäiseen lopputulokseen. Valinta eri organisaatiomuotojen välillä on ollut kuitenkin epäsystemaattista ja osin satunnaista. Yleisiä, organisaatiomuodon valintaa ohjaavia periaatteita ei ole linjattu ja tämä on johtanut hallinnonalakohtaisiin kehityspolkuihin, joihin on vaikuttanut ennen kaikkea tapauskohtainen päätöksenteko, perustamisajankohdan olosuhteet ja vallinnut lainsäädäntö, markkinatilanne ja mm. Euroopan yhteisöön liittyminen.

Valtiolla on käytössään useita erilaisia tapoja organisoida sen toimintaa. Näillä organisaatiomalleilla on omat käyttötarkoituksensa ja niiden erityiset ominaisuudet tulisi ottaa paremmin organisaatiomuutosten valmistelussa huomioon. Tässä esiselvityksessä tarkastellaan valtion nykyisiä yhtiöitä, omistajapolitiikkaa ja valtion yhtiöittämiskehitystä sekä siihen liittyvää problematiikkaa. Lisäksi selvityksessä tarkastellaan valtion liikelaitoskehitystä ja siihen liittyvää problematiikkaa erityisesti Euroopan yhteisön komission 11.12.2007 tekemän päätöksen nojalla. Liikelaitokset ovat valtion yhtiöittämiskehityksen ymmärtämisen kannalta relevantti tarkastelukohte, koska liikelaitoksista on yhtiöitetty kahta lukuun ottamatta kaikki. Liikelaitosmalli on organisaatiomallina myös tietynlainen hybridi. Sillä on ominaisuuksia sekä yhtiö-, että virastomallista. Esiselvityksessä tarkastellaan myös muita valtionhallinnon organisaatiomalleja: talousarvion ulkopuoliset rahastot, muut julkisoikeudelliset rahastot, julkisoikeudelliset laitokset sekä säätiöt. Valtion talousarvioon kuuluvat virastot ja laitokset on rajattu tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Varallisuus oikeudellisesta näkökulmasta Suomen valtio eli valtiontalous muodostaa yhden kokonaisuuden. Valtiontalouteen kuuluvat valtion talousarviotalous ja talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot. Varallisuus oikeudellisissa suhteissa valtion virastot ja laitokset eivät ole omia oikeushenkilöitä, vaan osa valtiota ja talousarviotaloutta kirjanpitovelvollisina talousyksiköinä. Talousarvion ulkopuolella olevat rahastot ja valtion liikelaitokset sen sijaan ovat erillisiä varallisuus oikeudellisia oikeussubjekteja ja tästä seuraa myös se, että ne ovat myös itsenäisiä kirjanpitovelvollisia talousyksiköitä.

Viraston ja osakeyhtiön oikeudellinen perusta on täysin erilainen. Osakeyhtiön keskeiset säännökset tulevat osakeyhtiölaista, kirjanpitolaista ja verolainsäädännöstä. Yhtiön ohjauksesta ja valvonnasta vastaa yhtiökokouksen valitsema hallitus. Yhtiön operatiivista toimintaa johtaa toimitusjohtaja. Osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, joka vastaa itse omasta taloudestaan. Valtio omistaa useita osakeyhtiöitä, joissa se on joko enemmistöomistajana (valtion-yhtiö) tai vähemmistöomistajana (osakkuusyhtiö). Valtio-omisteiset osakeyhtiöt operoivat valtionhallinnon perinteisten toimintatapojen ja ohjausvälineiden ulkopuolella. Valtio ei voi puuttua yhtiön operatiiviseen johtamiseen vaan se vaikuttaa yhtiön toimintaan omistajaohjauksen kautta (erityisesti yhtiökokous).

Esiselvityksen on tarkoitus toimia pohjamateriaalina jatkotyölle valtion organisaatiomuodon valintaperiaatteiden laadinnalle. Toinen ansiokas pohjamateriaali jatkotyölle on valtion liikelaitosmallin soveltuvuus yhteismarkkinoille VM 41/2009 -julkaisun yhteydessä laadittu Vaihtoehtoisia ohjaus- ja organisaatiomalleja -taulukko. Taulukossa on käsitelty nettobudjetoidun viraston, valtion liikelaitoksen, talousarvion ulkopuolisen rahaston, julkisoikeudellisen laitoksen sekä ministeriön ohjaaman erityistehtäväyhtiön ja markkinaehtoisesti toimivan valtion osakeyhtiön ominaispiirteitä ja eroja monen piirteen osalta. (VM 41/2009) Jatkotyössä tämä vertailutaulukko voidaan ainakin soveltuville osin päivittää vastaamaan nykytilannetta ja lainsäädäntöä. Taulukon havaintoja organisaatiomuotojen ominaispiirteistä on hyödynnetty osittain myös tämän esiselvityksen organisaatiotyypikuvauksissa.

1 Valtion yhtiöt ja omistajapolitiikan periaatteet

Valtion omistajapolitiikka ja -ohjaus perustuvat [omistajaohjauslakiin](#) (1368/2007). Sitä sovelletaan valtion yhtiöomistusta koskevaan päätöksentekoon ja valtion omistajaohjaukseen valtio-enemmistöisissä yhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä. Laki koskee valtion toimintaa omistajana kaikissa yhtiöissä eikä sisällä poikkeuksia osakeyhtiölaista tai muusta yhtiölainsäädännöstä. Osakkeenomistajalla, yhtiön hallituksella ja toimivalla johdolla on kullakin omat osakeyhtiölakiin perustuvat tehtävänsä, vastuunsa ja oikeutensa. Julkisesti noteerattuja yhtiöitä velvoittavat sen lisäksi sekä arvopaperimarkkinalaki että rahoitustarkastuksen ja Helsingin arvopaperipörssin ohjeet. Omistajaohjauslailla määritellään eduskunnan ja valtioneuvoston toimivalta hankittaessa valtiolle määräysvaltaa ja luovutettaessa valtiolla olevaa määräysvaltaa. Lisäksi sillä määritellään toimivallan jako valtioneuvoston yleisistunnon ja omistajaohjauksesta vastaavan ministeriön välillä. Laissa täsmennetään myös osakemyynteihin ja yritysjärjestelyihin liittyviä säännöksiä.

Eduskunta päättää, missä yhtiöissä valtio voi luopua yksinomistuksestaan (äänimäärä yhtiössä 100 %) tai määräysvallastaan (vähintään 50,1 %:n äänimäärä). Eduskunta myös päättää määräysvallan hankkimisesta valtiolle, jos kysymyksessä on merkittävä yritys. Valtioneuvosto päättää valtionomistuksesta (eli osakkeiden ostamisesta ja myymisestä) ja omistajaohjauksesta vastaava ministeriö puolestaan päättää useimmista omistajaohjaukseen ja omistajavallan käyttöön liittyvistä kysymyksistä.

Omistajaohjauslain ohella eräitä valtionyhtiötä säännellään yksityiskohtaisesti oman alansa erityislainsäädännöllä. Näitä ovat mm. valtion erityisrahoitusyhtiötä koskevat lait ja alkoholi-lainsäädäntö.

Valtion omistajaohjauksessa noudatetaan OECD-maiden yhteistyöhön perustuvia [OECD Principles of Corporate Governance -ohjeita](#). Corporate governance eli hyvä hallintotapa tarkoittaa hyvää ja toimivaa päätösvallan ja valvonnan kokonaisuutta.

1.1 Valtion omistamisen perusta

Pääministeri Sipilän hallituksen laatiman valtion omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen (Tase töihin – Kasvua luovaa omistajapolitiikkaa, 13.5.2016) mukaan valtion omistamisen perusta voi olla:

Luonnollinen monopoli tai erityistehtävä: Luonnollisen monopolin tilanteessa kansantalouden kannalta tehokkain ratkaisu saavutetaan yhdellä toimijalla. Sääntelyyn liittyvien ongelmien vuoksi paras monopoliratkaisu on usein julkinen monopoli. Erityistehtävää toteuttavissa yrityksissä valtiolla on yhteiskunnallisia tavoitteita, jotka liittyvät johonkin yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeiseen tehtävään, joka kuitenkin on tehokkainta organisoida yhtiömuodossa.

Strateginen intressi: Valtion omistus on perusteltua myös tilanteessa, jossa valtiolla on yhtiön toimintaan liittyvä strateginen intressi. Strateginen intressi voi liittyä esimerkiksi maanpuolustukseen, huoltovarmuuteen, infrastruktuurin ylläpitämiseen tai peruspalveluvelvoitteesta huolehtimiseen. Strategisen intressin määrittelevät sääntelystä vastaavat ministeriöt.

Suomalaisen omistamisen puolustaminen: Hallitus pyrkii omilla toimillaan vahvistamaan suomalaista omistajuutta. Valtion omistajuus on yksi väline suomalaisen omistajuuden turvaamiseksi. Omistamisella tähdätään yritysten pitkäjänteiseen arvon kasvattamiseen erona sijoitustoiminnalle, jolle on leimallista tuottojen vuosittainen optimointi.

Finanssi-intressi: Valtion omaisuutta on hoidettava vastuullisesti. Finanssi-intressi ei ole pysyvä omistuksen peruste, vaan pelkän finanssi-intressin yhtiöiden pääomat tulisi parhaana mahdollisena ajankohtana allokoida vauhdittamaan tehokkaammin kansantalouden kasvua. Finanssi-intressiyhtiöissä ei ole eduskunnan asettamaa omistusrajaa ja yhtiöiden omistuskenteesta voidaan päättää valtioneuvoston päätöksellä.

Uuden luominen: Valtion aktiivisella omistajapolitiikalla voidaan tukea kasvua ja työllisyyttä sekä edistää yhteiskunnan kokonaisuutta. Aktiivisella omistuksella tuetaan hallittua elinkeinorakenteen uudistumista sekä yhteiskunnan toimintojen ja palvelujen kehitystä esimerkiksi alustataloudessa.

1.2 Omistajaohjaus

Ylintä omistajapolitiittista päätösvaltaa käyttää eduskunta. Maan hallitus linjaa omistajaohjauksen ja -politiikan keskeiset periaatteet hallitusohjelmassa. Valtion omistajapolitiikkaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös puolestaan ohjeistaa päivittäisen omistajaohjauksen toimintatavat. Eduskunta ja valtioneuvosto toimivat omistajaohjauslain myöntämän toimivallan rajoissa.

Eduskunnan ja valtioneuvoston toimivallan piiriin kuuluvat asiat sekä muut merkittävät ratkaisut edellyttävät talouspoliittisen ministerivaliokunnan puoltaa. Lisäksi talouspoliittinen ministerivaliokunta antaa tarvittaessa periaatepäätöstä täydentäviä linjauksia ja kannanottoja. Valtio edellyttää, että kannanottoja noudatetaan määräysvaltayhtiöissä ja toivoo, että niitä sovelletaan myös osakkuusyhtiöissä. Yhtiön hallitus vastaa ohjeen soveltamisesta ja valtio-omistajaan päin myös sen noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto vastaa omistajaohjauksen linjausten valmistelusta, käytäntöjen johdonmukaisuudesta ja koordinoi ministeriöiden välistä yhteistyötä. Kaikissa tilanteissa omistajapolitiittinen päätöksenteko kuuluu omistajaohjausministerille ja valtioneuvostolle ja liiketoiminnallinen päätöksenteko yhtiöiden omille toimielimille.

Valtion yhtiöomistusten omistajavaltaa käytetään valtioneuvoston alaisena jatkossa neljällä tavalla:

1. Pörssiyhtiöiden vähemmistöomistuksien ohjauksesta vastaa Solidium Oy.

2. Sellaisia valtion omistamien finanssi-intressin tai strategisen intressin yhtiöiden osakkeita, joista luopumiseen eduskunta on antanut valtuutuksen, tullaan ohjaamaan perustettavan kehitysyhtiön kautta.
3. Valtion kaupallisesti toimivien strategisen intressin yhtiöiden ja niiden erityistehtäväyhtiöiden, joilla on myös liiketaloudellisia tavoitteita, omistajaohjauksesta vastaa valtioneuvoston kanslia, ellei toisin määritellä.
4. Valtion erityistehtäväyhtiöitä, joiden tehtävä on hoitaa jotakin yhteiskunnan kannalta keskeistä tehtävää ilman liiketaloudellisia tavoitteita, ohjataan suoraan asianomaisesta ministeriöstä.

Valtioneuvoston kanslian yhteyteen asetetaan parlamentaarisesti koottava neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä neuvoa-antavasti muun muassa valtion yhtiöomistuksen toimintapolitiikkaa, omistajaohjauksen toimintaperiaatteita ja eduskuntavaltuuksien rajoja yleisellä tasolla koskevia kysymyksiä.

Omistajaohjaus perustuu itsenäiseen omistajastrategiseen vaikuttamiseen ja taloudelliseen analyysiin sekä näihin perustuvaan valmisteluun. Näiden perusteella valtio ottaa tarvittaessa kantaa yrityksen strategiaan ja taloudellisiin kysymyksiin. Valtio on aktiivinen omistaja. Hallitusnimitysten kautta se voi huolehtia siitä, että valtio-omistajan tavoitteet saavutetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Nimitettäessä valtion omistajaohjauksesta vastuussa olevia virkamiehiä valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusten jäseniksi, on varmistettava, että virkamiehet eivät tule esteellisiksi valmistellessaan valtion yhtiöomistusta koskevia päätöksiä tai muussa omistajavallan käytössä ja ohjauksessa.

Yhtiön hallitus ja toimiva johto ovat vastuussa siitä, että ne keskustelevat merkittävien omistajien kanssa omistaja-arvon kehittymiseen liittyvistä tai muutoin merkittävistä omistajia koskevista asioista. Valtio omistajana keskustelee yhtiöiden kanssa aktiivisesti lainsäädännön rajoissa muut omistajat huomioon ottaen.

Omistajaohjauksen kannalta keskeinen päätöksentekoeelin on yhtiön hallitus. Hallitusjäsenyyksien keskeisiä perusteita ovat ehdokkaiden kokemus ja asiantuntemus, hallitusten yhteistyökyvyt ja monipuolisen osaamisen varmistaminen sekä valtioneuvoston asettamien tasa-arvotavoitteiden noudattaminen. Valtio varmistaa molempien sukupuolten riittävän edustuksen yhtiöiden hallituksissa. Valtion ehdotuksesta valittujen hallitusjäsenten osalta pyritään 5–7 vuoden toimikausiin.

Hallitusvalinnat perustuvat yhtiön tarpeeseen. Omistajaohjausosasto vastaa valtion nimeämien hallitusjäsenten erikseen määritellystä valintaprosessista, jossa voidaan tarvittaessa käyttää ulkopuolista asiantuntemusta. Lopullinen päätösvalta on aina vastuuministerillä.

Kaupallisesti toimivien yhtiöiden tavoitteena tulee olla kannattavaan kasvuun perustuva toiminta, mikä kasvattaa omistaja-arvoa pitkäjänteisesti. Valtion erityistehtäviä toteuttavissa yhtiöissä valtiolla on omistajana yhteiskunnallisia tavoitteita, mutta niidenkin taloudellista toimintaa voidaan ohjata liiketaloudellisin perustein. Erityistehtäväyhtiöiden tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon erityistehtävän luonne ja siitä aiheutuvat kustannukset. Eräistä yhtiöistä on säädetty erillislailla, mikä osaltaan normittaa myös valtion omistajapolitiikkaa ja omistajaohjauksen hoitamista.

Sekä kaupallisissa että erityistehtäväyhtiöissä yhtiön tuloksesta vastaavat sen toimiva johto ja hallitus, jotka tekevät toimintaa koskevat päätökset osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen asettamissa puitteissa. Yhtiöiden osingonmaksulla ja osinkopolitiikalla on valtiolle keskeinen merkitys. Valtio arvostaa ennakoivaa, sekä yrityksen rahoitustarpeet että omistajan intressit huomioivaa osinkopolitiikkaa. Sen lähtökohtana on toimialalla vertailukelpoinen taserakenne, mahdollisuuksien mukaan suhteellisen tasainen osinkovirta sekä vertailukelpoinen nettovelkaisuusaste.

Kaupallisesti ja kilpailullisessa toimintaympäristössä toimivien yhtiöiden on toimittava samoilla edellytyksillä kuin kilpailijansa, jotta niiden omistus ei aiheuta kilpailuvääristymiä. Tämän kil-

pailuneutraliteettitavoitteen mukaisesti valtion omistamien yhtiöiden ja samalla toimialalla toimivien muiden yhtiöiden toimintaperiaatteiden, rahoitusrakenteen ja tuottotavoitteiden tulee olla vertailukelpoisia.

Valtionyhtiöiden on näytettävä esimerkkiä arvojohtamisesta ja yhteiskuntavastuusta osana yritykselle määritettyjä arvoja. Yhteiskuntavastuun kantamisen tulee näkyä esimerkiksi periaatteena, että verot maksetaan siihen maahan, missä tulos syntyy. Verotuksen minimointi esimerkiksi veroparatiiseja käyttäen ei ole hyväksyttävää.

Konkurssilain 3 §:n mukaan konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö sekä yhteisö, säätiö ja muu oikeushenkilö. Konkurssilain 3 § yksityiskohtaisten perusteiden (HE 26/2003) mukaan keskeisimpiä yhteisöjä ovat avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, yhdistys ja osuuskunta. Yhtiöitä ovat myös erityislainsäädännössä säännellyt yhtiöt, kuten asunto-osakeyhtiöt sekä vakuutus- ja luottolaitokset. Myös valtion taikka kunnan omistamat yhtiöt laskeetaan pykälässä tarkoitetuiksi yhtiöiksi, jotka voidaan omistuspohjastaan huolimatta asettaa konkurssiin.

1.3 Valtion yhtiöt

Nykyiset valtion kokonaan tai osittain omistamat 69 yhtiötä voidaan jakaa kolmeen yhtiöryhmään valtion omistajaintressin mukaan. Yhtiöiden jakautuminen hallinnonaloittain on esitetty seuraavan sivun kaaviokuvassa.

Yhtiöryhmä 1 a: Valtiolla on omistajana joko ainoastaan tai lähes yksinomaan vahva sijoittajaintressi. Omistajaohjausta järjestettäessä on otettava huomioon valtion omistusosuuteen liittyvä määräys- tai vaikutusvalta sekä siihen liittyvät omistajan riski ja omistukseen perustuva osallistuminen yhtiön päätöksentekoon. Tämän ryhmän yhtiöiden osalta eduskuntavaltuus omistuksen alarajan osalta on nolla prosenttia.

Tähän yhtiöryhmään kuuluu tällä hetkellä 17 yhtiötä, joista 13 on pörssiyhtiöitä ja neljä muuta noteeraamattomia kaupallisesti toimivia yhtiöitä:

Ahtium Oyj, Elisa Oyj, Kemira Oyj, Konecranes Oyj, Metso Oyj, Outokumpu Oyj, Outotec Oyj, Sampo Oyj, SSAB, Stora Enso Oyj, Telia Company Ab, Tieto Oyj, Valmet Oyj, Altia Oyj, Kemijoki Oy, Nordic Morning Oyj, Raskone Oy.

Yhtiöryhmä 1 b: Vahvan sijoittajaintressin lisäksi yhtiöön liittyy strategisia intressejä, joiden vuoksi valtion on syytä pysyä toistaiseksi vahvana omistajana tai turvata muulla tavoin kyseiset strategiset intressit, jos omistusosuutta pienennetään tai omistuksesta luovutaan. Eduskuntavaltuudet tämän ryhmän yhtiöiden omistuksen alarajasta ovat joko 100, 50,1 tai 33,4 prosenttia strategisesta intressistä riippuen.

Tähän yhtiöryhmään kuuluu tällä hetkellä 19 yhtiötä:

Finnair Oyj, Fortum Oyj, Neste Oyj, Arctia Oy, Boreal Kasvinjalostus Oy, Fingrid Oyj, Gasum Oy, Leijona Catering Oy, Meritaito Oy, Motiva Oy, Patria Oyj, Posti Group Oyj, Suomen Lautaliikenne Oy, Suomen Rahapaja Oy (strateginen intressi päättynyt), Suomen Siemenperuna-keskus Oy, Suomen Viljava Oy, Tapio Oy, Vapo Oy ja VR-Yhtymä Oy.

Valtio-omisteiset yhtiöt v. 2018									
Tilanne 21.1.2018									
Ministeriö	Valtioneuvoston kanslia	Ulko-ministeriö	Valtiovarain-ministeriö	Opetus- ja kulttuuri-ministeriö	Liikenne- ja viestintä-ministeriö	Työ- ja elinkeino-ministeriö	Sosiaali- ja terveys-ministeriö	Ympäristö-ministeriö	
Valtion 100 % omistamat yhtiöt	Arctia Oy*, Finavia Oyj, Finnpiilot Pilotage Oy, Gasum Oy, Governia Oy, Leijona Catering Oy, Meritaite Oy, Motiva Oy, Posti Oyj*, Solidium Oy, Suomen Erillisverkot Oy, Suomen Lauttaliikenne Oy, Suomen Rahapaja Oy, Suomen Viljava Oy, Tapio Oy, Valtion kehitysyhtiö Vake Oy, Veikkaus Oy, VR-Yhtymä Oy VAKEn hallinnoimat: Altia Oyj, Nordic Morning Group Oyj	Hansel Oy, Haus Kehittämiskeskus Oy, OHY Arsenal*** SoteDigi Oy**, Vmna Oy**, Maakuntien tiakeskus Oy**	CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy	Air Navigation Services Finland, Finrail Oy, Yleisradio Oy Uusi liikenteen- ohjausyhtiö?	Baltic Connector Oy, Finnvera Oyj, Business Finland Oy, Suomen Teollisuuslaitos Oy, VTT Oy, Terrafame Group Oy, (Heti Oy**)	Alko Oy STUK International Oy			A-Kruunu Oy
Valtioenemmistöiset yhtiöt	Boreal Kasvinjalostus Oy (60,8 %), Finnair Oyj (55,8%), Fortum Oyj (50,8 %), Gasonia Oy (99 %), Patria Oyj (50,1 %), Vapo (50,1 %) * VAKEn hallinnoimat: Kemijoki Oy (50,1 %), Raskone Oy (85 %)	Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund) (93,4 %)	Fingrid Oyj (53,1 %) Tietokarhu Oy (20 %, osuus äänistä 80 %)	Cinia Group Oy (77,5 %)					
Valtion osakkuusyhtiöt	Neste Oyj (49,7%)*, Suomen Ilmailuopisto Oy (49,5 %), Suomen Siemenperunakeskus Oy (22 %)		Suomen Yliopisto- kiinteistöt (33,3%)	Hevosopisto Oy (25 %)					Kuntarahoitus (16 %)
Solidiumin hallinnoimat	Ahtium Oyj (7,6 %) Elisa Oyj (10 %) Kemira Oyj (16,7 %) Konecranes Oyj (4,2 %) Metso Oyj (14,9 %) Outokumpu Oyj (22,9 %) Ojutec Oyj (14,9 %) Sampo Oyj (11,9 %) SSAB AB (16,6 %) Stora Enso Oyj (12,3 %) Telia Company (3,2 %) Tieto Oyj (10 %) Valmet Oyj (11,1 %)								
* Finanssi-intressin osalta hallinnoijana Vake Oy **Maakunta- ja soteuudistuksen johdosta perustetut, jotka siirretään maakunnille viimeistään 1.1.2020 alkaen. Heti Oy tullaan ajamaan alas ***Selvitystilassa									

Valtion enemmistöomisteiset yhtiöt 10.1.2017	Toimiala	Liikevaihto 2016 Milj. €	Henkilöstö 2016	Nyk. valtion osuus osake-pääomasta %	Hallinnoiva ministeriö
Air Navigation Services Finland Oy	Ilmaliikennettä palveleva toiminta	..	..	100	LVM
A-Kruunu Oy	asuntojen vuokraus	1,9	6	100	YM
Alko Oy	alkoholijuomien vähittäismyynti	1 162,80	2 655	100	STM
Altia Oyj	alkoholijuomien tuotanto ja tukkumyynti	356,6	797	100	VNK
Arctia Oy	jäänmurto-, monitoimialus- ja yhteysaluspalvelut	60,7	265	100	VNK
OHY Arsenal Oy ¹⁾	omaisuudenhoitoyhtiö	-	-	100	VM
Baltic Connector Oy	kaasuputki	-	10	100	TEM
Boreal Kasvinjalostus Oy	viljelykasvien jalostus ja markkinointi	9,8	62	60,8	VNK
Cinia Group Oy	tietoliikenne- ja verkkopalvelut	..	..	77,5	LVM
CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy	tieteelliseen ja tekniseen laskentaan liittyvä atk-palvelu	36,8	289	100	OKM
Finavia Oyj	lentoasemaverkosto ja lennonvarmistusjärjestelmä	380,9	2 995	100	VNK
Fingrid Oyj	sähkön voimansiirtopalvelu	586,1	375	53,1	VM
Finrail Oy	rautatieliikenteen ohjauspalvelut	36,6	406	100	LVM
Finnair Oyj	lentoliikenne	2 317	4 937	55,8	VNK
Finnpilot Pilotage Oy	luotsauspalvelut	36,5	327	100	VNK
Finnvera Oyj	erityisrahoituslaitos	..	381	100	TEM
Finpro Oy	liikkeenjohdon konsultointi, kansainvälistyminen	5,1	228	100	TEM
Fortum Oyj	energiantuotanto	3 632	8 108	50,8	VNK
Gasonia Oy	energialiiketoiminta	..	..	99	VNK
Gasum Oy	maakaasun tukkukauppa	843,4	334	100	VNK
Governia Oy	sijoitusyhtiö	90,6	234	100	VNK
Hansel Oy	hankintakeskus	9,6	75	100	VM
HAUS Kehittämiskeskus Oy	täydennyskoulutus ja kehittämispalvelut	6	31	100	VM
ICT-palvelukeskusyhtiö Vimana Oy	Atk-laitteisto- ja ohjelmistokonsultointi	..	..	100	VM
Kemijoki Oy	energian tuotanto	43,5	40	50,1	VNK
Leijona Catering Oy	ravitsemispalvelut	71,1	457	100	VNK
Meritaito Oy	vesiteiden ylläpito ja kehittäminen	28,3	232	100	VNK
Motiva Oy	tehokkaan energiankäytön edistäminen	6,5	67	100	VNK
Neste Oyj	öljyn jalostus	11 689	5 001	49,7	VNK
Nordic Morning Oyj	graafinen teollisuus	103,4	653	100	VNK
Patria Oyj	puolustusvälineiteollisuus	489,9	2 750	50,1	VNK
Posti Group Oyj	postipalvelut	1 607,60	20 497	100	VNK
Raskone Oy	raskaiden koneiden korjaamotominta	65,5	482	85	VNK
Solidium Oy	sijoitusyhtiö	..	12	100	VNK
SoteDigi Oy	sosiaali- ja terveydenhuolto-alan digitaaliset ratkaisut	..	..	100	VM
STUK International Oy	ydinenergian ja säteilyn asiantuntijapalvelut	..	..	100	STM
Suomen Erillisverkot Oy	teleliikenne	93,2	313	100	VNK
Suomen Lauttaliikenne Oy	lauttaliiketoiminta	50,8	304	100	VNK
Suomen Rahapaja Oy	metalliteollisuus	66,6	173	100	VNK
Suomen Teollisuussijoitus Oy	pääomasijoitustoiminta	..	34	100	TEM
Suomen Viljava Oy	viljan käsittely- ja varastointipalvelut	17,5	60	100	VNK
Tapio Oy	metsätaloutta palveleva toiminta	9	56	100	VNK
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	Tekniikan tutkimus ja kehittäminen	188,4	2 414	100	TEM
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)	erityisrahoituslaitos	..	..	93,4	UM
Terrafame Group Oy	rahoitusta palveleva toiminta	101	629	100	TEM
Tietokarhu Oy	verohallinnon tietotekniset palvelut	33,7	199	20 (osuus äänivallasta 80 %)	VM
Valtion kehitysyhtiö Vake Oy	Omaisuudenhoitotoiminta	..	..	100	VNK
Vapo Oy	turve- ja puuteollisuus	459,8	803	50,1	VNK
Veikkaus Oy	veikkaus- ja arpajaistoiminta	2 204,50	369	100	VNK
VR-Yhtymä Oy	rautatieliikenne	1 187	7 691	100	VNK
Yleisradio Oy	yleisradiotoiminta	470,9	2 951	99,9	LVM

Yhtiöryhmä 2: Valtiolla on omistajana sääntelyyn tai viranomaistehtäviin liittyvä erityisintressi: yhtiöllä on valtion määrittelemä elinkeino-, yhteiskunta- tai muu poliittinen tehtävä taikka jokin muu erityisrooli. Eduskuntavaltuudet tämän ryhmän yhtiöiden omistuksen alarajasta ovat pääsääntöisesti joko 100 tai 50,1 prosenttia, mutta viiden yhtiön¹ osalta nolla.

Tähän yhtiöryhmään kuuluu tällä hetkellä 33 yhtiötä:

Air Navigation Services Finland, A-Kruunu Oy, Alko Oy, OHY Arsenal Oy (selvitystilassa), Baltic Connector Oy, Cinia Group Oy, CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy, Finavia Oyj, Finnpiilot Pilotage Oy, Finnvera Oyj, Finpro Oy, Finrail Oy, Gasonia Oy, Governia Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy, Hevosopisto Oy, ICT-palvelukeskusyhtiö Vimana Oy, Kuntarahoitus Oyj, Solidium Oy, SoteDigi Oy, STUK International Oy, Suomen Erillisverkot Oy, Suomen Ilmailuopisto Oy, Suomen Teollisuussijoitus Oy, Suomen yliopistokiinteistöt Oy, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund), Terrafame Group Oy, Tietokarhu Oy, Valtion kehitysyhtiö Vake Oy, Veikkaus Oy ja Yleisradio Oy.

Yhtiöiden toimiala, liikevaihto- ja henkilöstötiedot on esitetty oheisessa kahdessa taulukossa, joista ensimmäisessä ovat valtion enemmistöomisteiset yhtiöt ja toisessa vähemmistöomisteiset yhtiöt. Liitteessä 1 on kuvattu viimeaikaisia ja käynnissä olevia yhtiöittämisiiä. Liikelaitoksista syntyneitä valtionyhtiöitä käsitellään liitteessä 2b.

Valtion vähemmistöomisteiset yhtiöt 10.1.2017	Toimiala	Liikevaihto 2016 Milj. €	Henkilöstö 2016	Nyk. valtion osuus osakepääomasta %	Hallinnoiva ministeriö/ taho
Ahtium Oyj	kaivosteollisuus	..	..	7,6	Solidium
Elisa Oyj	puhelinliikenne	1 600	4 300	10	Solidium
Hevosopisto Oy	hevosalan koulutus	8,1	96	25	OKM
Kemira Oyj	kemianteollisuus	2 400	4 800	16,7	Solidium
Konecranes Oyj	konevalmistaja	17 000	3 300	3,2	Solidium
Kuntarahoitus Oyj	luottolaitos	183,7	106	16	YM
Metso Oyj	metalliteollisuus	2 600	11 000	14,9	Solidium
Outokumpu Oyj	metallit ja teknologia	5 960	10 000	24	Solidium
Outotec Oyj	mineraalien- ja metallien jalostusteknologia	1 100	4 200	14,9	Solidium
Sampo Oyj	pankki- ja vakuutustoiminta	..	6 800	11,9	Solidium
SSAB AB	metalliteollisuus	5 800	15 000	17,1	Solidium
Stora Enso Oyj	metsäteollisuus	9 800	25 000	12,3	Solidium
Suomen Ilmailuopisto Oy	ilmailualan koulutus	8,8	40	49,5	VNK
Suomen siemenperunakeskus Oy	perunalajikkeiden ylläpito, tuotanto ja markkinointi	2,8	14	22	VNK
Suomen yliopistokiinteistöt Oy	kiinteistöt	148,2	32	33,3	VM
Tieto Oyj	informaatioteknologiapalvelut	1 500	13 900	10	Solidium
Telia Company	telepalvelut	84 000 ³⁾	21 000	3,2	Solidium
Valmet Oyj	paperi- sellu- ja energiateknologia	2 900	12 000	11,1	Solidium

¹ Yhtiöryhmä 2 osalta Eduskuntavaltuus omistuksen alarajasta määritelty nollassi prosentiksi: Baltic Connector Oy, Gasonia Oy, Hevosopisto Oy, Kuntarahoitus Oyj, Suomen Ilmailuopisto Oy, Suomen yliopistokiinteistöt Oy, Terrafame Group Oy

2 Valtion liikelaitokset

Valtion liikelaitokset ovat markkinaohjattu osa valtiota. Liikelaitosmalli perustuu liikeloudellisten periaatteiden noudattamiseen julkisten palvelujen tuottamisessa. Valtion liikelaitokset eivät ole valtiosta erillisiä oikeushenkilöitä. Valtion liikelaitosten henkilöstö on valtion henkilöstöä. Liikelaitosmallia on sovellettu sellaisen valtion liiketoiminnan harjoittamiseen, jota on yhteiskuntapoliittisista tai muista syistä tarve ohjata.

Valtiolla on ollut vuosien varrella 16 liikelaitosta, joista puolet on ollut liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ja viisi valtiovarainministeriön hallinnonalalla. Liikelaitoksista kahta lukuun ottamatta kaikki on yhtiöitetty. Nykyisin liikelaitosmuodossa toimivat Senaatti-kiinteistöt ja Metsähallitus on nykyisin liikelaitosmuodossa olemassa. Senaatti-kiinteistöt on ainut vuonna 2010 uudistetun valtion liikelaitoslain ([1062/2010](#)) mukainen liikelaitos. Metsähallituksen liiketoimintaan sovelletaan metsähallituslakia ([234/2016](#)).

Liikelaitoksen nimi	Toiminta-aika	Vuosia	Hallinnon-ala
Valtion painatuskeskus	1.1.1989 - 31.12.1992	4v	VM
Valtion ravitsemiskeskus	1.1.1989 - 31.12.1992	4v	VM
Valtion tietokonekeskus	1.1.1989 - 31.12.1992	4v	VM
Posti- ja telelaitos	1.1.1990 - 31.12.1993	4v	LVM
Valtion rautatiet	1.1.1990 - 30.6.1995	5 v 6 kk	LVM
Karttakeskus	1.1.1990 - 31.12.1993	4v	MMM
Ilmailulaitos	1.1.1991 - 31.12.2009	19v	LVM
Autorekisterikeskus	1.1.1993 - 31.12.1995	3v	LVM
Valtion korjaamo, sittemmin Raskone	1.7.1994 - 31.12.1998	4 v 6 kk	LVM
Metsähallitus	1.1.1994 – edelleen	yli 23 v	MMM
Hallinnon kehittämiskeskus	1.1.1995 - 30.8.2002	7 v 8 kk	VM
Teknillinen tarkastuskeskus	1.11.1995 – 31.12.1997	2 v 2kk	KTM
Valtion kiinteistölaitos, Senaatti-kiinteistöt	1.1.1999 - edelleen	yli 18 v	VM
Tieliikelaitos	1.1.2001 - 31.12.2007	7v	LVM
Varustamoliikelaitos	1.1.2004 – 31.12.2009	6v	LVM
Luotsausliikelaitos	1.1.2004 - 31.12.2010	7v	LVM

Tarkemmat tiedot nykyisistä ja entisistä liikelaitoksista löytyy liitteistä 2a ja 2b.

2.1 Euroopan yhteisön päätös Tieliikelaitosta koskien

Euroopan yhteisön komissio teki 11.12.2007 Suomelle osoitetun osittain kielteisen päätöksen Valtion tuki N:o C 7/2006, jonka kielteinen osa koskee Tieliikelaitoksen saamaa valtiontukea. Komissio pitää kiellettyä valtiontukea liikelaitoksen konkurssisuoja ja poikkeavaa verokohdetta (konkurssilainsäädännön ja tavanomaisen yhteisöverotuksen soveltumattomuus). Konkurssilainsäädännön soveltumattomuuden osalta päätöksessä katsotaan, että kyse on valtiontuesta, koska Tieliikelaitos voi hyötyä tuetusta asemastaan. Yhteisöverotuksen soveltumattomuuden osalta päätöksessä katsotaan, että vapautus yhteisöverosta muodostaa kilpailua vääristävän valtiontuen, jota ei voida perustella verojärjestelmän luonteella ja systematiikalla. Komissio toteaa edellä mainitussa Tieliikelaitosta koskevassa päätöksessään, että rajoittamaton valtion takaus kaupallista toimintaa harjoittaville yksiköille on aina todettu perustamis- sopimuksen valtiontukisääntöjen vastaiseksi. Komissio viittaa tässä yhteydessä myös tapaukseen, jossa Ranska on myöntänyt sähkö- ja kaasutoimialalle valtiontukea (EUVL L 49 22.2.2005, s. 9) sekä valtiontukipäätöksiin Espanjan kansalliselle radioyhtiölle (EUVL C

239 4.10.2006, s. 17), CDC:n takaukseen CDC IXIS:ille (EUVL C 154 2.7.2003, s. 13) ja valtion takauksiin Saksan julkisille luottolaitoksille (Anstaltslast und Gewährträgerhaftung) (EYVL C 150 22.6.2002, s. 7). Konkurssilainsäädännön ja yhteisöverotuksen soveltumattomuuteen liittyvät tukitoimenpiteet ovat kumoutuneet Tieliikelaitoksen osalta vuoden 2008 alusta, kun Tieliikelaitos on muutettu valtion omistamaksi osakeyhtiöksi. Vaikka komission Suomea koskeva päätös koskee ainoastaan Tieliikelaitosta, sillä on epäsuora vaikutus koko liikelaitosjärjestelmään. Valtion liikelaitosjärjestelmän piirissä komission päätöksen antamisajankohtana oli Tieliikelaitoksen lisäksi viisi muuta valtion liikelaitosta: Ilmailulaitos, Luotsausliikelaitos, Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Varustamoliikelaitos.

Valtiovarainministeriö asetti valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta sisämarkkinoille kartoittavan hankkeen toimikaudeksi 18.3.2008 – 31.12.2009. Hankkeen tehtävänä oli kartoittaa valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta sisämarkkinoille ja tehdä ehdotukset mahdollisesti tarvittaviksi uusiksi organisointi- ja ohjausmalleiksi sekä tehdä yhdessä liikelaitoksia ohjaavien ministeriöiden, kilpailuviranomaisten ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston kanssa liikelaitoskohtaiset ehdotukset tarvittaviksi toimenpiteiksi. Hankkeessa tultiin siihen lopputulokseen, että kaikissa tarkastelluissa organisointimalleissa osakeyhtiötä lukuun ottamatta, esiintyvät Euroopan yhteisön komission Tieliikelaitos-tapauksessa katsomat yhteismarkkinoille soveltumattomuutta aiheuttavat piirteet, konkurssilainsäädännön ja yhteisöverotuksen soveltumattomuus. Todettiin, että verotusta koskevat kysymykset voidaan eliminoida verolainsäädäntöä kehittämällä. (VM 41/2009)

Konkurssilain 3 §:n mukaan konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö sekä yhteisö, säätiö ja muu oikeushenkilö. Oikeushenkilö voidaan asettaa konkurssiin silloinkin, kun se on poistettu asianomaisesta rekisteristä tai purettu. Myös kuolinpesä ja konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin. Konkurssiin ei voida asettaa valtiota, Ahvenanmaan maakuntaa, kuntaa, kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä, valtion liikelaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta taikka evankelis-luterilaista tai ortodoksista kirkkoa tai evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakuntaa tai seurakuntayhtymää. Yliopistolain (558/2009) 1 §:ssä tarkoitettu julkisoikeudellinen yliopisto voidaan kuitenkin asettaa konkurssiin.

Hallituksen esityksen pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan nimenomaisesti, ettei valtion liikelaitosta voida asettaa konkurssiin. Toisin kuin valtion virastot ja laitokset, jotka kuuluvat valtion talousarvion piiriin, valtion liikelaitokset rahoittavat menojaan myös toiminnastaan saamallaan tuloilla sekä lainoilla, joita ne voivat ottaa erikseen säädetyin tavoin. Valtion liikelaitosten rahoitus voi kuitenkin perustua myös valtion talousarvioon otettaviin määrärahoihin. Niitä ei siten voida pitää täysin valtiosta itsenäisinä oikeushenkilöinä. Valtiolla on myös viimekätinen vastuu valtion liikelaitoksen lainanotosta valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 6 §:n perusteella. (HE 23/2003)

Hankkeessa laadittujen periaatelinjausten mukaan valtion varallisuutta tulee käyttää markkinoilla kilpailutilanteessa niin, että se ei suosi omaa tai jonkun muun yrityksen liiketoimintaa. Valtion liiketoimintaa harjoitetaan pääsääntöisesti osakeyhtiömuodossa. Valtion liikelaitos voi olla pysyvä toimintamuoto vain silloin, kun liikelaitos ei toimi markkinoilla kilpailutilanteessa tarjoamalla tavaroita tai palveluita valtion ulkopuolisille tahoille (in house). Hankkeessa laadittiin edellä esitetyn mukaisesti hallituksen esitys, jonka mukaan valtion liikelaitoksista annettua lakia tulisi muuttaa siten, että valtion liikelaitos voisi vastaisuudessa toimia vain sidosyksikköasemassa (in house) siten, että se tuottaa palveluja yksinomaan valtion virastoille ja laitoksille. (VM 41/2009)

Työskentelynsä aikana työryhmä tuotti hallituksen esityksen Eduskunnalle laiksi valtion liikelaitoksista sekä laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Johtoryhmä esitti Senaatti-kiinteistöjen toiminnan jatkamista sidosyksikköasemassa (in house) toimivana liikelaitoksena. Ministeriössä valmisteltavassa hallituksen esityksessä laiksi sidosyksikköasemassa toimivista liikelaitoksista otettaisiin huomioon Senaatti-kiinteistöjen toiminnan organisoinnin edellyttämät liikelaitoskohtaiset erityissäännökset. Senaatti-kiinteistöjen omistajahallinnassa

oleva omaisuus olisi myös tulevaisuudessa osa valtion kiinteistövarallisuutta. Senaatti-kiinteistöt tuottaisivat asiakkailleen toimitilapalveluita ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluita sekä huolehtisivat hallinnassaan olevasta valtion kiinteistövarallisuudesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö esitti hankkeen aikana hallinnonalallaan Ilmailulaitoksen ja Varustamoliikelaitoksen muuttamista valtion kokonaan omistamiksi osakeyhtiöiksi (Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi, HE 145/2009 vp ja Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Varustamoliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi, HE 143/2009 vp). Lait oli vahvistettu ja ne tulivat voimaan vuoden 2010 alusta. Liikenne- ja viestintäministeriön tavoitteena oli yhtiöittää myös Luotsausliikelaitos. Yhtiöittämisen rinnalla liikenne- ja viestintäministeriössä oli valmisteltu hallituksen esitystä luotsauslain muuttamisesta lain selkeyttämiseksi. Lisäksi lakiin tehtäisiin liikenne- ja viestintäministeriön liikennehallinnon virastouudistuksen ja Luotsausliikelaitoksen yhtiöittämisen edellyttämät muutokset. Ilmailulaitos ja Varustamoliikelaitos aloittivat toimintansa osakeyhtiömuodossa vuoden 2010 alussa ja Luotsausliikelaitos 2011 alussa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan valmisteluryhmä ei hankkeen aikana saanut valmiiksi Metsähallituksen organisaatiomallia koskevaa ehdotustaan, vaan valmistelua jatkettiin hankkeen päättymisen jälkeen Metsähallitusta ohjaavien maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön toimesta.

2.2 Valtion liikelaitoksia koskeva lainsäädäntö

Valtion liikelaitoksiin on niiden historian aikana sovellettu kolmea lakia valtion liikelaitoksista. Ensimmäinen laki (627/1987) tuli voimaan 1.1.1988. Toisella 1.2.2003 voimaan tulleella lailla (1185/2003) kumottiin ensimmäisen lain lisäksi myös laki valtion teollisuuslaitosten hoidon ja käytön yleisistä perusteista (168/1931). Kolmannesta vuoden 2011 alusta voimaan tulleesta liikelaitoslaista (1062/2010) kerrotaan tässä kappaleessa tarkemmin. Tarkoituksena oli, että uudessa laissa valtion liikelaitoksista olisivat kaikki valtion liikelaitoksia koskevat yhteiset säännökset sekä liikelaitoskohtaiset laintasoiset säännökset. Viimemainittuja olisivat liikelaitoksen nimi, toimiala ja tehtävät sekä liikelaitosta ohjaava ministeriö. Lisäksi valtion liikelaitoksista annettuun liikelaitoslakiin tulisi ottaa liikelaitoksen toimialasta mahdollisesti johtuvat toimialakohtaiset lain tasoiset säännökset. Liikelaitoksen perustaminen tapahtuisi siten, että lakiin lisättäisiin uuden liikelaitoksen nimi, sitä ohjaava ministeriö sekä säännökset sen toimialasta ja tehtävistä. (HE 63/2010)

Uudessa laissa on otettu huomioon Euroopan yhteisön komission valtion liikelaitosmallia koskevat kannanotot. Valtion liikelaitos voisi vastaisuudessa toimia ainoastaan sidosyksikköasemassa ja siten, että se tuottaa palveluja valtion virastoille ja laitoksille, valtion talousarvion ulkopuolisille rahastoille ja muille valtion liikelaitoksille sekä eduskunnalle ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille. Valtion liikelaitos voisi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Sidosyksikköasemasta johtuen valtion virastot ja laitokset voivat hankkia palvelut siltä kilpailuttamatta. Ensi vaiheessa Senaatti-kiinteistöt -niminen valtion liikelaitos toimisi ainoana tässä laissa tarkoitettuna valtion liikelaitoksena.

Lain mukaiset valtion liikelaitokset voisivat tuottaa valtion virastojen ja laitosten tarvitsemia palveluja, mutta niiden tehtävänä ei olisi hoitaa julkisia hallintotehtäviä. Valtion liikelaitoksien tehtävät olisivat varsinaista toimintaa tukevia tehtäviä kuten tietotekniikkapalvelut, toimitilapalvelut, laboratoriopalvelut taikka muut vastaavat tuki- ja asiantuntijapalvelut. Henkilöstön palvelussuhde olisi työsuhde. Valtion liikelaitokset myyvät palvelujaan yksityisoikeudellisessa sopimussuhteessa, jossa noudatettaisiin sopimusoikeudellisia periaatteita ja lainsäädäntöä. Valtion liikelaitokset eivät lähtökohtaisesti voisi enää tarjota palvelujaan markkinoilla kilpailutilanteessa.

Liikelaitoksen rahoitus tulisi kokonaisuudessaan asiakasmaksuina ja rahoitusmarkkinoilta. Liikelaitoslain mukainen liikelaitos ei saisi lainkaan suoraa budjettirahoitusta. Liikelaitosmalliin tulisi siirtää vain sellaisia sidosyksikköasemassa toimivia palvelutuottajia, jotka pystyvät viras-

tojen näkökulmasta tuottamaan hinta-laatusuhteessa markkinoilla toimivien palvelujen tuottajien kanssa kilpailukykyisiä tuotteita. Jos valtion virastoilla on velvollisuus käyttää sidosyksikön tuottamia palveluja, olisi luontevaa pitää tuotanto-organisaatio omakustannusarvoon hinnoittelevana maksullisia palveluja tuottavana nettobudjetoituna virastona.

Valtion liikelaitoksien asiakkaita olisivat valtion talousarvionalouteen kuuluvat virastot ja laitokset, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja muut liikelaitokset, eduskunta ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt sekä sellaiset julkisrahoitteiset organisaatiot, joiden toimintaa rahoitetaan valtion talousarvioon otetulla määrärahalta.

Uusi laki ei koskenut Metsähallitusta. Metsähallitukseen sovellettiin kumottavaa lakia (1185/2002), kunnes uusi laki Metsähallituksesta (234/2016) astui voimaan 15.4.2016. Samassa yhteydessä uuden valtion liikelaitoksia koskevan lain kanssa muutettiin valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain (1368/2007) soveltamisalaa siten, että laki koskee 1.1.2011 alkaen myös valtion liikelaitoksia.

Lakia valtion liikelaitoksista on muutettu viimeksi vuonna 2015 tilintarkastusta ja vahingonkorvausvelvollisuutta koskevien pykälien osalta. Muutokset liittyivät julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain muutoksiin ja astuivat voimaan 1.1.2016.

Hallituksen esityksessä valtion liikelaitoksia koskevaksi lainsäädännöksi (63/2010) ehdotettiin, että valtionhallinnossa voisi jatkossa olla kolmiportainen sidosyksikkötoimijoiden hierarkia, johon kuuluisivat 1) maksullisia tuki- ja asiantuntijapalveluja tuottava budjettitaloudessa toimiva nettobudjetoitu virasto, 2) budjetin ulkopuolinen sidosyksikköasemassa toimiva valtion liikelaitos sekä 3) sidosyksikköasemassa toimiva valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Nettobudjetoidun viraston palvelut hinnoiteltaisiin omakustannusarvoon, minkä vuoksi sen rahoitus tulisi asiakasmaksuina ja valtion talousarviosta. Omakustannusarvoon tapahtuva hinnoittelu ei mahdollista rahoituspuskurin keräämistä. Nettobudjetoidulla virastolla olisi mahdollisuus saada tarvittaessa, joskin budjettiprosessiin kuuluvilla viiveillä, rahaa tarpeellisiin investointeihin erillään palvelujen tuottamisesta syntyvästä tulovirrasta.

Liikelaitos ja osakeyhtiö olisi tarkoitettu sellaisiksi palvelutuottajiksi, jotka pystyisivät osana liiketaloudellista toimintamallia toimimaan katteen ja markkinoilta saatavan rahoituksen varassa myös toiminnan kehittämisen vaatimuksia ajatellen. Palvelut hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein. Liikelaitosmalliin tulisi siirtää vain sellaisia sidosyksikköasemassa toimivia palvelutuottajia, jotka pystyvät virastojen näkökulmasta tuottamaan hinta-laatusuhteessa markkinoilla toimivien palvelujen tuottajien kanssa kilpailukykyisiä tuotteita. Jos valtion virastoilla on velvollisuus käyttää sidosyksikön tuottamia palveluja, olisi luontevaa pitää tuotanto-organisaatio omakustannusarvoon hinnoittelevana maksullisia palveluja tuottavana nettobudjetoituna virastona.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että liikelaitosmallin valitseminen avaa aina mahdollisuuden sille, että liiketaloudellisesti kannattavaksi kehittynyt palvelutuotanto voidaan ehkä jatkossa jättää kokonaan markkinaohjauksen varaan avaamalla liikelaitoksen toiminta sidosyksikköasemasta avoimelle kilpailulle. Koko historiansa ajan valtion liikelaitosmalli on ollut pääasiallisesti testaus- ja opetteluvaihe osakeyhtiömuotoon siirretyille palvelutuottajille.

3 Rahastot

3.1 Valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot

Valtiolla on tällä hetkellä yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa: Valtion asuntorahasto, Valtion Eläkerahasto, Huoltovarmuusrahasto, Maatalouden interventiorahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto, Valtion televisio- ja radiorahasto, Valtion ydinjätehuoltorahasto, Valtion ontakuurahasto, Palosuojelurahasto, Öljysuojarahasto ja Rahoitusvakauserahasto. Valtion vakuuserahasto lakkautettiin vuoden 2015 alussa. Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakauserahasto muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta. Kansallinen rahasto siirtää luottolaitosten vakausmaksut edelleen EU:n vakausmaksuina EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon. Rahastojen yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2016 olevan n. 5,1 mrd. euroa ja menojen n. 4,8 mrd. euroa. Rahastotalouden nettomääräiseksi ylijäämäksi muodostuu n. 354 milj. euroa v. 2016 (ilman Valtioneläkerahaston huomioon ottamista ylijäämä on n. 295 milj. euroa). Vuonna 2015 rahastotalous oli alijäämäinen, mitä selittää mm. talousarvioon tehty ylimääräinen tuloutus Valtion Eläkerahastosta. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä n. 1,8 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi n. 0,5 mrd. euroa v. 2016.

Rahastojen ominaispiirteet

Talousarvion ulkopuolisten rahastojen katsotaan olevan osa valtionhallintoa, mutta valtion talousarviotalouden ulkopuolisia. Omistajavaltaa rahastoissa käyttävät Eduskunta ja valtioneuvosto. Rahastoja ei katsota erillisiksi oikeushenkilöiksi, vaan niillä katsotaan olevan rajoitettu rahastokohtaisen lainsäädännön mukaan määräytyvä toimivalta. Valtio loppukädessä vastaa rahaston toiminnasta, joten konkurssilainsäädäntö ei sovellu rahastoihin. Rahastoihin sovelletaan valtiota koskevaa lainsäädäntöä, yleishallinto-oikeudellisia periaatteita ja hankintalakia. Talousarviolainsäädäntö koskee rahastoja, ellei muualla toisin säädetä. Toiminnan rahoituksen perusteet on määriteltävä rahastokohtaisessa laissa. Rahastoilla on joko oma kassa tai asianomaisen tiiviraston maksuliiketili (yhdystili talousarviotalouden kanssa). Rahastoilla ei ole lainanottomahdollisuutta ellei sitä ole rahastokohtaisen lainsäädännön ja/tai eduskunnan valtuutuksen puitteissa mahdollistettu. Valtiolla on 100 % vastuu. Rahastolla on mahdollisuus tehdä sitoumuksia pääsääntöisesti vain tehtävien hoitamiseen liittyvien juoksevien menojen osalta. Investointeja voi tehdä määrärahojen ja eduskunnan myöntämien valtuuksien puitteissa. Rahastoilla ei lähtökohtaisesti ole liiketoimintaa. Kilpailutilanteessa olevat palvelut tulee hinnoitella liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Rahaston toiminta vaikuttaa välittömästi sen omaan pääomaan. Rahastokohtaisessa lainsäädännössä on määriteltävä hallintomalli, johto-organisaatio sekä sen toimivalta. Osakkeiden hankkiminen ja tytäryhtiöiden perustaminen ei yleensä kuulu toimialaan (poikkeuksena VER ja HVR). Palveluksessa voi olla virkavastuulla ja rikosoikeudellisella vastuulla toimivaa virkasuhteista ja rikosoikeudellisella vastuulla toimivaa työsuhteista henkilöstöä. Nimitystoimivalta voi olla joko valtioneuvostolla, ao. ministeriöllä tai rahastolla itsellään. Irtisanomis- ja purkuperusteet määräytyvät valtion yhteisten ja rahastokohtaisten sopimusten mukaisesti. Rahastot kuuluvat valtion sopimusjärjestelmän piiriin. Henkilöstön vuosilomat ja muut palvelussuhteesta seuraavat oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät valtion järjestelmien mukaan. Verotuskysymykset ovat rahastokohtaisia eikä niistä voida määrittää yleistä sääntöä. Rahastoja voidaan ohjata tulos-, kehys- ja säädösohjauksen keinoin. Valtioneuvosto yleensä vahvistaa rahastokohtaisen talousarvion. Rahasto saa pääosan valtion maksuttomista konsernipalveluista. Rahaston purkaminen tapahtuu kumoamalla rahastoa koskeva laki eduskunnassa. Purkamisen yhteydessä omaisuus siirtyy ohjaavan ministeriön taseeseen. Rahastot laativat oman tilinpäätöksen ja niillä tulee olla rahastokohtaisen lainsäädännön mukaiset tilintarkastajat ((VM 41/2009). Kolmen rahaston (PSR, ÖSRA, Valtion televisio- ja radiorahasto) osalta tilintarkastuksesta vastaa Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Valtiontalouden tarkastusvirasto laati tuloksellisuustarkastuskertomuksen Valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen ohjauksesta ja hallinnosta (VTV 184/2009) vuonna 2009. Tarkastuksen tavoitteena oli saada kuva siitä, miten valtion rahastotaloutta kokonaisuutena ohjataan ja millaisia tavoitteita rahastotaloudelle on asetettu. Tarkastuksessa pyrittiin kartoittamaan, millainen ministeriöiden rooli rahastojen ohjauksessa on sekä miten ne ohjaavat ja valvovat ra-

hastoja ja niiden toimintaa. Tarkastuksessa arvioitiin myös, onko rahastojen budjetointi- ja tilinpäätösmenettely toimiva eduskunnan kannalta ja onko eduskunnalla edellytyksiä saada oikea ja riittävä kuva rahastojen toiminnasta.

Tarkastuskertomuksessa todetaan rahastojen toiminnan olevan keskenään hyvin erilaista. Valtion Eläkerahasto, Valtion ydinjätehuoltorahasto ja Valtiontakuurahasto ovat lähinnä puskuri- tai varautumisrahastoja, Niihin kerättävillä varoilla varaudutaan tiedossa oleviin tai mahdollisesti tuleviin kustannuksiin tai pyritään tasoittamaan niitä. Rahastot pyrkivät kasvattamaan varallisuuttaan sijoitustoiminnalla. Maatilatalouden kehittämisrahasto, Maatalouden interventiorahasto, Palosuojelurahasto, Valtion televisio- ja radiorahasto ja Öljysuojarahasto keskittyvät toiminnassaan pääasiassa eri toimintojen rahoittamiseen. Valtion asuntorahasto ja vuoden 2015 alussa lakkautettu Valtion vakuusrahasto ovat lähinnä omaisuuden hallinnointirahastoja. Huoltovarmuusrahasto on vakuutusluonteinen rahasto, jonka pääasiallisena tehtävänä on ehkäistä erilaisia vahinkoja tai varautua niihin. Rahastot saavat pääosin varansa rahastoon kerättävästä erityisestä maksusta ja talousarviosta siirrettävästä määrärahasta. (VTV 184/2009). Vuonna 2015 perustettu rahoitusvakuusrahasto muodostuu EU:n kriisinratkaisuasetuksessa tarkoitettuina vakaumaksuina kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletuspankkien tallettajien saamisten turvaamiseksi talletussuojamaksuina kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Perustuslain 87 §:ssä on säädetty yleisesti talousarvion ulkopuolisen rahaston edellytyksistä, rahaston perustamisesta ja rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaisesta laajentamisesta seuraavasti: *Lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamista taikka tällaisen rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.*

Lisäksi kunkin rahaston toimintaa säädellään erityislilla ja useimpia myös rahastokohtaisella asetuksella. Useimpien rahastojen tarkoituksesta ja/tai tehtävistä on säädetty niitä koskevissa laeissa tai asetuksissa. Myös rahastojen hallinnosta, johtokunnan tai hallituksen kokoonpanosta ja tehtävistä, henkilöstöstä, palkkioista, rahaston varoista, tilinpäätöksestä ja tilintarkastuksesta on säädetty useimmissa rahastokohtaisissa säädöksissä. VTV:n tarkastuskertomuksessa (184/2009) todettiin säädösten kuitenkin olevan keskenään hyvin erilaisia. Tarkastusvirasto katsoi myös, että kokonaisuudessaan rahastotalouden ohjauksessa on parantamisen varaa. Tarkastusvirasto katsoo, että rahastojen organisointia ja hallintoa olisi kehitettävä yhtenäisin periaattein ja mahdolliset poikkeamat yhtenäistämisperiaatteista tulisi perustella. Rahastojen toiminnan, sen laajuuden tai aktiivisuuden erilaisuuden ei katsottu muodostavan estettä rahastojen hallinnon yhtenäistämiseksi. Yhtenäistäminen ei kuitenkaan saa vaarantaa rahastoille asetettujen tavoitteiden toteutumista eikä se saa johtaa tarpeettomaan tai liian ras-kaaseen hallintoon, vaan tavoitteena tulisi olla toiminnan tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus. Tarkastuskertomuksessa annettiin suosituksia rahastoja koskevan lainsäädännön, organisaatio- ja hallintomallien, ohjauksen, talousarvio- ja tilinpäätösmenettelyn, tilintarkastuksen, tilinpäätöksen vahvistamisen ja ministeriöiden tilinpäätöskannanottojen osalta.

Vuonna 2015 julkaistussa VTV:n toisessa jälkiseurantakertomuksessa todettiin, että rahastokohtaiset säädökset ovat edelleen keskenään hyvin erilaisia eikä rahastoja koskevaa lainsäädäntöä ole yhtenäistetty valtion tilinpäätöstyöryhmän esittämällä tavalla informaation parantamiseksi ja tilivelvollisuuden tehostamiseksi. Rahastojen ohjausta ja johtamista ei ole kehitetty yhtenäisin periaattein. Rahastojen tilintarkastusta koskevia säädöksiä oli yhtenäistetty. Kaikkien ministeriöiden vuotta 2014 koskevat tilinpäätöskannanotot eivät sisältäneet valtion talousarviosta annetussa asetuksessa vaadittuja kohtia. Eduskunnan tiedonsaantia rahastojen toiminnasta ja tuloksellisuudesta sekä vastuista ja sitoumuksista oli hallituksen vuosikertomuksessa 2014 lisätty. Siihen ei kuitenkaan oltu laadittu rahastojen tilinpäätösanalyysiä valtion tilinpäätöstyöryhmän esittämällä tavalla. Näin ollen valtiontalouden tarkastusvirasto katsoi, että eduskunnalla ei edelleenkaan ole edellytyksiä saada oikeaa ja riittävää kuvaa rahastojen toiminnasta.

Tarkemmat kuvaukset talousarvion ulkopuolisista rahastoista löytyvät liitteestä 3a.

3.2 Itsenäiset julkisoikeudelliset rahastot

Muita julkisoikeudellisia rahastoja on esimerkiksi vuonna 1967 perustettu Suomen itsenäisyyden juhlavuoden rahasto Sitra. Myös sosiaaliturvarahastot lasketaan julkisoikeudellisiin rahastoihin. Tilastokeskuksen sektoriluokituksessa sosiaaliturvarahastoihin lasketaan kuuluvaksi työeläkerahastojen alaluokkaan mm. Eläketurvakeskus ja muiden sosiaaliturvarahastojen alaluokkaan mm. Työttömyysvakuutusrahasto sekä myös Kansaneläkelaitos rahastoihin. Tässä julkaisussa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos esitellään julkisoikeudellisten laitosten yhteydessä.

Tarkemmat kuvaukset Sitrasta ja Työttömyysvakuutusrahastosta löytyvät liitteistä 3b.

4 Julkisoikeudellinen laitos

Julkisoikeudellinen laitos on itsenäinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö, joka on yleensä perustettu erityisellä säädöksellä julkisoikeudellisen laitoksen asemaan. Itsenäisillä julkisoikeudellisilla laitoksilla on tavallisesti myös oma talous ja hallinto. Itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ovat oikeustoimikelpoisia. Julkisoikeudellinen laitos ei kuulu varsinaiseen hallintokoneistoon, mutta se hoitaa erikseen määritettyä julkista tehtävää ja käyttää julkista valtaa. Ne päättävät ihmisiin kohdistuvista oikeuksista ja velvollisuuksista ja niiden toiminnasta on säädetty laissa. Valtion toimintaan liittyviä julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos, ja Työterveyslaitos. Laitoksen itsenäisyys merkitsee lähinnä sen korostettua riippumattomuutta hallintokoneiston ohjauksesta. Niiden toimintaa valvoo kuitenkin valtio.

Suomen Pankista säädetään perustuslain 91 §:n seuraavasti: *Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sen mukaan kuin lailla säädetään. Eduskunta valitsee pankkivaltuutetut valvomaan Suomen Pankin toimintaa. Eduskunnan asianomaisella valiokunnalla ja pankkivaltuutetuilla on oikeus saada Suomen Pankin valvontaa varten tarvitsemansa tiedot.*

Julkisoikeudelliset yliopistot toimivat valtiosta ja muusta julkishallinnosta erillisinä ja itsehallinnollisina julkisoikeudellisina laitoksina. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on 14 yliopistoa, joista 12 on julkisoikeudellisia laitoksia ja kaksi on säätiölain mukaisia säätiöitä.

Muita julkisoikeudellisia laitoksia ovat mm. työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselin Eläketurvakeskus sekä maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja valvonnassa olevat Suomen riistakeskus ja Suomen Metsäkeskus.

Konkurssilain 3 §:n mukaan konkurssiin ei voida asettaa itsenäistä julkisoikeudellista laitosta. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 26/2003) mainitaan, että itsenäisillä julkisoikeudellisilla laitoksilla tarkoitetaan oikeushenkilöitä, joiden järjestysmuodosta, toimielimistä ja tehtävistä säädetään niitä koskevissa säädöksissä. Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ovat esimerkiksi Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos ja Kuntien takauskeskus. Poiketen siitä, mitä itsenäisestä julkisoikeudellisesta laitoksesta säädetään, yliopistolain ([558/2009](#)) 1 §:ssä tarkoitettu julkisoikeudellinen yliopisto voidaan kuitenkin asettaa konkurssiin.

Julkisoikeudellisen laitoksen ominaispiirteitä

Julkisoikeudellisen laitoksen voidaan katsoa kuuluvan välilliseen julkiseen hallintoon, mutta olevan oma valtion talousarviotalouteen kuulumaton varallisuuspiiri ja valtio-oikeushenkilöstä erillinen yksityisoikeudellinen oikeussubjekti, joka omistaa itse itsensä. Siihen ei sovelleta valtiota koskevaa lainsäädäntöä, mahdollisiin julkisiin hallintotehtäviin sovellettavia yleishallinto-oikeudellisia periaatteita lukuun ottamatta. Julkisoikeudellisella laitoksella ei pääsääntöisesti pitäisi olla merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Julkisoikeudellinen laitos ei muodosta osakeyhtiölain tarkoittamaa konsernirakennetta. Omistajavallan käyttö, laitoksen tarkoitus, hallinto, johto-organisaatio ja sen toimivalta, toiminnan rahoitus, lainanottomahdollisuus, mahdollisuus tehdä sitoumuksia, investoinnit, riskinottojärjestelmä, palveluiden maksullisuus (yleensä viittaus maksuperustelakiin), nimitysvalta, velvoittava ohjaus, osakkeiden hankkiminen ja yhtiöiden perustaminen, osakasvallan käyttö, ulkomainen toiminta sekä ope- rointi ulkomaisten toimijoiden kanssa määritellään kaikki organisaatiokohtaisessa laissa.

Laitoksen toiminta vaikuttaa välittömästi sen omaan pääomaan. Julkisoikeudellinen laitos on erillinen oikeushenkilö, joka ei voi mennä konkurssiin, käytännössä valtiolla on siis toissijainen vastuu lainoista. Niihin ei sovelleta talousarviolainsäädäntöä. Julkisoikeudellisella laitoksella on oma kassa ja kirjanpitolain mukainen taloushallinto eikä se yleensä saa valtion rahoitusta eikä maksuttomia valtion konsernipalveluita. Julkisoikeudellinen laitos laatii oman tilinpäätöksen, jolla ei ole kytkentää valtion talousarvioon ja sillä tulee olla laitospöytäkirjan lain- säädännön mukaiset tilintarkastajat (VM 41/2009). Valtionavun osalta ulkoisesta talouden tarkastuksesta vastaa mahdollisesti Valtiontalouden tarkastusvirasto. Lähtökohtaisesti julkisoikeudellinen laitos ei voi toimia vapaata kilpailua koskevien säännösten vastaisesti. Laitos

noudattaa hankintalakia, mikäli kyseessä on hankintayksikkö. Laitoksia voidaan ohjata sää-
dösohjauksen keinoin, velvoittavasta ohjauksesta on säädetty laitospolisissa laissa.

Julkisoikeudellisen laitoksen henkilöstön palvelussuhteen laji on työsuhde ja toiminta tapah-
tuu rikosoikeudellisella vastuulla. Mahdollisesta virkavastuusta on säädetty erikseen. Irtisa-
nomis- ja purkuperusteet määräytyvät työsopimuslain ja ao. organisaatiota koskevan työehto-
sopimuksen mukaisesti. Laitoksen sopimusjärjestelmänä on oma tai yleinen työehtosopimus.
Työsuhteesta seuraavat minimioikeudet, mahdollisuus lisäeläkkeisiin ja laajennettuun työter-
veyshuoltoon. Verotuskysymykset ovat laitospolisia eikä niistä voida määrittää yleistä
sääntöä. Julkisoikeudellisen laitoksen purkaminen tapahtuu kumoamalla sitä koskeva laki
eduskunnassa. Purkamisen yhteydessä valtionavun turvin kertynyt omaisuus palaa valtiolle
ellei valtioneuvosto tai ao. ministeriö toisin päättä. Muun omaisuuden osalta menetellään ku-
ten organisaatiopolisissa laissa edellytetään.

Tarkemmat kuvaukset valtion toimintaan liittyvistä julkisoikeudellisista laitoksista löytyvät liit-
teessä 4.

5 Säätiöt

Säätiö tuottaa hyötyä säännöissä määrättyyn tarkoitukseen. Tarkoitus ei voi olla liiketoimin-
nan harjoittaminen eikä taloudellisen edun tuottaminen lähipiiriin kuuluvalla. Säätiön tarkoi-
tusta voi muuttaa vain rajoitetusti. Säätiöllä on oma, sen perustajista ja muista lahjoittajista
erillinen hallinto. Säätiön perustaja laatii säätiön säännöt, joissa määrätään säätiön tarkoitus,
tarkoituksen toteuttamistavat ja hallintorakenne. Säätiölaissa (487/2015) säädetään säätiön
toiminnasta ja valvonnasta.

Säätiön toiminnan ja sen varallisuuden huolellisen hoidon päämäärä on yksinomaan säätiön
tarkoituksen toteuttaminen. Tästä vastaa säätiön hallitus ja toimitusjohtaja. Säätiöllä on pe-
rustajan määräämä hyödyllinen tarkoitus, varallisuutta tarkoituksen toteuttamiseen, oma hal-
linto sekä säännöt joilla määrätään säätiön tarkoitus, tarkoituksen toteuttamistavat ja hallinto-
rakenne.

Rekisteröity säätiö on itsenäinen oikeushenkilö, jolla on oikeuksia ja joka voi tehdä sitoumuk-
sia sekä olla asianosaisena tuomioistuimissa. Säätiö eroaa osakeyhtiöstä muun muassa si-
ten, että sen tarkoituksena ei ole harjoittaa liiketoimintaa tai tuottaa voittoa eikä sillä ole omis-
tajia. Yhdistyksestä säätiö eroaa muun muassa siten, että sillä ei ole jäseniä ja sen tarkoi-
tusta voi muuttaa vain rajoitetusti. Eläkesäätiöt eivät kuulu säätiölain piiriin.

Säätiöt luokitellaan tavallisesti apurahoja jakaviin säätiöihin (apurahasäätiö, pääomasäätiö) ja
toiminnallisiin säätiöihin (laitossäätiö, jatkuvarahoitteinen säätiö). Apurahoja jakavat säätiöt
ovat yleisiä kulttuurin, tieteen ja taiteen aloilla. Ne toteuttavat tarkoitustaan jakamalla apura-
hoja ja avustuksia pääomasta ja sen tuotosta. Toiminnalliset säätiöt ovat yleisiä sosiaali- ja
terveysalalla, sivistys- ja opetuslalla sekä urheilun ja nuorisotyön aloilla, ja ne toteuttavat tar-
koitustaan tuottamalla itse palveluita.

Konkurssilain 3 §:n mukaan säätiö voidaan asettaa konkurssin. Lain yksityiskohtaisissa pe-
rusteluissa konkurssikelpoisuuden lähtökohdaksi määritellään oikeuskelpoisuus ja erillisvaral-
lisuus. Oikeuskelpoisuudella tarkoitetaan kykyä saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuk-
sia sekä usein myös kykyä kantaa ja vastata tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa.
Erillisvarallisuus taas viittaa omistajista, jäsenistä tai edunsaajista erillisiin varoihin ja velkoi-
hin.

Säätiörekisteriin on tällä hetkellä merkitty noin 2700 säätiötä, joista suurin osa on yksityisiä.
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan mukaan 100 suurinta säätiötä edustaa yli 80 pro-
senttia säätiökannan yhteenlasketusta taseen loppusummasta, joka on noin 20 miljardia eu-
roa. Heidän tietojensa mukaan säätiöiden mediaanikoko on noin 1,3 miljoonaa euroa. Säätiöt
Suomessa –julkaisussa (2005) oli kyselytutkimuksen perusteella tunnistettu 82 julkisen viran-

omaisen perustamaa ja/tai rahoittamaa säätiötä. Tuorein valtion rahoittama säätiö on Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr. Suomen 100-vuotisjuhlan kunniaksi Suomen valtion teki 50 miljoonan euron arvoisen osakelahjoituksen ko. säätiölle. Uuden säätiölain (487/2015) mukaisia julkisoikeudellisia säätiöyliopistoja ovat Aalto-yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto.

Kansallisgalleria

Kansallisgalleria on julkisoikeudellinen säätiö, jota säätelee Laki Kansallisgalleriasta (889/2013) ja jota kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. Kansallisgalleria on julkisoikeudellinen säätiö, jota säätelee laki Kansallisgalleriasta (889/2013) ja jota kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. Kansallisgallerian tarkoituksena on kulttuuriperinnön vahvistaminen ja taiteellisen sivistyksen edistäminen. Kansallisgalleria on itsenäinen oikeushenkilö. Se voi tehdä sitoumuksia, saada nimiinsä oikeuksia sekä omistaa irtainta ja kiinteää omaisuutta. Kansallisgalleria vastaa sitoumuksistaan omilla varoillaan sekä kantaa ja vastaa tuomioistuimissa. Kansallisgallerian toimielimet ovat valtuuskunta, hallitus ja pääjohtaja. Kansallisgallerian valtuuskunnan nimeää opetus- ja kulttuuriministeriö kahden vuoden toimikaudeksi. Hallituksen toimikausi on kolme vuotta. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateenumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Kutakin museota johtaa museonjohtaja. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää Kansallisgallerian toimintaan rahoitusta Kansallisgallerian tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa. Rahoitusta voidaan myöntää myös arpajaislaissa (1047/2001) tarkoitettuista raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotoista. Valtionavustuksesta säädetään valtionavustuslaissa (688/2001).

Kansallisgalleriaa koskevan lain (889/2013) mukaan Kansallisgalleriaa ei voida asettaa konkurssiin. Konkurssilain 3 pykälässä todetaan, että itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ei voida asettaa konkurssiin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että itsenäisillä julkisoikeudellisilla laitoksilla tarkoitetaan oikeushenkilöitä, joiden järjestysmuodosta, toimielimistä ja tehtävistä säädetään niitä koskevissa säädöksissä. Itsenäisiä julkisoikeudellista laitoksista mainitaan esimerkkinä Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos ja Kuntien takauskeskus.

6 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Suomen perustuslain [124 §](#) mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Julkinen hallintotehtävä

Perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp, s. 179/I) mukaan todetaan, että säännöksen tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä ei ehdotuksen mukaan saisi antaa muille kuin viranomaisille. Perustuslakivaliokunta on voimassa olevan hallitusmuodon 1, 2 ja 84 §:ään sekä hallinnon lainalaisuuden vaatimukseen ja virkavastuuseen liittyviin näkökohtiin tukeutumalla johtanut niin sanotun valtiosääntöoikeudellisen virkamieshallintoperiaatteen, jonka mukaan julkista valtaa voivat Suomessa käyttää vain viranomaiset ja viranomaisten nimissä vain laillisesti virkoihinsa nimitetyt virkamiehet (PeVL 4/1989 vp, 37/1992 vp, 1, 7 ja 15/1994 vp). Toisaalta valiokunta on lähtenyt siitä, ettei virkamieshallintoperiaate merkitse ehdotonta estettä antaa julkista valtaa ja julkisia tehtäviä rajoitetusti muille kuin viranomaisille kuten valtion liikelaitoksille ja yksityisoikeudellisille yhteisöille. Tällöin valiokunta on kuitenkin edellyttänyt, että tehtävien hoitamisesta ja siinä noudatettavasta menettelystä annetaan riittävän yksityiskohtaiset säännökset, että oikeusturvanäkökohdat otetaan huomioon ja että julkisia tehtäviä hoitavat henkilöt kuuluvat rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin. Muulle kuin viranomaiselle on voitu antaa oikeus voimakeinojen käyttöön vain silloin, kun kysymys on ollut konkreettisen virkatehtävän yhteydessä esille tulevasta ja siten viranomaisen tilapäisluonteisesta tarpeesta saada ulkopuolista apua (PeVL 1, 7 ja 15/1994 vp, 47/1996 vp).

Hyvään hallintoon ja yksilön oikeusturvaan liittyvien periaatteellisten syiden vuoksi on perusteltua ottaa perustuslakiin nimenomainen säännös, jolla rajoitetaan julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Myös perustuslain kattavuus puoltaa asian nykyistä yksityiskohtaisempaa perustuslaintasosta sääntelyä. (HE 1/1998 vp)

6.1 Julkinen hallintotehtävän määrittely

Julkisella hallintotehtävällä viitataan tässä yhteydessä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Lainsäädäntö- tai tuomiovallan käyttöä sen sijaan ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitettuna hallintotehtävänä. Ehdotettu pykälä kattaisi sekä viranomaisille nykyisin kuuluvien tehtävien siirtämisen että hallintoon luettavien uusien tehtävien antamisen muille kuin viranomaisille.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt esimerkiksi kokonaisuutena tarkastellen meripelastustointia (PeVL 24/2001 vp, s. 4/I) ja operatiivisten jätehuoltotehtävien muodostamaa kokonaisuutta (PeVL 58/2010 vp, s. 4/II) julkisina hallintotehtävinä. Oikeusapu- ja edunvalvontatehtävissä on perustuslakivaliokunnan mielestä niiden järjestämistapa huomioiden kyse julkisen hallintotehtävän piiriteitä omaavasta tehtäväkokonaisuudesta, vaikka niissä painottuvat myös yksityiseen etuun ja elinkeinotoimintaan liittyvät näkökohdat. Valiokunta on tällöin antanut merkitystä sille, että kyse on viranomaisen järjestämisvastuulla olevasta lakisääteisestä palvelutehtävästä, jonka toteuttamista voitiin valiokunnan mielestä luonnehtia myös tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi (PeVL 16/2016 vp, s. 2). Myös viranomaista avustavia tehtäviä on pidetty julkisina hallintotehtävinä (ks. esim. PeVL 55/2010 vp, s. 2/I). Julkisesta hallintotehtävästä ei ole ollut kyse sellaisessa puolueettomassa, tekniseen asiantuntemukseen perustuvassa testauksessa ja sertifiointissa, joka ei vaikuttanut viranomaisen toimivaltaan päättää laitteiden ja rakenteiden määräaikaistarkastuksissa käytettävistä menetelmistä ja henkilöistä (PeVL 4/2012 vp, s. 2/II), eikä varmennetoiminnassa, jonka luonne oli tosiasiaa etääntynyt julkiseen hallintotehtävään liitettävistä ominaispiirteistä (PeVL 16/2009 vp, s. 2—3).

6.2 Julkisen hallintotehtävän annon edellytykset

Julkisen hallintotehtävän antaminen lailla tai lain nojalla

Säännöksen mukaan julkinen hallintotehtävä voitaisiin antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla ja lain nojalla ja vain säännöksessä tarkoitettujen edellytysten vallitessa. Säännöksen sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Koska etenkin julkisten palvelutehtävien hoitaminen on kuitenkin voitava järjestää joustavasti eikä tällaisten tehtävien antamisesta ole sääntelyn tavoitteiden kannalta tarpeen edellyttää säädettäväksi yksityiskohtaisesti lailla, voitaisiin hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ehdotetun säännöksen mukaan säätää tai päättää myös lain nojalla. Tehtävän antamiseen oikeuttavan toimivallan olisi tällöinkin perustuttava lakiin (HE 1/1998 vp, s. 179/I). Perustuslakivaliokunta on todennut, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle myös lain nojalla tehtävällä sopimuksella (PeVL 11/2004 vp, s. 2/I, PeVL 11/2002 vp, s. 5/I).

Tarkoituksenmukaisuusarviointi

Julkisen hallintotehtävän antamisesta viranomaiskoneiston ulkopuolelle voitaisiin säätää tai päättää vain ehdotetussa säännöksessä tarkoitettujen edellytysten vallitessa. Tehtävän antamisen olisi ensinnäkin oltava tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulisi hallinnon tehokkuuden ja muiden hallinnon sisäisiksi luonnehdittavien tarpeiden lisäksi kiinnittää erityistä huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Myös hallintotehtävän luonne olisi otettava huomioon. Siten tarkoituksenmukaisuusvaatimus voi palveluiden tuottamiseen liittyvien tehtävien kohdalla täytyä helpommin kuin esimerkiksi yksilön tai yhteisön keskeisiä oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen jäisi tapauskohtaisesti arvioitavaksi. lakiin (HE 1/1998 vp, s. 179/I)

Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulee hallinnon tehokkuuden ja muiden hallinnon sisäisiksi luonnehdittavien tarpeiden lisäksi kiinnittää erityistä huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin (HE 1/1998 vp, s. 179/II, PeVL 8/2014 vp, s. 3/II, PeVL 16/2016 vp, s. 3). Myös hallintotehtävän luonne on otettava huomioon (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. esim. PeVL 6/2013 vp, s. 2/II, PeVL 65/2010 vp, s. 2/II, PeVL 57/2010 vp, s. 5/I). Siten tarkoituksenmukaisuusvaatimus voi palveluiden tuottamiseen liittyvien tehtävien kohdalla täytyä helpommin kuin esimerkiksi yksilön tai yhteisön keskeisiä oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. myös PeVL 8/2014 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on painottanut vakiintuneessa lausuntokäytännössä, että tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi (PeVL 44/2016 vp, s. 5, PeVL 16/2016 vp, s. 3, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II, PeVL 8/2014 vp, s. 3/II, PeVL 5/2014 vp, s. 3/I, PeVL 23/2013 vp, s. 3/I, PeVL 65/2010 vp, s. 2/II, PeVL 57/2010 vp, s. 5/I, PeVL 48/2010 vp, s. 4/I ja niissä viitatu lausunnot. Ks. myös HE 1/1998 vp, s. 179/II). Tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen täyttymistä tulee arvioida tapauskohtaisesti kunkin viranomaisorganisaation ulkopuolelle annettavaksi ehdotetun julkisen hallintotehtävän kohdalla erikseen (ks. esim. PeVL 44/2016 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tarkoituksenmukaisuuskriteerin täyttymistä kiinnittänyt huomiota muun muassa tehtävissä tarvittavaan erityisosaamiseen tai resursseihin (PeVL 29/2013 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 5/I), palvelutarpeen lisääntymiseen (PeVL 6/2013 vp, s. 2/II, PeVL 16/2016 vp, s. 3), palveluiden alueelliseen saatavuuteen (PeVL 11/2004 vp, s. 2/I) ja joustavuuteen (PeVL 6/2013 vp, s. 2/II) sekä toiminnan tehokkuuteen (PeVL 3/2009 vp, s. 4/II). Tarkoituksenmukaisuusvaatimuksessa ei ole kysymys vain taloudellisesta tarkoituksenmukaisuudesta, vaikka järjestelyn taloudellisiin vaikutuksiin onkin asianmukaisesti kiinnitettävä riittävästi huomiota (PeVL 11/2006 vp, s. 2—3). Merkitystä on myös viranomaisen henkilöstöresurssien riittävyydellä (PeVL 23/2013 vp, s. 3/II, PeVL 6/2013 vp, s. 2/II).

Perusoikeudet, oikeusturva ja hyvän hallinnon vaatimukset

Säännöksen mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Säännös

korostaa julkisia hallintotehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä sitä, että näiden henkilöiden julkisen valvonnan on oltava asianmukaista. (HE 1/1998 vp, s. 179/II).

Oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimukset koskevat ennen muuta julkiseen hallintotehtävään liittyvää päätöksentekoa. Tällöin olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa yhdenvertaisuuteen (6 §), yksilön kielellisiin perusoikeuksiin (17 §), oikeuteen tulla kuulluksi, vaatimukseen päätösten perusteleminen ja oikeuteen hakea muutosta (ks. PeVL 19/1996 vp). Oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimuksia olisi yleisesti tulkittava yhteydessä 21 §:ään ja muihin perusoikeussäännöksiin. Säännöksen tulkinnassa on mahdollista saada tukea perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä. (HE 1/1998 vp, s. 179/II).

Uskottaessa hallintotehtävä suoraan laissa tai lain nojalla muulle kuin viranomaiselle tulee säännösperusteisesti taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa (PeVM 10/1998 vp, s. 35/II). Siltä osin kuin julkinen hallintotehtävä saattaa merkitä julkisen vallan käyttämistä, on erityisesti varmistuttava siitä, että valtaa käyttävät ovat virkamiehiä rikoslain mielessä (PeVM 10/1998 vp, s. 35/II).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (PeVL 33/2004 vp, s. 7/II, PeVL 46/2002 vp, s. 10). Lakiin ei ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (PeVL 42/2005 vp, s. 3/II). Jos sellaista sääntelyn selkeyden vuoksi kuitenkin pidetään tarpeellisena, on viittauksen oltava vastakohtaispäätelmän vuoksi kattava (PeVL 11/2006 vp, s. 3/II, PeVL 42/2005 vp, s. 3/II).

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisesta voidaan tosiasiallisessa toiminnassa huolehtia sääntelyn yleisen tarkkuuden ja muun asianmukaisuuden sekä asianomaisten henkilöiden sopivuuden ja pätevyyden avulla (PeVL 24/2001 vp, s. 4/II). Asianmukaisen ja riittävän koulutuksen vaatimus korostuu erityisesti silloin, kun tosiasiallisella hallintotoiminnalla on vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen tai kun kyseisessä toiminnassa käytetään julkista valtaa (esim. PeVL 27/2014 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että hallinnon yleislait voivat tulla sovellettaviksi myös yksityisen toteuttamassa tosiasiallisessakin hallintotoiminnassa yleislakien sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai liikelaitosten kielellisiä palveluja ja yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten mukaisesti, jollei niiden soveltamista ole perustellusta syystä nimenomaisesti suljettu pois (PeVL 16/2016 vp, s. 2, PeVL 27/2014 vp, s. 3/I).

Joissakin erityislaatuissa sääntely-yhteyksissä perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisena, ettei yksityisiin sovelleta hallinnon yleislakeja niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (PeVL 17/2012 vp, PeVL 55/2010 vp). Tällöin on ollut välttämätöntä muilla tavoin varmistua siitä, ettei tehtävän siirtäminen yksityiselle vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Kyse on ollut toiminnasta, joka on ollut muulla lainsäädännöllä yksityiskohtaisesti säänneltyä (PeVL 17/2012 vp, PeVL 55/2010 vp). Merkitystä on ollut myös toiminnan kohdistumisella ammattimaisiin oikeushenkilöihin, jotka toimivat rajatulla erityisalalla (PeVL 17/2012 vp).

Valvonta

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisen kannalta merkityksellistä on myös yksityiselle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvonta (ks. esim. PeVL 62/2014 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että osakeyhtiömuotoiseen toimintaan ei lähtökohtaisesti ole mahdollista kohdistaa samantasoista hallinnollista ohjausta ja yhtä tehokasta valvontaa kuin viranomaistoimintaan ja että toiminnan ohjaus ja valvonta olisi todennäköisesti hoidettavissa yksinkertaisemmin ja välittömämmin, jos tehtävistä huolehtisi viranomainen (PeVL 8/2014 vp, s. 4/II).

Julkisen hallintotehtävän subdelegointi

Yksityiselle siirretyn julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen (subdelegointiin) on perustuslakivaliokunnan mielestä suhtauduttava lähtökohtaisesti kielteisesti. Ehdotonta kieltoa tällaiselle siirtämiselle ei kuitenkaan ole ollut osoitettavissa tilanteissa, joissa on kyse teknisluonteisesta tehtävästä ja joissa alihankkijaan kohdistuvat samat laatuvaatimukset ja vastaava valvonta kuin alkuperäiseen palveluntuottajaan (PeVL 6/2013 vp, s. 4).

6.3 VTV:n tarkastusviraston tuloksellisuustarkastus hyvästä hallintomallista valtion erityistehtävayhtiöissä

Valtiontalouden tarkastusvirasto laati valtion erityistehtävayhtiöitä koskevan tuloksellisuustarkastuskertomuksen vuonna 2013. Hyvä hallintomalli valtion erityistehtävää hoitavissa yhtiöissä ja niiden omistajaohjauksessa –nimisen kertomuksen (VTV 7/2013) pääkysymyksenä oli, miten tarkoituksenmukaisesti valtion omistajavaltaa käyttävät viranomaiset ja omistajaohjauksen kohteena olevat valtion erityistehtävää hoitavat valtioneemmistöiset yhtiöt ovat noudattaneet ja hyödyntäneet hyvän hallinnon menettelytapoja. Pääkysymys tarkennettiin kysymykseksi, miten valtion omistajapolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen linjat periaatteet ja toimintatavat sekä osa arvopaperimarkkinayhdistyksen Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksista on otettu huomioon valtion erityistehtävää hoitavien yhtiöiden omistajaohjauksessa ja näiden yhtiöiden hallinnointitavoissa. Omistajaohjaajista tarkastuskohteena oli kahdeksan ministeriötä tai virastoa, ja valtioneemmistöisistä osakeyhtiöistä tarkastuskohteena oli 18 valtion erityistehtävää hoitavaa yhtiötä. Tarkastus kohdistui pääosin vuosiin 2010–2012.

Tarkastusvirasto toteaa johtopäätöksinään seuraavaa

- 1) *Omistajapolitiittinen periaatepäätös on vakiinnuttanut asemansa omistajaohjauksessa*
- 2) *Omistajastrategia ei kaikilta osin aina tue omistajastrategisen työn jatkuvuutta ja vastuunkantoa*
- 3) *Sekä omistajaohjaajien että yhtiöiden näkemyksen mukaan omistajaohjaus on järjestetty ja saatu toimimaan pääosin tarkoituksenmukaisesti*
- 4) *Omistajaohjauksen yhteistyöryhmien perustaminen käynnistyi hitaasti, mutta kaikki ryhmät ovat nyt toiminnassa lukuun ottamatta omistajaohjausosaston ja VTT:n välistä yhteistyöryhmää*
- 5) *Yhtiöiden hallitukset ovat pääosin huolehtineet hallinnointikoodin mukaisista toimintansa arvioinneista*

Tarkastusvirasto antoi tarkastuskertomukseen neljä suositusta. Ensimmäisenä suositukseen tarkastusvirasto toteaa, että omistajastrategia on laadittava kirjallisesti, päivittävä ja siitä on ilmeistä kuka tai mikä toimielin on omistajastrategian tai siihen tehdyt muutokset hyväksynyt sekä ketkä henkilöt ministeriössä tai virastossa hoitavat kunkin yhtiön päivittäistä omistajaohjausta. Toisena suosituksenaan tarkastusvirasto toteaa, että yhteistyöryhmät tulee virallisesti perustaa ja niillä tulee olla säännöllisiä kokoontumisia. Kolmantena suositukseen tarkastusvirasto katsoo, kaikkien yhtiöiden hallitusten on arvioitava säännöllisesti toimintaansa ja työskentelytapojaan joko sisäisenä itsearviointina tai käyttämällä ulkopuolista arvioitsijaa. Arviointiin liittyen tarkastusvirasto katsoo hallitusten kirjallisen työjärjestyksen tukevan muun muassa osakkeenomistajien mahdollisuuksia hallituksen toiminnan arvioimiseksi. Neljäntenä suosituksenaan tarkastusvirasto antoi joitakin omistajaohjaaja- ja yhtiökohtaisia suosituksia omistajastrategia-asiakirjoista, yhteistyöryhmistä sekä kirjallisista työjärjestyksistä.

6.4 Liikelaitosten julkiset hallintotehtävät

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tulleen perustuslain voimassaoloaikana valtion liikelaitoksessa tuotettavia julkisia hallintotehtäviä Metsähallituksesta annetun lain (PeVL 38/2004 vp— [HE 154/2004 vp](#)), Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (PeVL 46/2005 vp— [HE 147/2005 vp](#)) sekä Ilmailulaitosta koskevan lain (PeVL

47/2005 vp— [HE 138/2005 vp](#)) käsittelyn yhteydessä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt julkisten hallintotehtävien siirtämistä omaan erilliseen virastoon tai keskukseseen perustuslain kannalta ensisijaisena ratkaisuna ja parempana kuin sitä, että julkiset hallintotehtävät keskitetään liikelaitoksen sisällä olevaan erilliseen viranomaistehtävien yksikköön.

6.5 Merkittävän julkisen vallan käytön määrittely

Perustuslain 124 § viimeisen virkkeen mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voitaisiin antaa vain viranomaisille. *Merkittävänä julkisen vallan käyttäminenä olisi säännöksen yhteydessä pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittäväällä tavalla yksilön perusoikeuksiin* (HE 1/1998 vp, s. 179/II, ks. esim. PeVL 62/2010 vp, s. 6/I ja PeVL 28/ 2001 vp, s. 5/II).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että esimerkiksi kotirauhan piiriin kohdistuvat tarkastusvaltuudet merkitsevät oikeutta puuttua merkittäväällä tavalla perustuslaissa jokaiselle turvattuun kotirauhan suojaan eikä tällaista valtuutta voida näin ollen antaa yksityiselle tavallisella lailla (ks. esim. PeVL 44/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot PeVL 40/2002 vp, s. 3/II ja PeVL 46/2001 vp, s. 4—5). Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävät niin ikään kaikki sellaiset ratkaisut, joilla olennaisesti puututaan perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen vapauteen tai koskemattomuuteen (PeVL 5/2014 vp, s. 2/II). Samoin hallinnollisen seuraamuksen määrittämiseen sisältyy valiokunnan mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä (PeVL 15/2012 vp, s. 3, PeVL 57/2010 vp, s. 5, PeVL 32/2005 vp, s. 2/II, PeVL 55/2005 vp, s. 2/I). Myös passin myöntämistä koskevassa päätöksenteossa on valiokunnan mukaan selvästi kysymys merkittävän julkisen vallan käytöstä, jota koskevia tehtäviä ei voida antaa muulle kuin viranomaiselle (PeVL 6/2013 vp, s. 2/I)².

² Passin erityisen merkittävä luonne perustuslain 9 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapautta turvaavana, henkilöllisyyttä osoittavana ja biometrisiä tunnisteita sisältävänä Suomen valtion myöntämänä asiakirjana merkitsee sitä, että ehdotettu sääntely on tarkasteltava perustuslain 124 §:n kannalta. Passin myöntäminen, passin laadun ja oikeasisältöisyyden tarkastaminen sekä passin toimittaminen ja luovuttaminen muodostavat sellaisen tehtäväkokonaisuuden, jota on valiokunnan mielestä pidettävä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä (vrt. PeVM 8/2002 p, s. 3/II ja PeVL 55/2010 vp, s. 2/I). Passin myöntämistä koskevassa päätöksenteossa on selvästi kysymys merkittävän julkisen vallan käytöstä, jota koskevia tehtäviä ei voida antaa muulle kuin viranomaiselle.

7 Johtopäätökset ja jatkotyö

Valtiorahallinnon toimintojen organisoinnissa tulisi noudattaa yhteisiä periaatteita ja yhteistä tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Valtion virastot, liikelaitokset, osakeyhtiöt, rahastot, julkisoikeudelliset laitokset ja säätiöt poikkeavat toisistaan monin tavoin. Myös saman organisaatiomallin sisällä on paljon variaatiota ja siksi organisaatiomallin erityispiirteiden toteaminen on harvoin täysin kattavaa.

Liikelaitosten yhtiöittämiseen viimeisen kymmenen vuoden aikana on vaikuttanut keskeisesti EU-lainsäädäntö. Liikelaitoksia on myös yhtiötetty osittain ja julkisen vallan käyttöä sisältäviä toimintoja on palautettu virastotasolle. Tyypillistä on myös suurempien virastomuutosten yhteydessä tapahtuvat viraston liiketoiminnallisten toimintojen yhtiöittämiset ja/tai aiemmin liikelaitostamiset. Monet valtion virastosta tai liikelaitoksesta valtion kokonaan omistamaksi yhtiöksi muutetut toimijat on myöhemmin muutettu valtion vähemmistöosakkuusyhtiöksi tai täysin yksityisomisteiseksi yhtiöksi. Tämä kehitys tulee huomioida erityisesti silloin, jos pohditaan julkisten hallintotehtävien siirtoa yhtiölle. Lähtökohtaisesti perustettavalle yhtiölle ei tulisi antaa tehtäviä, joita ei voitaisi hoitaa myös täysin yksityisesti omistetun yhtiön toimesta.

Systemaattisuuden puutteena useissa aiemmissa valtion organisaatiomuutoksissa, liikelaitostamisissa ja yhtiöittämisissä voidaan nähdä organisaatiomuutosten tilannesidonaisuus, hallinnonalakohtaisuus ja/tai reaktiivisuus sekä muutoksessa syntyneiden organisaatioiden lyhytikäisyys. Kokonaisharkinta ja pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmat usein puuttuvat. Toimintojen uudelleenjärjestäminen tuo mukanaan yleensä myös kustannuksia ja tehottomuutta. Tällaisia muodostuu mm. järjestelmien yhteensovittamisesta, kriittisten toimintojen turvaamisesta ja häiriöttömästä siirtymisestä, toimitilojen järjestämisestä ja yhteistoimintaprosessista. Tästä syystä muutokset olisi useimmissa tapauksissa hyvä toteuttaa kerralla eikä useissa paloissa vuosien saatossa.

7.1 Henkilöstön asema muutoksessa

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa linjaa, että valtiorahallinnon organisaation muutostilanteissa noudatetaan valtion henkilöstöjohtamisen linjauksia ja henkilöstön asema järjestetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Valtion virkamiesten asemasta säädetään valtion virkamieslaissa ja työsuhtesuhteisen henkilöstön asemasta työsuhtesuhteislaissa. Muutostilanteissa sovellettavia säännöksiä ovat esimerkiksi palvelussuhteeseen ottamista, virkojen siirtämistä ja palvelussuhteen päättämistä koskevat säännökset. Valtion virkamieslakiin on sisällytetty säännökset virkamiesten asemasta virastojen välisissä muutoksissa ja liikkeenluovutuksessa. Periaatepäätöksen mukaan yhteistoiminta aloitetaan asian sellaisessa suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa, jossa yhteistoiminnan tarkoituksena oleva vuorovaikutus sekä vaihtoehtoihin ja asiaan vaikuttaminen voi myös käytännössä toteutua. Menettelyn tarkoituksena on lisätä osapuolten tietoa sekä yhteneviä käsityksiä asiasta ja edistää yhteisymmärrykseen pääsyä. Henkilöstön edustajat otetaan mukaan henkilöstön asemaan vaikuttavien muutosten valmistelu- ja suunnitteluryhmiin. Yhteistoimintamenettelyssä on kiinnitettävä huomiota siihen, että mukana ovat ne tahot, joita yhteistoiminta-asia koskee. (VN periaatepäätös 26.1.2012)

Muutostilanteet aiheuttavat psyykkistä kuormitusta. Työturvallisuuslaki velvoittaa monipuolisiin toimenpiteisiin ja yhteistyöhön henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi työpaikoilla. Tähän sisältyy henkisten kuormitustekijöiden, työn hallinnan, työyhteisön toimivuuden, väkivallan uhan ja työpaikkakiusaamisen huomioon ottaminen. Työterveyshuoltolaki korostaa työnantajan, työntekijöiden ja työterveyshuollon välistä yhteistyötä. Tarkoituksena on ehkäistä työstä ja työolosuhteista johtuvia terveyshaittoja sekä edistää työkykyä ja terveyttä. (Valtiokonttori 2007)

Toimintojen siirtäminen virastolta esimerkiksi liikelaitokseksi ja hetken päästä pilkkominen yhtiöksi ja/tai osien palauttaminen takaisin virastolle tai uuden viraston perustaminen, on varmasti raskasta henkilöstölle ja voi aiheuttaa työhyvinvoinnin hetkellistä tai pidempiaikaistakin heikkenemistä ja tätä kautta työtehon laskua. Valtion organisaatiomuutokset tulisi toteuttaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen. Organisaatiomuutoksen tarve ja uuden organisaation

tulevaisuus on pystyttävä perustelemaan myös henkilöstölle. Henkilöstö tulisi myös ottaa mukaan muutoksen suunnitteluun. Jos on tiedossa, että muutos on asteittainen ja edessä on toinenkin suuri muutos joidenkin vuosien sisällä, sekin tulisi kertoa henkilöstölle avoimesti. Uudelleenjärjestelyitä suunniteltaessa tulisikin tehdä myös pidemmän aikavälin kehityssuunnitelma. Muutoksen seurauksen on usein tarve myös olemassa olevan henkilöstön osaamisen kehittämiseen mm. uusien toimintamallien ja -tapojen sekä järjestelmien osalta. Muutostokutuksiin tulisi antaa aito mahdollisuus ja varata riittävästi aikaa. Myös asiakasvaikutukset olisi hyvä arvioida.

7.2 Jatkotarkastelu ja organisaatiomuodon valinnan tarkastelukehikko

Organisaatiomuodon valinnassa tulee arvioida kyseisen tehtävän hoitamiseen liittyvät toiminnalliset tarpeet sekä perustuslain julkisia hallintotehtäviä koskevat vaatimukset. Tarkoituksena on jatkaa esiselvityksessä tehtyä työtä valtiohallinnon eri organisaatiomuotojen keskeisistä piirteistä ja syventää ymmärrystä toteutuneiden organisaatiomuutosten ja uusien organisaatioiden perustamisen osalta siitä, mitkä seikat tai piirteet ovat vaikuttaneet juuri kyseisen organisaatiomuodon valintaan. Tehtävänä on myös muotoilla periaatteet, joiden huomioiminen palvelee tarkoituksenmukaisen organisaatiomuodon valitsemista erilaisissa tilanteissa. Uuden organisaation perustaminen on kuitenkin aina osittain tilannekohtaista, eikä täysin valmiita valintakriteerejä ole mahdollista etukäteen mallintaa.

Tarkoituksena on, että organisaatiomuodon valintaperiaatteista laaditaan tarkastelukehikko, jonka avulla eri organisaatiomuodot ovat vertailtavissa. Tarkastelukehikon laadintatyössä voidaan huomioida mm. toiminnan tarkoitus, oikeudellinen asema, julkisen vallan käyttö, ohjauksen tarve ja sisältö, valvonnan tarve ja sisältö, organisaation johtaminen ja päätöksenteko, henkilöstön oikeudellinen asema, resursointitavat, peruspääoma, tulot, voitontavoittelu, toiminta varojen vähentyessä, konkurssikelpoisuus, lainanotto ja takauksen anto, liiketoiminnan harjoittaminen, asiakkaat, markkinoiden olemassaolo tai synnyttäminen ja kilpailu, tilintarkastuksen järjestäminen, organisaatiota koskevat säädökset ja muut kansallisesta tai EU-lainsäädännöstä tulevat rajoitukset. Pohjamateriaalina jatkotyölle käytetään valtion liikelaitosmallin soveltuvuus yhteismarkkinoille VM 41/2009 -julkaisun yhteydessä laadittua vaihtoehtoisia ohjaus- ja organisaatiomalleja -taulukkoa, joka päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja lainsäädäntöä. Kehikkoon otetaan mukaan myös valtion virasto sekä julkisoikeudellinen säätiö, jotka edellisestä tarkastelusta puuttuivat. Tarkastelukehikosta pyritään tekemään mahdollisimman selkeä ja käytännöllinen.

Yhtiöittämisen osalta jatkotyössä tulisi käydä tarkemmin läpi ja analysoida toteutuneet yhtiöittämiset sekä tehdä niistä johtopäätökset. Yhtiöittämisen reunaehtona tulee olla ainakin se, että yhtiöittävä toiminta ei sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä (perustuslaki 124 §) eikä yhtiön toiminnan osalta ole tarvetta parlamentaariselle valvonnalle. Muita ohjaavia periaatteita voisivat olla liiketoiminnan harjoittaminen, voitontavoittelu, potentiaalisina asiakkaina muitakin kuin valtionhallinnon toimijoita, olemassa olevat tai syntyvät markkinat sekä konkurssikelpoisuus.

Mikäli julkinen hallintotehtävä halutaan antaa muulle kuin viranomaiselle, tulisi siitä säätää laissa tai lain nojalla sekä selvittää perustuslain 124 §:n mukaisesti miksi tehtävän antaminen on tarkoituksenmukaista hoitaa valtion talousarviotalouden ulkopuolella ja että kyseessä ei ole merkittävä julkisen vallan käyttö. Lisäksi tulisi antaa perusteltu selvitys siitä, että julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Myös mahdollinen valvonnan tarve tulee huomioida. Yksityiselle siirretyn julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen (subdelegointi) on perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti suhtauduttava lähtökohtaisesti kielteisesti. Kaikista edellä mainitun kaltaisista julkisen hallintotehtävän siirtoehdotuksista tulisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto 124 §:n tulkinnasta.

7.3 Jatkotyön organisointi

Osana keskushallintouudistuksen muutosohjelmaa on tarkoitus valmistella rakenteellisia uudistuksia koskevat periaatteet virastojen sekä julkishallinnollisia tehtäviä hoitavien muiden valtion organisaatioiden perustamiseen ja uudelleenjärjestelyihin liittyen. Vastuu periaatteiden valmistelusta esitetään annettavaksi muutosohjelman ohjausryhmän nimeämälle alaryhmälle, johon kootaan tarvittava asiantuntemus valmisteluryhmästä täydennettynä ohjelmaorganisaation ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Ryhmän kokoonpanossa olisi hyvä olla valtiovarainministeriön virkamiesten lisäksi edustaja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastolta, liikenne- ja viestintäministeriöstä sekä oikeusministeriöstä. Alatyöryhmä kuulisi työssään tarpeelliseksi katsomiaan asiantuntijoita esim. muista ministeriöistä, Valtiontalouden tarkastusvirastosta, virastoista, valtion liikelaitoksista ja hiljattain perustetuista valtion yhtiöistä sekä mahdollisesti myös Eduskunnan oikeusasiamiestä. Ryhmä raportoi säännöllisesti työnsä etenemisestä muutosohjelman ohjausryhmälle. Alatyöryhmän tavoiteaikatauluna olisi saada ehdotus organisaatiomuotojen valintaperiaatteista muutosohjelman ohjausryhmälle 31.12.2018 mennessä. Tämän jälkeen valintaperiaatteet käsiteltäisiin kansliapäällikkökokouksessa ja ne otettaisiin käyttöön tarkastelukehikkona vuoden 2019 aikana. Ministeriöiden tulisi tämän jälkeen huomioida tarkastelukehikon näkökulmat uusia organisaatioita perustaessaan.

Koska useissa viimeaikaisissa yhtiöittämistä koskevissa hallituksen esityksissä on tuotu esille oletuksena se, että yhtiömuoto tarjoaisi virastoa joustavamman tavan toimia muuttuvassa ympäristössä, on työryhmätyössä myös mahdollista tunnistaa uudistustarpeita valtion virastojen ja laitosten toiminnallisen joustavuuden lisäämiseksi (2020-luvun virastomalli). Myös tämä työ on määritelty keskushallinnon uudistuksen muutosohjelman 2. vaiheen muutosagendalle ja siihen liittyvä työ tultaneen myös resursoimaan muutosohjelman alaryhmäksi tarkoituksenmukaisella kokoonpanolla ja tehtävänannolla.

LIITTEET

Liite 1 Viimeaikaisia tai käynnissä olevia yhtiöittämiä	29
Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttaminen osakeyhtiöksi	29
Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy	32
STUK International Oy	35
Maakunta- ja soteuudistuksen johdosta perustetut yritykset	35
Valtion kehitysyhtiö Vake Oy	40
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -niminen osakeyhtiö	41
Yliopistojen palvelukeskuksen yhtiöittäminen	43
Opetusalan koulutuskeskuksen yhtiöittäminen	44
Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalveluiden yhtiöittäminen	47
Hansel Oy	47
Liite 2a Nykyiset liikelaitokset	49
Senaatti-kiinteistöt, valtion liikelaitoslain mukainen	49
Metsähallitus, metsähallituslain mukainen	50
Liite 2b Valtion aiemmat liikelaitokset	51
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan liikelaitokset	51
Valtiovarainministeriön hallinnonalan liikelaitokset	61
Muiden hallinnonalojen liikelaitokset	64
Liite 3a Talousarvion ulkopuoliset rahastot	67
Valtion asuntorahasto (VAR)	67
Valtion eläkerahasto (VER)	69
Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)	69
Valtion ydinjätehuoltorahasto	70
Huoltovarmuusrahasto	71
Valtion takuurahasto	71
Rahoitusvakausrahasto	72
Valtion televisio- ja radiorahasto	73
Maatalouden interventiorahasto (MIRA)	73
Palosuojelurahasto	74
Öljysuojelurahasto (ÖSRA)	75
Liite 3b Muut rahastot	77
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra	77
Työttömyysvakuutusrahasto	78
Liite 4 Julkisoikeudelliset laitokset	79
Kansaneläkelaitos	79
Suomen Pankki	80
Työterveyslaitos	82
Suomen riistakeskus	82
Suomen Metsäkeskus	83
Eläketurvakeskus	85
Liite 5 Muita organisaatiomuutoksia	88
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori	88
Veikkaus Oy & Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskas (STEA)	89

Liite 1 Viimeaikaisia tai käynnissä olevia yhtiöittämisii

Tässä luvussa esitellään joitakin viimeaikaisia tai käynnissä olevia valtion toimintojen yhtiöittämisii uusimmasta vanhimpaan. Käynnissä olevista käydään läpi liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttaminen osakeyhtiöksi 1.1.2019 alkaen sekä alustavat suunnitelmat uuden kasvupalveluyhtiön perustamisesta. Toteutuneista yhtiöittämisistä esitellään yhtiöstä ja virastosta koostuva Business Finland – kokonaisuus, STUKin kansainvälisiä asiantuntijapalveluita tarjoavien toimintojen yhtiöittäminen STUK International Oy:ksi, maa- ja soteuudistuksen johdosta perustetut yhtiöt, Valtion kehittämissyhtiö VAKE Oy:n perustaminen, Teknologian tutkimuskeskus VTT:n yhtiöittäminen, Yliopistojen palvelukeskuksen ja Opetusalan koulutuskeskuksen yhtiöittäminen ja hieman vanhempana esimerkkinä Valtioon hankintakeskuksen yhtiöittäminen. Liikelaitosten yhtiöittämisii on käsitelty liitteessä 2 ja kahta muuta mielenkiintoista viime vuosien aikana toteutettua valtion organisaatiomuutosta, joissa on päädytty perinteisestä virastomallista poikkeavaan ratkaisuun. Nämä ovat Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusk keskus STEA.

Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttaminen osakeyhtiöksi

Liikenne- ja viestintäministeriössä on käynnissä virastouudistus. Liikenne- ja viestintäministeriö esittää, että Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, Viestintävirasto sekä Liikenneviraston tietyt toiminnot yhdistettäisiin uudeksi virastoksi, Liikenne- ja viestintävirastoksi. Uusi virasto aloittaisi toimintansa 1.1.2019. Viraston tehtäviin kuuluisivat viestinnän osalta nykyisen Viestintäviraston tehtävät. Liikenteeseen liittyvät tehtävät sisältäisivät Liikenteen turvallisuusviraston tehtävien lisäksi nykyisestä Liikennevirastosta siirtyviä tehtäviä, mm. merikartoituksen järjestäminen, kauppa-alustukien myöntäminen ja julkisen liikenteen kehittämiseen liittyvät tehtävät.

Nykyinen Liikennevirasto vaihtaisi nimensä Väylävirastoksi, mutta jatkaisi muutoin keskeytyksettä toimintaansa. Osa Liikenneviraston nykyisistä tehtävistä jäisi Väyläviraston tehtäväksi. Sen vastuulla olisivat liikenneväylien suunnitteleminen, kehittäminen ja kunnossapito mukaan lukien mm. talvimerenkulun tehtävät.

Samassa yhteydessä Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut muutettaisiin osakeyhtiöksi. Valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden hallinnassa oleva omaisuus ja toiminta perustettavalle osakeyhtiölle. Yhtiön toimialana olisi meri-, rautatie- ja tieliikenteenohjaus ja -hallinta sekä siihen liittyvä tiedon keruu, hallinta ja hyödyntäminen. Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi osakeyhtiön palvelukseen. Liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden tilaajana toimisi Liikennevirasto, joka olisi yhtiön strateginen kumppani. Uusi perustettava valtion erityistehtäväyhtiö tarjoaisi liikenteen hallintaan ja ohjaukseen liittyviä palveluja suoraan tai välillisesti toisille yrityksille kuten varustamoille, rautatieliikenteen harjoittajille, tieliikenteen hoitourakoitsijoille, kuljetusyrityksille ja joukkoliikenneyrityksille, liikenneverkon korjaus- ja rakennustehtäviä hoitaville yrityksille sekä toimivaltaisille viranomaisille, kuten liikennehallinnon virastoille, Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle, pelastusviranomaisille ja poliisille. Esityksen mukaan tavoitteena on perustaa vahva, investointikykyinen, kustannustehokkaasti toimiva ja maltillisesti voittoa tuottava valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö.

Yhtiön olisi tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.2019, jonka jälkeen muodostettaisiin valtion liikenteenohjauskonserni liittämällä Liikennevirastosta yhtiöitettyyn kokonaisuuteen Air Navigation Services Oy ja Finrail Oy. Suurimmat hyödyt muodostuisivat esityksen mukaan pitämällä aikavälillä liikenteenohjauskonsernin kehittäessä palvelujaan ja toiminnan edelleen tehostuessa. Välillisiä hyötyjä uskotaan syntyvän yhtiön toimiessa tiiviissä yhteistyössä liikennealan yritysten kanssa kehittäen liikenteen ekosysteemiä ja parantaen näin Suomen liikenteen palveluja, sujuvuutta ja turvallisuutta sekä alan yritysten liiketoimintaa. Hallituksen esitysluonnokset virastouudistuksista ja uuden yhtiön perustamisesta ovat tällä hetkellä lausuntokierroksella.

Tausta

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on sitoutunut kehittämään suomalaista liikennejärjestelmää, jotta se palvelisi entistä paremmin kansalaisten ja elinkeinoelämän tarpeita tuottaen kasvavaa lisäarvoa ja hyötyjä koko yhteiskunnan mittakaavassa. Samalla liikennejärjestelmää halutaan kehittää suuntaan, joka luo edellytykset hyödyntää digitalisaation, liikenteen älykkään automaation ja palveluistumisen luomia mahdollisuuksia. Liikennejärjestelmän kehittämistyö on osa hallitusohjelman digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristön rakentamiseen tähtäävää kärkihanketta. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 13.6.2017, että Liikennevirastossa nykyisin hoidettavat tie-, meri- ja rautatieliikenteen liikenteenohjaustoiminnot yhtiöitettäisiin valtion osakeyhtiöksi 1.1.2019 alkaen.

Hallituksen esitystä laiksi Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on valmisteltu liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden yhtiöittämistä valmistelevassa työryhmässä osana liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastouudistushanketta.

Tavoitteet

Liikenneviraston liikenteenohjaustoimintojen yhtiöittämisellä olisi tarkoitus valmistautua liikenteen digitalisaation, palveluistumisen, automaation sekä tiedon merkityksen lisääntymisen tuomiin toimialan ja toimintaympäristön muutoksiin. Tavoitteena on, että liikenteen ohjauksella kerättävä tieto hyödyttää aiempaa tehokkaammin koko yhteiskuntaa. Muutoksella luotaisiin myös edellytykset operatiivisen liikenteenhallinnan palvelujen asiakaslähtöisyyden parantamiselle sekä lisättäisiin liikenteenohjaustoiminnan taloudellista tehokkuutta ja kannattavuutta. Itsenäisessä osakeyhtiössä toiminnan läpinäkyvyys paranisi, kun liiketoiminnan todelliset tuotot ja kulut sekä liikenteenohjauspalvelujen hinnoittelun perusteet ovat selkeät.

Ehdotetun lain keskeinen sisältö

Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut siirretään perustettavalle osakeyhtiölle. Yhtiön toimialana on meri-, rautatie- ja tieliikenteenohjaus ja -hallinta sekä siihen liittyvä tiedon keruu, hallinta ja hyödyntäminen. Yhtiöllä voi olla toimintaa ulkomailla. Yhtiön ensisijaisena tehtävänä olisi varmistaa liikenteen sujuvuus ja turvallisuus meriliikenteessä, rautatieliikenteessä ja tieliikenteessä. Tämä tapahtuisi tarjoamalla liikenteenohjaukseen liittyviä palveluita. Yhtiön erityistehtävänä olisi vastata alusliikennepalvelujen, rautatieliikenteen ohjauspalvelujen ja tieliikenteen ohjauspalvelujen tarjoamisesta turvallisuusviranomaisille siinä laajuudessa, kun se on näiden lakisääteisten virkatehtävien hoitamiseksi perusteltua. Yhtiön tehtävänä on myös kerätä ja avata tietoa, luoda mahdollisuuksia markkinoille syntyvälle uudelle liiketoiminnalle, joka perustuu automaatioon ja tiedon laajempaan hyödyntämiseen. Yhtiön toiminnan kautta pyritään edesauttamaan liikenteen digitalisaation ja automaation ympärille rakentuvien markkinoiden kehittymistä tavalla, joka palvelisi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti Suomen elinkeinoelämän toimintaa, kuljetuksia ja kansalaisten liikkumista. Yhtiöllä voi olla toimintaa myös ulkomailla.

Valtio merkitsee osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden hallinnassa oleva omaisuus, immateriaaliset oikeudet ja liiketoiminta osakeyhtiölle. Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määrää myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja osakeyhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä. Valtioneuvosto määrää, mikä osa omaisuudesta luovutetaan osakeyhtiöön osakkeita vastaan.

Valtion laina yhtiölle voi olla vakuudeton siihen pääomamäärään saakka, joka vastaa valtion lainaa Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden toimintojen omaisuudesta luovutusajankohtana. Tuloverotuksessa noudatetaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä. Osakeyhtiö ei ole velvollinen suorittamaan varainsiirtovero kiinteistön tai arvopaperin luovutuksesta perustettavan osakeyhtiön osakkeita vastaan.

Yhtiö vastaa laina-, takaus-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista sitoumuksista, joihin Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut on toimintansa aikana sitoutunut ja

jotka koskevat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja liiketoimintaa. Valtion toissijainen vastuu Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden ottamista lainoista ja sitoumuksista jää voimaan. Liikenneviraston osakeyhtiölle luovutettuun omaisuuteen ja liiketoimintaan kohdistuvat oikeutta, etua tai velvollisuutta koskevat hallinto- ja hallintolainkäyttöpäätökset ovat voimassa siten, että ne kohdistuvat luovutettavaa omaisuutta ja liiketoimintaa koskevilta osin perustettavaan osakeyhtiöön ilman eri päätöstä. Vireillä olevissa hallintoasioissa osakeyhtiö tulee hallinto- ja hallintolainkäyttömenettelyssä Liikenneviraston sijaan ilman eri päätöstä.

Henkilöstön asema muutoksessa

Henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslaissa (750/1994) ja työsopimuslaissa (55/2001). Työsuhteinen henkilöstö siirtyisi ja virkasuhteinen henkilöstö otettaisiin osakeyhtiön palvelukseen työsuhteeseen. Määrääjäksi Liikenneviraston liikenteenohjaustoimintojen palvelukseen otetut henkilöt siirtyisivät tai otettaisiin osakeyhtiön palvelukseen vastaavaksi määrääjäksi. Työntekijöihin ja palvelussuhteen ehtoihin yhtiössä sovellettaisiin mitä laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään ja mitä yhtiötä sitovassa työehtosopimuksessa ja työsopimuksessa sovitaan. Osakeyhtiön palvelukseen siirtyvien Liikenneviraston virkamiesten virat lakkaisivat tämän lain tullessa voimaan. Viran lakatessa virkamiehen virkasuhde päättyisi ilman irtisanomista.

Liikenteenohjausyhtiö perustettaisiin yhtiöittämislaitilla ja yhtiön henkilöstö muodostuisi nykyisen Liikenneviraston työntekijöistä, jotka siirtyisivät yhtiön palvelukseen yhtiöön siirrettävien tehtävien mukana. Näitä olisivat liikenteenohjaus- ja hallintatehtävät, niihin läheisesti liittyvät tehtävät ja niitä palvelevat muut tehtävät (tukitoiminnot). Liikenteenohjausyhtiön mahdollisen perustamisen yhteydessä yhtiölle siirrettävien tehtävien, toimintojen ja henkilöstön tarkempi määrittely tapahtuisi jatkovalmistelussa. Tarkoituksena on, että yhtiöön siirtyy sen toiminnan kannalta tarpeellinen määrä henkilöstöä. Siirtyvän henkilöstön määräksi arvioidaan noin 180 henkilöä.

Valtion virkamieslain (750/1994) nojalla työnantajan luovutushetkellä voimassa olevista virkasuhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät luovutuksensaajalle. Tämä ei kuitenkaan koske niitä oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka johtuvat nimenomaan virkasuhteesta eivätkä ole ominaisia työsuhteelle silloin, kun virkamies siirtyy työsopimussuhteeseen luovutuksensaajan palvelukseen. Siirtyvä henkilöstö olisi pääosin virkasuhteista. Työsopimussuhteista henkilöstöä olisi noin 45 % osakeyhtiöön siirtyvästä henkilöstöstä. Siltä osin kuin on kyse työsuhteesta henkilöstöstä, asiaan sovellettaisiin työsopimuslain (55/2001) liikkeenluovutusta koskevia säännöksiä. Kyse olisi liikkeenluovutuksesta, joten siirtyviä tehtäviä hoitava virka- ja työsuhteinen henkilöstö siirtyisi työsuhteeseen perustettavan valtion liikenteenohjausyhtiön palvelukseen. Määräaikaisessa palvelussuhteessa oleva henkilöstö siirtyisi yhtiöön määräaikaisen palvelussuhteensa keston ajaksi. Henkilöiden työsuhteen katsotaan työsuhte-etuuskien määräytymisen kannalta jatkuneen valtiolla yhdenjaksoisena. Siirtyviä tehtäviä vastaavat virat lakkaisivat tämän lain perusteella. Siirtyvää tehtävää hoitava henkilö saa muutoin sovellettavaa irtisanomisaikaa noudattamatta tai sen kestoajasta riippumatta irtisanoa virka- tai työsuhteensa päättymään siirron hetkellä.

Virastomuodossa toimimisen heikkoudet

Ministeriö perustelee yhtiömuodossa toimimisen olevan monella tapaa virastomuodossa jatkamista joustavampi tapa toimia muuttavassa toimintaympäristössä. Virastomuodossa jatkamisen heikkoutena pidettiin sitä, että virkatyönä tuotettuihin palveluihin ei muodostuisi luonnollista kannustinta tuotannolliseen tehokkuuteen tai asiakaslähtöisyyteen. Virastoilla katsottiin myös olevan heikompi mahdollisuus reagoida ulkoisiin muutoksiin ja uusia teknologioita katsottiin otettavan tyypillisesti käyttöön hitaammin kuin yrityksissä. Muina heikkouksina nostettiin esille osaamisen heikkeneminen henkilöstön vähentyessä sekä ketteryyden ja kannustinten puute toiminnan kehittämiseen. Näitä näkemyksiä ei oltu kuitenkaan perustella. Yhtenä nykyisen virastomuodon heikkoutena pidettiin liikenteenohjaukseen ja -hallintaan liittyvien toimintojen sijaitsemista hajallaan viraston sisällä useassa eri yksikössä. Tämä hajanaisuus voitaisiin kuitenkin muuttaa liikenneviraston sisäisellä organisaatiomuutoksella eikä edellyttäisi toimintojen yhtiömuotoon muuttamista.

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi <https://www.lvm.fi/lausuntopyynnot>
Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy

Hallitus päätti strategiakokouksessaan 27.3.2017 Innovaatorahoituskeskus Tekesin ja Finpro Oy:n toimintojen strategisesta ja toiminnallisesta yhdistämisestä Business Finland –kokonaisuudeksi. Tasavallan presidentti vahvisti lain Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1146/2017) 28. joulukuuta 2017 ja se tuli voimaan 1. tammikuuta 2018. Rahoituskeskus ja yhtiö muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja niitä johdetaan yhteisellä strategialla. Rahoituskeskus hallinnoi lisäksi Tekes Pääomasijoitus Oy:tä. Business Finland aloittaa toimintaansa vaiheittain vuoden 2018 aikana.

Business Finland on kansallinen toimija, jolla on alueverkosto kotimaassa sekä ulkomailla Suomelle tärkeissä viennin, investointien, innovaatiotoiminnan ja matkailun edistämisen kohdemaissa. Innovaatorahoituskeskus Business Finland (entinen Tekes) ja Business Finland -niminen valtion täysin omistama osakeyhtiö (entinen Finpro) muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja niitä johdetaan yhteisellä strategialla. Rahoituskeskus hallinnoi lisäksi Tekes Pääomasijoitus Oy:tä.

Rahoituskeskuksen ja yhtiön muodostaman kokonaisuuden toiminnan yleisenä tavoitteena on auttaa elinkeinoja uudistumaan ja kehittymään teknologian ja innovaatioiden keinoin, edistää kansainvälistä verkottumista sekä parantamaan työelämän laatua. Lisäksi toiminnan tavoitteena on kasvattaa arvonlisää, vahvistaa elinkeinoelämän kasvua ja kansainvälistä kilpailukykyä, lisätä vientiä ja Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa matkailua sekä pitkällä aikavälillä parantaa tuottavuutta sekä luoda työllisyyttä ja hyvinvointia.

Uudistusta perustellaan sillä, että uusi Business Finland tehostaa yrityspalveluiden toimintaa. Jatkossa yritykset saavat yhdestä pisteestä kaikki palvelut liittyen kansainvälistymiseen, innovaatorahoitukseen, kansainvälisiin investointeihin ja matkailuun. Rahoituskeskus ja yhtiö muodostavat yhtenäisesti johdettavan toiminnallisen kokonaisuuden, joka koostuu valtion viranomaisesta (rahoituskeskus) ja asiakastoiminnoista vastaavasta yhtiöstä (Business Finland Oy). Työ- ja elinkeinoministeriö tulostuu rahoituskeskusta ja asettaa kokonaisuudelle strategiset tulostavoitteet ja resurssit. Yhtiö on rahoituskeskuksen omistajaohjauksessa ja sen toiminta perustuu pääosin rahoituskeskuksen ja yhtiön väliseen palvelusopimukseen.

Uusi Business Finland tukee hallituksen tavoitteita selkeyttää ja yksinkertaistaa yrityspalvelujärjestelmää, kansainvälistää innovaatiojärjestelmää, kaksinkertaistaa pk-yritysten vienti vuoteen 2020 mennessä sekä tukea maakunnallisia kasvupalveluita vahvalla valtakunnallisella yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevalla toimijalla. Yhdistämisen tavoitteena on myös kohdentaa henkilöresursseja asiakasrajapintaan sekä ulkomaantoimintoihin.

TEM tulostuu virastoa ja asettaa sille strategiset tavoitteet. Business Finlandilla olisi käynnistysvaiheessa noin 600 henkilöä palveluksessaan, lähes 40 toimipistettä ulkomailla sekä toimipisteitä 15 paikkakunnalla Suomessa. Osa Innovaatorahoituskeskus Tekesin henkilöstöstä siirtyy yhtiön palvelukseen. Siirtoon sovelletaan valtion virkamieslain (750/1994) 5 e ja 5 f §:n sekä työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:n säännöksiä liikkeen luovutuksesta. Siirtyvä henkilöstö määritellään liiketoimintasiirtoa koskevissa asiakirjoissa. Rahoituskeskus päättää siirtyvästä henkilöstöstä ja siirron ajankohdasta. Alustavan arvion mukaan rahoituskeskukseen tulee noin 200 ja yhtiöön noin 400 henkilöä.

Rahoituskeskuksen tehtävänä on edistää:

- 1) innovaatioiden, uuden teknologian sekä liiketoiminnan kehittämistä;
- 2) tuloksellisia innovaatio- ja kokeilu ympäristöjä sekä innovaatiokyvykkyyttä;
- 3) tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiotoimintaa sekä sen tulosten laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinotoiminnassa, työelämässä ja muualla yhteiskunnassa;
- 4) suomalaisten yritysten ja tutkimuksen kansainvälistymistä ja viennin kasvua sekä yritysten kansainväliseen liiketoimintaan liittyvää osaamista;
- 5) ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten kohdistamista Suomeen;
- 6) ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvua ja kehittämistä;

7) aikaisen vaiheen pääomasijoitusmarkkinan kehittymistä.

Rahoituskeskus hoitaa myös elinkeino-, energia- ja ympäristöpoliittisiin tukiin liittyviä valtionapuviranomaisen tehtäviä. Rahoituskeskus suorittaa lisäksi ne elinkeino- ja innovaatiopoliittikan suunnitteluun, selvityksiin, kokeiluun ja seurantaan liittyvät tehtävät, jotka työ- ja elinkeinoministeriö sille tulosohjauksessaan antaa tai jotka sille erikseen 1.1.2018 voimaan tulleella valtioneuvoston asetuksella Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1147/2017) on säädetty. Asetuksella säädetään myös rahoituskeskuksen johtokunnan päätösvallasta ja päätöksenteosta sekä pääjohtajan tehtävistä.

Lain mukaan yhtiön tehtävänä on edistää:

- 1) yritysten kykyä kehittää ja kaupallisesti hyödyntää innovaatioita ja uutta teknologiaa sekä uusien innovatiivisten yritysten ja liiketoimintojen syntymistä;
- 2) elinkeinoelämän uudistumista tukevaa tutkimus- ja kehitystoimintaa;
- 3) yritysten keskinäistä sekä niiden ja julkisyhteisöjen ja tutkimusorganisaatioiden välistä yhteistyötä;
- 4) suomalaisten yritysten ja tutkimuksen kansainvälistymistä ja viennin kasvua ja yritysten kansainväliseen liiketoimintaan liittyvää osaamista;
- 5) ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten kohdistamista Suomeen;
- 6) ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvua ja kehittämistä.

Yhtiön tehtäviä on tarkennettu 1.1.2018 voimaan tulleella valtioneuvoston asetuksella Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1147/2017) on säädetty.

Asetuksella (1147/2017) on lisäksi säädetty, että yhtiö suunnittelee ja toteuttaa tutkimus- ja innovaatio-ohjelmia sekä huolehtii Euroopan unionin tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kansallisen yhteystoimiston tehtävistä ja Euroopan unionin tutkimus- ja innovaatorahoituksen asian- tuntijapalveluista. Yhtiö voi tuottaa Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä yhtiöstä annetun lain 3§:n mukaisiin tehtäviin liittyviä palveluita rahoituskeskuksen ohjauksessa rahoituskeskuksen kanssa laadittavan palvelusopimuksen mukaisesti.

Yhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen. Yhtiön mahdollinen voitto käytetään kokonaisuudessaan yhtiön tehtävien mukaiseen toimintaan. Rahoituskeskus ja yhtiö tekevät vuosittain palvelusopimuksen, jossa määritellään yhtiön lakisääteisiin tehtäviin perustuvat toimenpiteet ja niistä sille vuosittain maksettava korvaus. Palvelusopimukseen liitetään suunnitelma rahoituskeskuksen ja yhtiön tulevan nelivuotiskauden toiminnasta.

Rahoituskeskus toimii valtionapuviranomaisena ja tekee valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitettuja valtiontuen myöntö-, muutos- ja maksatuspäätöksiä, sekä valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetussa laissa (449/1988) tarkoitettuja lainapäätöksiä. Rahoituskeskuksen tehtävät vastaisivat pääpiirteissään Tekesin nykyisiä valtionapuviranomaisen tehtäviä.

Rahoituskeskuksen lisäksi myös yhtiö voi tehdä valtionavustuslaissa tarkoitettuja, de minimis³ -ehtoisia valtiontuen myöntö-, muutos- ja maksatuspäätöksiä joiden arvo ei ylitä 100 000 euroa. Menettelystä sekä päätöksentekoon osallistuvien yhtiön toimihenkilöiden ja esittelijän

³ De minimis -tuki on yrityksille myönnettävää julkista tukea, jota säätelee Euroopan komission asetus (EU) Nro 1407/2013. Tuki voi olla rahoitusta tai muuta etuutta, esimerkiksi verohelpotus, korkotuki, osin tai kokonaan ilmainen koulutus tai muu palvelu, joka tarjotaan rajatulle yritysjoukolle. EU on katsonut, että tuki on määrältään niin pieni, ettei se vääristä kilpailua tai vaikuta vahingollisesti EU:n jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tämän vuoksi tuki on nimeltään "vähämerkityksinen tuki eli de minimis". Suomessa de minimis -tukea myöntävät Business Finlandin lisäksi esimerkiksi kunnat, maakuntien liitot, ministeriöt, Finnvera ja ELY-keskukset. Jokainen tukea myöntävä organisaatio ilmoittaa päätöksessään de minimis -tuen määrän. Yrityksen on itse seurattava saamansa de minimis -tuen määrää ja ilmoitettava siitä hakiessaan uutta tukea, jotta eri viranomaisien myöntämien de minimis -tukien yhteissumma ei ylitä tuen sallittua enimmäismäärää kuluva ja kahden edellisen verovuoden ajalla. EU-asetuksen mukaan yritys voi saada de minimis -tukea enintään 200 000 euroa kuluva ja kahden edellisen verovuoden aikana. Maantiekuljetusten alalla toimivalle yritykselle de minimis -tuki voi olla enintään 100 000 euroa. Mukaan otetaan aina kunakin vuonna myönnetty tuki eli ajankohta, kun yritykselle on annettu laillinen oikeus tukeen. Sillä ei ole merkitystä, milloin tukea on haettu tai milloin se on maksettu. Konsernitasolla, samassa jäsenvaltiossa toimivaa emo- ja tytäryhtiötä käsitellään yhtenä yrityksenä, ja niiden saamat tuet lasketaan yhteen.

määräämisestä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Rahoituskeskus ohjaa ja valvoo yhtiön rahoitustoimintaa. Yhtiö valvoo myöntämänsä valtionavustuksen käyttöä. Rahoituskeskus päättää rahoituskeskuksen ja yhtiön myöntämän valtiontuen takaisinperinnästä, maksatuksen keskeytyksestä, maksatuksen lopettamisesta sekä tuen saajiin kohdistuvista tarkastuksista, koska ne saattavat perustuslain tulkinnan perusteella sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä. Yhtiön palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä.

De minimis –ehtoisenvaltiontuen myöntö-, muutos- ja maksatuspäätösten siirtäminen yhtiöön on hallituksen esityksessä katsottu tarkoituksenmukaiseksi päätösten pienehkön tukimäärän ja niiden vaatiman työmäärän vuoksi. Myös esittely on tarkoituksenmukaista järjestää yhtiössä yhtiön tekemien päätösten osalta. Yhtiö tekisi vain päätöksiä, jotka liittyvät sellaisiin EU:n valtiontukisääntelyssä säädettyihin de minimis –ehtoihin rahoituspalveluihin, joita koskevilla päätöksillä ei käytetä laajaa vapaata harkintaa vaan päätös perustuu lähinnä tukiedellytysten arviointiin. Yhtiön tekemät päätökset perustuisivat lakiin ja kyseisiä tukimuotoja koskevaan sääntelyyn. Nykyisellään näiden yhtiölle säädettäviksi esitettävien päätösten euro-määräinen osuus Tekesin koko rahoitusvaltuudesta on n. 15 % eli yhteensä n. 80 M€ vuodessa. Kappalemääräisesti näiden päätösten osuus on 65 % kaikista päätöksistä eli nykyvoilyymilla n. 3 800 päätöstä vuosittain. Yhtiö ei tekisi lainapäätöksiä.

Julkisen vallan siirtäminen yhtiöön katsottiin perustelluksi, koska ratkaisu parantaisi erityisesti pienille ja keskisuurille yritykselle tarjottavaa pienimuotoisempaa palvelua ja nopeuttaisi erityisesti pienten hankkeiden päätöksentekomenettelyä. Päätöksentekijään ja esittelijään sovellettaisiin hallintopäätöksiin sovellettavia säädöksiä kuten hallintolakia, julkisuuslakia, kielilakia sekä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Päätöksentekoon osallistuvien yhtiön toimihenkilöiden ja esittelijän määräämisestä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Hallituksen esityksen mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttönä on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa pidettävä maksetun tuen takaisinperintää, maksatuksen keskeytystä, maksatuksen lopettamisesta ja tuensaajiin kohdistuvia tarkastuksia. Siten rahoituskeskus tekisi sekä rahoituskeskuksen että yhtiön myöntämää valtiontukea koskevat takaisinperintä- ja maksatuksen keskeyttämis- ja lopettamispäätökset sekä päättäisi tuensaajiin kohdistuvista tarkastuksista valtionavustuslain (688/2001) ja valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) mukaisesti.

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esityksestä

Valtiovarainministeriö kiinnitti omassa lausunnossaan huomiota siihen, että perustuslain 124 §:ään liittyvää perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä oli käsitelty esityksessä suppeasti ja esitti käsittelyn laajentamista ja sitä, että hallitus pyytää perustuslakivaliokunnalta esityksestä lausunnon ja että se todettaisiin myös esityksessä. Ministeriö myös huomautti, että organisaatioiden oikeudellinen luonne ja oikeushenkilöllisyyttä koskevat muutokset tulisi kuvata selkeämmin ja myös täsmentää lakiluonnosta tältä osin. Henkilöstöä koskien ministeriö huomautti, että työsuhteissa olevaan henkilöstöön ei ole mahdollista soveltaa työsuhteen irtisanomis- tai purkutilanteessa valtion virkamieslain 55 §:n virkasuhteen jatkuvuusperiaatetta. Ministeriö myös esitti ulkomailla työskentelevän henkilöstön palvelussuhteen ehtoja koskevaa lain säännöstä (9 §) tulisi tarkistaa. Ministeriö katsoo myös, että esitetyn ratkaisumallin, jossa yhtiön työntekijä voisi toimia rahoituskeskuksessa virkavastuullisena valmistelijana ja esittelijänä, asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tulisi vielä selvittää. Valtiovarainministeriö myös esitti, että rahoituskeskuksen ja yhtiön keskinäisistä tehtävistä tulisi säätää tarkemmin ja että pääjohtajan viran määräaikaaisuudesta ja sen pituudesta tulisi säätää sekä siitä kuka tekee esityksen johtokunnan jäsenistä. Lausunnon mukaan myös pääjohtajan sidonnaisuuksista ja tilintarkastuksesta tulisi säätää erikseen.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä 158/2017 vp https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot-Valtiopaivaasia/Sivut/HE_158+2017.aspx

Laki Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä 1146/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171146>

Valtioneuvoston asetus Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä 1147/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171147>

STUK International Oy

Valtioneuvosto antoi sosiaali- ja terveysministeriölle valtuudet perustaa valtion kokonaan omistaman osakeyhtiön, jonka nimi on STUK International Oy. Osakeyhtiön miljoonan euron suuruinen pääoma ja muut perustamiskustannukset rahoitetaan 2016 valtion talousarvioon varatuista määrärahoista. Perustamissopimus ja yhtiöjärjestys hyväksyttiin 17. marraskuuta 2016 valtioneuvostossa.

STUK International tarjoaa ydinenergian ja säteilyn käytön turvallisuutta koskevia asiantuntijapalveluita, sekä harjoittaa niihin liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa. Yhtiö toimii maailmanlaajuisesti. Asiakkaita ovat eri maiden säteily- ja ydinturvallisuudesta vastaavat viranomaiset, ja muut alan toimijat. STUK International Oy hallinnoi hankkeita ja ostaa niihin tarvittavan asiantuntemuksen pääasiassa Säteilyturvakeskuksesta sekä tarvittaessa myös muilta säteily- ja ydinturvallisuusalan toimijoilta. Yhtiö jatkaisi myös muun muassa jo käynnissä olevaa säteily- ja ydinturvallisuuden kehittämistyötä Saudi-Arabian kanssa. Yhtiö tekisi ydinturvallisuusyhteistyötä myös Venäjällä Kuolan ja Leningradin alueen ydinvoimalaitosten kanssa. Yhtiön hallitukseen valitaan yhtiöjärjestyksen mukaan vähintään yksi ja enintään viisi jäsentä. Hallituksen puheenjohtaja on Ilona Lindholm (Teknologian tutkimuskeskus VTT). Muut hallituksen jäsenet ovat Ilpo Nuutinen (valtioneuvoston kanslia VNK), Jorma Aurela (työ- ja elinkeinoministeriö TEM), Kirsi Alm-Lytz (Säteilyturvakeskus STUK) ja Petteri Tiippana (Säteilyturvakeskus STUK).

Yhtiön hallitus valitsee julkisen haun perusteella yhtiön toimitusjohtajan. STUK International Oy:n hallitus on valinnut yhtiön toimitusjohtajaksi diplomi-insinööri Pekka Ottavaisen 1. toukokuuta 2017 alkaen.

STUK International Oy:n ja edelleen viranomaistehtäviä hoitavan STUKin toiminta ja talous ovat selkeästi erillään ja riippumattomia toisistaan.

Perusteluiden mukaan yhtiöittäminen antaa uusia mahdollisuuksia kehittää nykyisten STUKin kansainvälisten asiantuntijapalvelujen myyntiä liiketaloudellisesti kannattavalla ja markkinaehtoisesti toimivalla tavalla. Yhtiö pystyy perusteluiden mukaan virastoa paremmin vastaamaan alan kilpailuun ja reagoimaan eri maista tulevien asiakkaiden tarpeisiin. Myös riskienhallinta paranee, kun toiminta on markkinaehtoisista eikä osa viraston toimintaa.

Internetsivut: www.stuk.fi

Maakunta- ja soteuudistuksen johdosta perustetut yritykset

SoteDigi Oy

Valtioneuvosto päätti 31.8.2017 perustaa SoteDigi Oy:n. Se kehittää uusia kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisia ratkaisuja. Digitalisaatiolla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muutosta ja palvelujen tuottavuuden ja kustannustehokkuuden parantamista. SoteDigi-yhtiön palveluilla luodaan edellytyksiä näiden muutosten aikaansaamiseksi. Yhtiön toiminnan painopisteenä on asiakkaiden tarpeista ja kansallisesta ohjauksesta lähtevien sote-toimialan kehittämishankkeiden ja hankintojen toteuttaminen sekä kehitystyön tuloksena syntyneiden digitaalisten sote-palvelujen järjestäminen asiakkaille. SoteDigi-yhtiö toimii tiiviissä yhteistyössä tulevien maakuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Yhtiön toimintaa tukemaan asetetaan asiakasneuvottelukunta.

Yhtiön palvelukokonaisuudet ovat:

- Integraatiopalvelut, sisältäen tietoja yhteen kokoavan integraatioalustan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteentoimivuuden tukipalvelut kuten standardoinnin kehittäminen.

- Asiakkuuden hallinnan palvelut, sisältäen asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehittämisen sekä kansalaisen ja ammattilaisen digitaaliset palvelut.
- Tiedolla johtamisen palvelut, kuten sote-tuottajien ja tuottajarakenteen ohjaus- ja seuranta sekä tietanalytiikkapalvelut.

Yhtiön ensimmäisenä tehtävänä on tuottaa palvelut maakuntien yhteisen integraatioalustan toteutukseen ja sote-tiedon integraation varmistamiseen. Yhtiön toteutettavaksi on suunniteltu myös UNA-hankkeen pohjalta tapahtuvien asiakas- ja potilastietojärjestelmien hankinta siten, että toteutus alkaa UNA-hankkeen pohjalta ns. UNA:n ytimen ja yhteisen asiakkuudenhallinnan toteuttamisella. Lisäksi yhtiön tehtäviksi on suunniteltu Virtuaalisairaala-hankkeen ja Omat Digiajan Hyvinvointipalvelut (ODA)-hankkeen toteutusten loppuun saattaminen sekä tiedolla johtamisen ratkaisujen kehittäminen.

Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:n perustaman tytäryhtiön SoteDigi Oy:n ylimääräisessä yhtiökokouksessa 3.10.2017 nimitettiin SoteDigi Oy:lle hallitus. Yhtiön osakkeet luovutetaan Vakesta suoraan valtion omistukseen ja osakkeiden hallinta sekä yhtiön omistajaohjaus siirretään valtiovarainministeriöön. Yhtiön perustamiseen liittyvästä valmistelusta ovat vastanneet valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston sekä Vaken kanssa osana sote-uudistuksen toimeenpanoa.

SoteDigi -yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölakia sekä valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettua lakia sekä lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia ja maakuntalakia niiden tultua voimaan. SoteDigi -yhtiö on laissa säädettyä erityistehtävää hoitava yhtiö, jonka toiminnasta on tarkoitus säätää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa.

SoteDigi-yhtiö toimii VM:n ja STM:n/valtioneuvoston yhteisen digiohjaustoiminnon ohjaamana ja tiiviissä yhteistyössä maakuntien tieto- ja viestintä teknisen palvelukeskus Vimana Oy:n kanssa. SoteDigi -yhtiötä ohjataan ja kehitetään valtiovarainministeriön omistajaohjauksessa. SoteDigille on laadittu toimiohje 28.11.2017. Toimiohjeessa todetaan, että valtio omistaa alkuun SoteDigi -yhtiön kokonaan. Tarkoitus on siirtää yhtiön osakkeiden enemmistö perustettaville maakunnille. Tavoitteena on, että maakunnista tulee yhtiön omistajia viimeistään vuoden 2019 aikana. Valtio säilyttää itsellään vähintään 33,4 % kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Tarkoitus on, että maakuntien osakeomistus jakautuu maakuntalain mukaisesti maakuntien asukasluvun mukaisessa suhteessa. Maakuntien kanssa tehtävillä osakas- ja muilla sopimuksilla varmistetaan, että kukaan osakkaista ei voi luovuttaa osakkeitaan kolmannelle taholle muuta kuin kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Vuoden 2018 aikana selvitetään, onko sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisen ja siinä tehtävän yhteistyön sekä julkisten toimijoiden sidosyksikköaseman (in house –aseman) kannalta perusteltua, että myös Kela olisi yhtiössä omistajana.

Valtiolle turvataan em. omistusosuudella ja osakassopimuksin veto-oikeus yhtiöjärjestyksen muuttamiseen, omistusosuuksien muuttamisen, yhtiön vieraan pääoman enimmäismäärän, osakkeiden luovuttamisen sekä yhtiön sulautumisen, jakautumisen sekä selvitystilaan asettamisen suhteen. Lisäksi osakassopimukseen sisällytetään valtion yksipuolisiin oikeuksiin se, että SoteDigi-yhtiössä tärkeimpien hankkeiden ja hankintojen toteuttaminen ja niitä tukeva kehittäminen tapahtuvat yhtenäispolitiikan puitteissa valtioneuvoston toimeksiannosta tai valtioneuvoston tai maakuntien tilauksesta.

SoteDigi -yhtiö on laissa säädettävää erityistehtävää toteuttava erityistehtävayhtiö, joka tavoittelee ensisijaisesti yhteiskunnallista tulosta. Omistamisen strateginen intressi on sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisen infrastruktuurin kustannustehokas ja kustannusvaikuttava kehittäminen sekä tietojen ja tietojärjestelmien integraation ja yhteentoimivuuden ja tiedolla johtamisen varmistaminen kansallisesti.

SoteDigi -yhtiö toimii tiiviissä yhteistyössä maakuntien tieto- ja viestintä teknisen palvelukeskus Vimana Oy:n kanssa. Vimana välittää SoteDigi -yhtiön palveluita maakunnille ja muille yhtiön palveluiden käyttöön oikeutetuille. Tämä sisältää palvelujen välittämisen myös yksityisille sote-palvelujen tuottajille niiden toimiessa julkisin varoin rahoitettujen sote -palvelujen tuottajina. SoteDigi -yhtiötä ja Vimana Oy:tä ohjataan ja kehitetään omistajaohjauksessa ja

strategisessa ohjauksessa yhtenä julkisen hallinnon konsernipalvelukokonaisuutena. Sote-Digi -yhtiö ei toimi markkinoilla vaan on maakuntien sekä valtion ja sen osana mahdollisesti Kelan osalta hankintalainsäädännön mukainen sidosyksikkö (in house -yhtiö). SoteDigi -yhtiö perustaa tarpeen mukaan tytäryhtiöitä, esimerkiksi sen toiminnassa syntyneiden innovaatioiden ja kehittämistulosten hyödyntämiseksi ja siirtämiseksi markkinoille (ns. Spin off –yhtiöitä) ja omistaa niitä alkuvaiheen ajan. Yhtiö voi käyttää spin off -toiminnan tulokset perustehtävänsä rahoittamiseen.

Yhtiöllä on sekä yhteiskunnallisia tavoitteita että taloudellisia tavoitteita. SoteDigi Oy:n on vuoden 2029 mennessä tarkoitus mahdollistaa osaltaan 3 miljardin kustannusten kasvun aleneminen ja saavuttaa sen kehittämien uusien palveluiden ja toimintamallien avulla vuoden 2025 loppuun mennessä noin 1 miljardin euron kumulatiivinen säästö sote-kustannuksissa yhteiskunnallisena hyötynä ja vuoden 2029 loppuun mennessä noin 2 miljardin euron kumulatiivinen kustannussäästö. Yhtiön toimialueen edellistä täydentävät yhteiskunnalliset tavoitteet ovat:

1. Asiakkaille/potilaille paremmat palvelut, asiakkaiden pärjääminen paranee
2. Ensisijaisesti soveltuvien osien digitaalisia terveyden, hyvinvoinnin ja sosiaalihuollon palveluita
3. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat
4. Kansallisten kehityshankkeiden hallinta tehostuu ja sote-toimialan kokonaisarkkitehtuuri yhtenäistyy
5. Uusien ja innovatiivisten digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen sote-toimialalla edistyy ja syntyy uutta kasvuliiketoimintaa
6. Tietovarantojen ja tietojen hyödyntäminen edistää tutkimusta, tuotekehitystä ja uutta kasvuliiketoimintaa

Yhtiön omavaraisuusaste 30 %. Vuosittainen tuottotavoite vuoden 2020 jälkeen vastaa keskimääräistä 3 vuoden valtionvelan korkoa.

Valtioneuvosto ja sen yhteinen maakuntien digitalisoinnin ohjaustoiminto linjaavat tärkeimmät SoteDigi -yhtiön kansalliset kehittämishankkeet. Kehittämishankkeiden tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuurin mukaisia. SoteDigi -yhtiö raportoi valtio-omistajalle neljännesvuosittain osavuositaisesta toiminnastaan, tuloksestaan ja rahoituksestaan. SoteDigi -yhtiö tuottaa ja luovuttaa tavanomaisen taloudellisen raportoinnin lisäksi raportin yhteiskunnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä liiketoimintasuunnitelman toteutumisesta sekä tärkeimpien kehittämishankkeiden etenemisestä ja kustannushyödyistä. SoteDigi -yhtiö raportoi kattavasti yhteiskuntavastuustaan ja palkitsemisesta valtion omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen mukaisesti.

Yhtiön tulee organisoida asiakasneuvottelukunta ja käynnistää sen toiminta alkuvuoden 2018 aikana. Asiakasneuvottelukunnan tarkoituksena on osaltaan varmistaa maakunta-asiakkaiden osallistuminen ja sitoutuminen yhteisiin kehittämishankkeisiin ja järjestää yhteistyö, joka mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja palvelu- ja johtamisprosessien ja käytäntöjen muutokset uusien teknologisten ratkaisujen mahdollisuuksia hyödyntäviksi.

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi HE 15/2017 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170015>

SoteDigin toimiohje 28.11.2017: http://alueuudistus.fi/documents/10616/3934867/Sote-Digi%E2%80%93yhti%C3%B6n_toimiohje_28112017/bef58d67-4b9d-42e5-b6f4-79dd2a2dc897

ICT palvelukeskus Vimana Oy

ICT palvelukeskus Vimana Oy vastaa tulevien maakuntien tieto- ja viestintäteknisistä palveluista. ICT-palvelukeskuksen tarkoituksena on tuottaa ja tarjota maakunnille asiantuntija- ja kehityspalveluita sekä hankkia markkinoilta ja yhteistyökumppaneiltaan tarvittavia ohjelmistoja ja muita ratkaisuja. Yhtiön keskeisiä palveluja ovat myös muutokseen liittyvät tukitehtävät sekä palvelujen siirrot.

Hallitus valtuutti 8.6.2017 ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) perustamaan ICT-palvelukeskusyhtiön tulevien maakuntien käyttöön. Ennen

yhtiön siirtymistä maakuntien omistukseen v. 2019 on yhtiö valtio-omisteinen. Perustamisvaiheessa valtio myös rahoittaa sen toiminnan. Kun maakunnat ovat järjestäytyneet, 90 % osakekannasta siirtyy maakunnille loppujen 10%:n jäädessä valtiolle. Yhtiö vastaa perustietotekniikkaan ja yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin (maakuntahallinnon tietojärjestelmät) liittyvien hankkeiden ja hankintojen toteuttamisesta ja niitä tukevasta kehittämisestä ja tarjoaa mm. paikalliset, yhtenäiset järjestelmät jos yhtenäispolitiikka niin edellyttää. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta toimija on SOTEDIGI-kehittämissyhtiö.

Palvelukeskuksen perustamisen tavoitteena on luoda säästöjä, yhtenäistää toimintatapoja ja tarjota parasta osaamista kaikkien maakuntien käyttöön ja varmistaa tasainen palveluiden laatu kaikissa maakunnissa.

Suunnittelutyötä on tehty yhdessä laajan, koko maan kattavan asiantuntijaverkoston avulla. Toimintojen ja palvelujen ylösrakentaminen jatkuu yhdessä asiantuntijaverkoston ja asiakasneuvottelukunnan kanssa suunnittelemalla vaihtoehtoja ja joista maakunnat pääsevät päättämään yhtiön tulevaisuudesta ja tehtävistä. Tehtävistä ja käyttövelvoitteesta annetaan VM:n asetus. Palvelukeskusyhtiön rakentuminen on vaiheittaista eikä toiminnan aloittaminen vaadi raskaita investointeja tai henkilöstöä. Myös toimintamalli on kevyt. Ennen maakuntauudistusta yhtiössä työskentelee arviolta alle 20 henkilöä toimien ympäri maata maakuntien organisaatioiden lähellä. Maakuntauudistuksen jälkeen henkilöstön määrä kasvaa maltillisesti. Tämä tieto täsmentyy nk. yhtiön tytäryhtiöksi perustettavan Kasvupalvelujen rakentumisen ja suunnittelun yhteydessä.

Yhtiön hallitukseen on 6/2017 nimetty edustajat sekä valtionhallinnosta että maakunnista. Hallituksen kokoa ja rakennetta voidaan tarkastella uudestaan, kun omistusta siirretään maakunnille.

Vimana tuottaa ja tarjoaa maakunnille asiantuntija- ja kehityspalveluita sekä hankkii markkinoilta ja yhteistyökumppaneiltaan tarvittavia ohjelmistoja ja muita ratkaisuja. Yhtiön keskeisiä palveluja ovat myös muutokseen liittyvät tukitehtävät sekä palvelujen siirrot. Vimana välittää SoteDigi -yhtiön palveluita maakunnille ja muille yhtiön palveluiden käyttöön oikeutetuille. Tämä sisältää palvelujen välittämisen myös yksityisille sote-palvelujen tuottajille niiden toimissa julkisin varoin rahoitettujen sote -palvelujen tuottajina. SoteDigi -yhtiötä ja Vimana Oy:tä ohjataan ja kehitetään omistajaohjauksessa ja strategisessa ohjauksessa yhtenä julkisen hallinnon konsernipalvelukokonaisuutena.

Vimanan kiireellisin tehtävä on käynnistää maakunnille IT-asiantuntijakilpailutukset sekä tarjota väliaikashallinnon käyttöön yhteisiä sähköisiä työskentelyalustoja jo vuoden 2017 aikana. Yhtiö ei ratkaise maakuntien muutosvaiheen ICT-palvelujen järjestämistä, mutta palveluihin kuuluu määritellyissä hankkeissa yhteishankintatehtävät kilpailutuksineen.

ICT-palvelukeskus Vimana Oy:n palveluiden esisuunnitteluaihiot ovat valmistuneet viidessä kokonaisuudessa: perustietotekniikan järjestelyt ja hankinnat, käyttäjä- ja käyttövaltuushallinta, digitaalinen työympäristö, tietoliikennejärjestelyt ja talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät. Esisuunnittelu aloitettiin syyskuussa 2017, ja sitä on tehty kansallisten ja maakunta-valmistelijoiden yhteisissä työryhmissä. Työssä on ollut mukana yli 100 henkilöä. Esisuunnitteluvaiheessa on pyritty ymmärtämään asiakasorganisaatioiden nykytila, tarpeet ja vaatimukset eri palvelualueille sekä kuvaamaan miten palveluiden käynnistäminen Vimanan toimesta kannattaisi toteuttaa. Tärkeää on ollut yhteisen ymmärryksen luominen palveluiden ja tietojärjestelmien tavoitetilasta sekä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Asianhallintajärjestelmien osalta esisuunnittelu käynnistyi joulukuun alussa 2017. Seuraavaksi käynnistyviä esisuunnittelukokonaisuuksia ovat Suomi.fi- palvelujen käyttöönotot ja tuki maakunnissa sekä valtiolta siirtyvät järjestelmät ja valtiolta siirtyvien henkilöiden perustietotekniikka.

Esiselvityksen aihioista digitaalinen työskentely-ympäristö on tällä hetkellä pilottikäytössä. Seuraavaksi projektoidaan käyttäjä- ja käyttövaltuushallinta sekä tietoverkot. Keskustelua muiden palveluaihioiden toteuttamisvaihtoehdoista jatketaan maakuntien eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa, ja käyttöönotot tapahtuvat erikseen sovitussa aikataulussa.

Vimana Oy:n omistajaohjaus siirtyi työ- ja elinkeinoministeriöltä vuoden 2018 alussa valtiovarainministeriölle. Vimanan toimitusjohtajan tehtävässä on 10.1.2018 aloittanut Kalle Toivonen. Toimitusjohtajan tehtävä on määräaikainen kestäen 31.12.2022 saakka. Maakuntien kanssa tullaan käynnistämään vuoden 2018 alussa maakuntakohtaisten suunnitelmien laatiminen. Tarkoituksena on mm. kartoittaa erityispiirteet sekä olemassa olevat tuotantorakenteet.

Maakuntien tilakeskus Oy

Maakuntien tilakeskus Oy vastaa tulevien maakuntien toimitila- ja kiinteistöhallinnon palveluista. Maakunnat saavat vastuun palvelujen järjestämisestä ja niihin kuuluvasta kiinteistöomaisuudesta vuonna 2020. Uudistuksen myötä maakuntien tarvitsemista kiinteistöistä – erikoissairaanhoidon, terveyskeskusten ja sosiaalipalveluiden tiloista pelastusasemiin ja toimitoihin – huolehtii uusi Maakuntien tilakeskus Oy. Yhtiö on perustettu tammikuussa 2017 Senaatti-kiinteistöjen tytäryhtiöksi ja toimii tässä vaiheessa Senaatin rahoituksella. Tilakeskuksen tehtävänä on turvata maakunnille paras kiinteistöjohtamisen osaaminen ja asiantuntemus sekä sitä kautta parhaat toimintaympäristöt niin sosiaali- ja terveydenhoidon palveluille kuin muillekin maakunnan toimintoille. Yhtiö tarjoaa osaamista kiinteistöjen suunnitteluun, rahoitukseen ja investointeihin. Tavoitteena on, että tilat tukevat toimintaa ja ottavat huomioon tulevaisuuden tarpeet, kuten uuden hoitoteknologian ja digitalisaation. Tilakeskus turvaa merkittäväällä hankintavolyymillä ja -osaamisella edellytykset kustannussäästöille.

Huolehtii kaikista maakunnan toiminnassaan tarvitsemista tiloista vuokranantajan ominaisuudessa. Vuokraa omistamiaan toimitiloja ensisijaisesti maakuntien käyttöön ja muilta vuokraamia tiloja ainoastaan maakunnan käyttöön. Vuokra sisältää kiinteistöjen hoidon, kunnossapidon sekä korvauksen pääomakustannuksista. Tekee maakunnan toimijoiden kanssa tiiviissä yhteistyössä rakennuttamiseen liittyvät tarveselvitykset. Investointiin sisältyvät tarveselvitys, hankesuunnitelma ja varsinainen toteutus ja niiden kustannukset ovat osa investointia. Vastaa kiinteistöjen osalta varautumisesta, valmiussuunnittelusta ja huoltovarmuudesta.

Koska yhtiö maksaa heti toiminnan alussa kaikki maakuntien tilatarpeista aiheutuvat kulut sekä henkilökunnan palkat, sillä tulee olla vuoden 2019 lopulla vähintään toimivat vuokrasopimukset ja maksujärjestelmä. On myös varmistettava, että sote- ja maakuntauudistukseen siirtymävaiheessa palvelut jatkuvat ongelmitta. Yhtiö huolehtii myös, että henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä voimassa olevat työ- tai virkasuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Maakuntien tilakeskuksen toiminnan käynnistyminen etenee vaiheittain. Yhtiön suunnittelu- ja valmistelutyötä on tehty yhdessä laajan, koko maan kattavan asiantuntijaverkoston avulla. Maakuntien asiantuntijoista koostuva projektiorganisaatio jatkaa toimintojen ja palveluiden rakentamista yhdessä muiden asiantuntijaverkostojen kanssa. Yhtiön hallitukseen kuuluvat Jari Sarjo, (pj) Senaatti-kiinteistöt, Jorma Heinonen, Senaatti-kiinteistöt ja Riku Jylhäkangas, Valtiovarainministeriö.

Hetli Oy

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Hetli Oy perustettiin valtioneuvoston päätöksellä 8.6.2017. Hetli Oy:n oli tarkoitus vastata tulevien maakuntien palkka-, henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävistä. Yhtiön palveluksessa on neljä henkilöä. Maakunta- ja sote-uudistuksen virkamiesjohtoryhmä kuitenkin käynnisti selvityksen Hetli Oy:n ja sitä koskevan sääntelyn tarpeellisuudesta joulukuussa 2017. Selvityksessä arvioitiin palvelukeskuksen tarpeellisuutta erityisesti talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä koskevien alkuperäisten tavoitteiden toteutumisen näkökulmista. Erityisesti maakuntien tekemät talous- ja henkilöstöhallinnon palvelutuo- tantoon liittyvät ratkaisut ovat poistaneet tarpeen Hetli Oy:n kaltaiselle toimijalle.

Hallituksen reformiministerityöryhmä linjasi kokouksessaan 18. tammikuuta, että maakunta- ja sote-uudistusta koskevasta hallituksen esityksestä (HE 15/2017) poistetaan Hetli Oy:ta koskeva sääntely. Reformiministeriryhmä puolsi myös yhtiön lakkauttamiseen liittyvien toimenpiteiden käynnistämistä. Päätöksen myötä talous- ja henkilöstöhallinnon tehokkuutta koskevien tavoitteiden saavuttaminen on ensisijassa tulevien maakuntien vastuulla. Maakuntien

tulee myös pystyä keskenään sopimaan ja toimeenpanemaan ratkaisut, jolla tavoiteltu yhteinäistäminen ja yhdenmukaistaminen toteutuvat riittävällä tasolla. Jatkovalmistelussa varmistetaan, että talous- ja henkilöstöhallinnon tietomallien ja rajapintojen ylläpitoon nimetään keskitetty toimija. Linjaus ei vaikuta maakunta- ja sote-uudistukseen sisältyvien muiden palvelukeskusten asemaan.

Valtion kehitysyhtiö Vake Oy

Valtion omistajapolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessä linjattiin myös Valtion kehitysyhtiö Vake Oyn perustamisesta uudistamisen työkaluksi sekä tehtävistä. Periaatepäätöksen mukaan kehitysyhtiön tehtävänä on tarjota valtion omistamille yhtiöille luonnollinen kehityspolku yhtiöiden uusiutumiseksi ja omistusrakenteen kehittämiseksi. Kehitysyhtiö on budjettitalouden ulkopuolella oleva toimija, kuten Solidium Oy. Tämä mahdollistaa irrotettujen pääomien käyttämisen uuden yritystoiminnan synnyttämisen, kehitysyhtiön salkussa olevien yhtiöiden pääomarakenteen vahvistamisen ja yritysjärjestelyiden tehokkaan toteuttamisen. Hallinnollisesti toiminta pidetään kuitenkin lähempänä poliittista päätöksentekoa kuin Solidium Oy. Kehitysyhtiön toiminta ei ole päällekkäistä esimerkiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n ja Tekes Pääomasijoitus Oy:n kanssa. Niiden tehtävät elinkeinopolitiikan toimijoina säilyvät ennallaan. Ensimmäisessä vaiheessa kehitysyhtiöön siirtyy seuraavien yhtiöiden osakkeita: Neste Oyj (33,4 prosentin ylittävä osuus osakkeista), Posti Group Oyj (50,1 prosentin ylittävältä osuudelta), Vapo Oy (33,4 prosentin ylittävä osuus osakkeista), Altia Oyj, Ekokem Oy⁴, Nordic Morning Oyj, Raskone Oy, Arctia Oy (50,1 prosentin ylittävältä osuudelta) ja Kemijoki Oy. Yhtiöomaisuus siirretään kehitysyhtiöön apporttina.

Valtioneuvosto oikeutti 11.8.2016 valtioneuvoston kanslian perustamaan uuden valtion kokonaan omistaman Valtion kehitysyhtiö Vake Oy -nimisen osakeyhtiön sekä allekirjoittamaan yhtiön perustamissopimuksen ja muut yhtiön perustamiseen liittyvät asiakirjat, merkitsemään valtion puolesta kaikki perustettavan osakeyhtiön osakkeet ja maksamaan osakkeista 2 500 euron vähimmäispääomaa vastaavan määrän sekä muut perustamiskustannukset.

Yhtiön toimialana on perustaa, omistaa, hallinnoida ja kehittää toisia osakeyhtiöitä sekä luovuttaa tai hankkia niiden osakkeita. Yhtiö voi lisäksi hankkia, omistaa, vuokrata ja hallita toimintansa edellyttämiä kiinteistöjä ja oikeuksia sekä kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeita, arvopapereita, osuuksia, rakennuksia, rakenteita ja laitteita, sekä käydä kauppaa osakkeilla ja muilla arvopapereilla sekä kiinteistöillä. Kehitysyhtiön tehtävänä on saada valtion yhtiöihin sijoittama pääoma kiertämään nykyistä aktiivisemmin.

Kehitysyhtiö voi tehdä sijoituksia sellaiseen yritystoimintaan, joka katsotaan elinkeinorakenteen uudistamisen ja muun yhteiskunnan kokonaiskehityksen kannalta tärkeäksi. Lisäksi kehitysyhtiön tehtävänä on tarjota valtion omistamille yhtiöille luonnollinen kehityspolku yhtiöiden uusiutumiseksi ja omistusrakenteen kehittämiseksi. Kehitysyhtiön toiminta ei ole päällekkäistä esimerkiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, Tekes Pääomasijoitus Oy:n eikä Solidium Oy:n kanssa. Kehitysyhtiön tehtävänä on luoda arvoa omistamisissaan yhtiöissä. Yhtiöllä täytyy olla myös valmius hallittuihin osakeomistuksista luopumisiin. Tämä mahdollistaa irrotettujen pääomien käyttämisen uuden yritystoiminnan synnyttämiseen, kehitysyhtiön salkussa olevien yhtiöiden pääomarakenteen vahvistamiseen ja yritysjärjestelyiden tehokkaaseen toteuttamiseen.

Päätöksenteko kehitysyhtiön yhtiövarallisuuden omistamisesta ja kehittamisestä on valtioneuvostolla. Valtioneuvoston yleisistunto määrittelee valtion omistajapolitiikkaa ja omistajaohjausta koskevat yleiset periaatteet ja toimiohjeet.

Valtioneuvoston kanslia esittelee valtioneuvoston yleisistunnon käsiteltäväksi ja päätettäväksi seuraavat kehitysyhtiötä koskevat asiat: osakeomistusten lisääminen ja vähentäminen, ääni-

⁴ Ekokem Oyj:n 34,1 %:n omistus siirrettiin Vake Oy:öön elokuun lopussa 2016, minkä jälkeen nämä osakkeet myytiin aiemmin sovituin kaupallisin ehdoin Fortum Oyj:lle.

vallan muutokset, uuteen yritystoimintaan ryhtyminen (ml. yhtiöiden perustamiset) ja kehitysyhtiön tekemät osake- ja pääomasijoitukset. Kehitysyhtiön hallitus valmistelee kaikki esitykset ennen kuin esitykset toimitetaan valtioneuvoston kanslian valmisteltavaksi. Kehitysyhtiön hallitus esittää yhtiön osinko- ja pääomapalautusesitykset omistajan päätettäväksi samoin kuin velanottovaltuudet. Kaikki valtioneuvoston yleisistuntoon ratkaistavaksi esitettävät asiat käsitellään ensiksi talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Kehitysyhtiössä on kuusihenkinen hallitus. Kehitysyhtiössä pyritään mahdollisimman pieneen organisaatioon. Taloushallinnon palvelut ostetaan ulkoistettuna palveluna. Yhtiö tukeutuu omistuksessaan olevien yhtiöiden ohjauksessa ja päätösten valmistelussa valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston asiantuntemukseen. Omistajaohjausosaston resursseja voidaan hyödyntää myös kehitysyhtiön muussa työssä. Kehitysyhtiön omistuksessa olevien yhtiöiden omistajaohjauksesta vastaa valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto. Kehitysyhtiön omistajaohjaus pidetään erillään kehitysyhtiön omistamien yhtiöiden omistajaohjauksesta. Tilapäisiä resurssitarpeita saattaa syntyä, kun tehdään investointeja uusiin yrityksiin ja perustetaan uutta liiketoimintaa. Tällöin resursoidaan kukin hanke erikseen riittävillä henkilöresursseilla palkkaamatta resursseja suoraan kehitysyhtiöön. Yritykseen palkataan operatiivista johtoa tarpeen mukaan vasta sitten, kun toiminta on niin mittavaa, että se edellyttää koordinoivaa resurssia.

Kehitysyhtiön perustama uusi yhtiö tai omistettuun yhtiöön tehtävä sijoitus voi jäädä kehitysyhtiön omistukseen, jos siitä on tarkoituksena kehitysvaiheen jälkeen luopua kokonaan tai osittain. Tarvittaessa kehitysyhtiön omistuksia voidaan siirtää suoraan valtion omistukseen. Valtion talousarvion talouden piiriin tuloutettavista osinko- ja myyntituotoista sekä kehitysyhtiölle uuteen sijoitustoimintaan jäävästä osuudesta päätetään aina tapauskohtaisesti vuosittaisessa valtion talousarviossa.

Omistajaohjausosasto tekee raportin kehitysyhtiön ja sen yhtiöomistusten kehityksestä. Tätä tarkoitusta varten kehitysyhtiö luovuttaa riittävät tiedot omistajaohjausosastolle. Raportti liitetään omistajaohjauksen normaaliin talouspoliittisen ministerivaliokunnan raportointiin kaksi kertaa vuodessa, ja merkittävimmistä tapahtumista raportoidaan lisäksi erikseen. Raportoinnin tehtävänä on tavanomaisen taloudellisen perustiedon lisäksi tuottaa omistajalle informaatiota, jonka avulla voidaan tarkastella asetettujen strategisten ehtojen noudattamista.

Valtion kehitysyhtiö VAKE Oy:n toimiohje 29.12.2016

<http://vnk.fi/documents/10616/356365/Toimiohje+Valtion+kehitysyhtiö+Vake+Oy.pdf/2965f12e-4908-4b85-a48b-bff75f8364a2>

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -niminen osakeyhtiö

Valtion Teknillinen tutkimuslaitos perustettiin 1.2.1942 voimaan tulleella lailla harjoittamaan teknillistä tutkimustoimintaa tieteellisessä ja yleishyödyllisessä tarkoituksessa. Tarkoituksena oli myös tehostaa tuotantotoimintaa käynnissä olleen sodan aikana. Tutkimuslaitos irrotettiin Oy Keskuslaboratorio - Centrallaboratorium Ab:stä (KCL), joka puolestaan tämän jälkeen keskittyi paperiteollisuuden keskeisten yritysten omistuksessa palvelemaan näiden tutkimustarpeita. VTT asetettiin toimimaan Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen. Valtion teknillinen tutkimuslaitos jatkoi myös 1889 perustetun Aineenkoetuslaitoksen toimintaa. Laitos si-
dottiin tiiviisti Teknillisen korkeakoulun yhteyteen. 1.3.1972 voimaan tulleella lailla laitoksesta tehtiin uusi Valtion teknillinen tutkimuskeskus ja sille siirrettiin aiemmin TKK:lle kuuluneita tehtäviä ja tutkimusprofessoreja. Vuoden 2010 alussa Teknologian tutkimuskeskus VTT jakautui konsernirakenteeseen. VTT Group muodostui kolmesta tytäryhtiöstä, jotka olivat VTT Expert Services Oy, VTT Ventures Oy ja VTT International Oy. Näitä hallinnoi tutkimuskeskus VTT.

Valtioneuvoston 5.9.2013 tekemällä periaatepäätöksellä valtion tutkimuslaitosten rakenteita ja tutkimusrahoitusta uudistettiin. Teknologian tutkimuskeskus VTT ja Mittatekniikan keskus MIKES yhdistyivät 1.1.2015. Samassa VTT muutettiin valtion kokonaan omistamaksi, voittoa tavoittelemattomaksi erityistehtäväyhtiöksi Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ksi.

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä (761/2014) annetun lain mukaan teknologian tutkimusta ja kehittämistä harjoittavan Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tarkoituksena on elinkeinoelämän kehityksen ja uudistumisen edistämistä sekä yhteiskuntapolitiikan suunnittelun ja toimeenpanon tukeminen.

Yhtiö on valtion omistuksessa ja hallinnassa oleva osakeyhtiö, joka kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan ja ministeriö vastaa yhtiön omistajaohjauksesta. Yhtiön omistusta koskevasta päätöksenteosta ja omistaja-ohjauksesta säädetään valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetussa laissa (1368/2007).

Yhtiön tehtävänä on riippumattomana ja puolueettomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä sekä kaupallistamista elinkeino-elämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö vastaa tehtävänsä liittyvästä kansainvälisestä toiminnasta. Yhtiöllä voi tehtävänsä toteuttamiseksi olla tytäryhtiöitä.

Tehtävänsä toteuttamiseksi yhtiö:

- 1) harjoittaa teknologian soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa (*strateginen tutkimus*);
- 2) tuottaa teknologiaan ja innovaatioihin perustuvia tutkimus- ja asiantuntijapalveluja (*liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuva tutkimus*);
- 3) toimii kansallisena metrologialaitoksena tieteellisen metrologian osalta, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibroitipalvelua siten kuin siitä erikseen säädetään sekä harjoittaa metrologian strategista ja liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaa tutkimusta.

Yhtiön tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen. Ministeriö asettaa yhtiön liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvalle tutkimukselle tuottotavoitteen. Yhtiön voitto käytetään kokonaisuudessaan yhtiön omaan tutkimustoimintaan, osaamisen kehittämiseen ja tutkimustulosten levittämiseen. Strateginen ja liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuva tutkimus eriytetään kirjanpidossa, ja niistä laaditaan erilliset tuloslaskelmat tilikausikohtaisesti. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaa tutkimusta koskevan tuloslaskelman tarkemmasta sisällöstä.

Ministeriö myöntää yhtiön toimintaan rahoitusta tässä laissa säädettyyn muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan tutkimukseen valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa. Valtionavustuksesta säädetään valtionavustuslaissa (688/2001). Yhtiön on annettava ministeriölle sen pyynnöstä tietoja, jotka ovat tarpeen yhtiön ohjaamiseksi ja valvomiseksi.

Yhtiö voi myöntää yhtiön toimitusjohtajalle ja yhtiön palveluksessa olevalle tutkimusprofessorille ja muulle erityistä tieteellistä pätevyyttä edellyttävissä johtavissa tehtävissä olevalle henkilölle oikeuden käyttää professorin arvonimeä.

2.1.2018 julkaistun tiedotteen mukaan VTT on sopinut VTT Expert Services -konsernin yhtiöiden VTT Expert Services Oy:n ja Labtium Oy:n myynnistä Eurofins Scientific Groupille. Perusteena myynnille mainitaan, että VTT Expert Services Oy ja Labtium Oy tarjoavat kaupallisia palveluina testaus-, tarkastus- ja sertifiointipalveluja. Niiden palvelutoiminta ei liity enää VTT:n strategiseen tehtävään innovaatiotoiminnan tukemiseksi tieteeseen ja teknologian keinoin, joten yhtiöiden kehittäminen osana VTT-konsernia ei ole tarkoituksenmukaista. Kaupan toteutumisen edellytyksenä on kilpailuviranomaisten hyväksyntä. Kaupan odotetaan vahvistuvan vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä.

Internetsivut: <http://www.vtt.fi/>

HE 74/2014 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?tritype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+74/2014>

Laki Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä 761/2014

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140761>

Laki Teknologian tutkimuskeskus VTT:n ja Mittatekniikan keskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 762/2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140762>

Yliopistojen palvelukeskuksen yhtiöittäminen

Yliopistojen palvelukeskus eli Certia on opetusministeriön alainen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja tuottava tilivirasto. Se on perustettu Yliopistojen palvelukeskuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (29/2008), joka tuli voimaan 1.3.2008. Palvelukeskuksen varsinaisen toiminta käynnistyi syksyllä 2008 ja päättyi 30.4.2010. Palvelukeskuksmallin perustana oli valtion tuottavuusohjelmaan liittyvä palvelukeskushanke, joka on Yliopistojen palvelukeskuksen osalta suunniteltu vastaamaan yliopistosektorin toimintaympäristöä ja palvelutarvetta. Opetusministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushanke OPM-PAKE asetettiin lokakuussa 2005. Laaditun esiselvityksen perusteella tehtiin hallinnonalan palvelukeskusratkaisut ja päätettiin perustaa Yliopistojen palvelukeskus. Samalla päätettiin, että opetusministeriön hallinnonalan muut tilivirastot kuin yliopistot siirtyvät valtiokonttorin palvelukeskuksen asiakkaaksi.

Yliopistojen palvelukeskuksen tehtävänä oli tuottaa opetusministeriön päättämässä laajuudessa henkilöstö- ja taloushallinnon tukipalveluja ja muita tukipalveluja yliopistoille ja valtion virastoille siten kuin niistä on yliopiston tai valtion viraston ja Yliopistojen palvelukeskuksen välisissä palvelusopimuksissa sovittu. Palvelukeskus tuotti palveluja suomen ja ruotsin kielellä. Palvelukeskuksen päätoimipaikka oli Vaasassa ja sivutoimipaikat Joensuussa, Helsingissä ja Espoossa. Palvelukeskuksen päällikkönä toimi opetusministeriön nimittämä johtaja, jonka tehtävänä oli johtaa ja kehittää toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Palvelukeskuksen tuottamat palvelut olivat maksullisia. Keskus peri palveluista niiden tuottamisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrän (omakustannusarvo). Yksittäisten palveluiden omakustannusarvot määriteltiin tarkemmin palvelusopimuksissa.

Yliopistojen oikeudellinen muoto muuttuu julkisoikeudellisiksi laitoksiksi tai yksityisoikeudelliseksi säätiöiksi vuoden 2010 alusta. Yliopistouudistus asettaa muutosvaatimuksia myös Yliopistojen palvelukeskuksen toiminnalle ja oikeudelliselle asemalle. Opetusministeriö asetti marraskuussa 2007 Yliopistojen palvelukeskuksen kehittämisryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella Yliopistojen palvelukeskuksen oikeudellisen muodon kehittämistä, oikeudellisen aseman muutoksessa tarvittavia toimenpiteitä ja uusimuotoisen toiminnan liiketoimintastrategiaa sekä uusia palvelukonsepteja. Kehittämisryhmä suositti loppuraportissaan Yliopistojen palvelukeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi. Yliopistojen palvelukeskuksen asiakkuus perustuu vapaaehtoisuuteen.

Valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Yliopistojen palvelukeskuksen hallinnassa oleva omaisuus, immateriaaliset oikeudet ja liiketoiminta Yliopistojen palvelukeskuksen toimintaa jatkamaan perustettavalle Certia Oy-nimiselle osakeyhtiölle 1.5.2010 alkaen. Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määrää myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä. Valtioneuvosto määrää, mikä osa omaisuudesta pannaan yhtiöön osakkeita vastaan. Yhtiön toimialana on talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluiden ja muiden tukipalveluiden tuottaminen sekä tukipalveluihin liittyvä muu liiketoiminta. Valtio merkitsee yhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet.

Tuloverotuksessa noudatetaan soveltuvin osin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain tarkoittua liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä. Osakeyhtiö vastaa velka-, vuokra-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista vastaavista sitoumuksista, joihin Yliopistojen palvelukeskus on toimintansa aikana sitoutunut ja jotka koskevat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja liiketoimintaa. Valtion toissijainen vastuu perustettavalle yhtiölle siirtyvistä sitoumuksista jää voimaan, jollei vastapuoli hyväksy vastuun siirtämistä yhtiölle. Yhtiö on velvollinen korvaamaan valtiolle sen, mitä valtio tässä momentissa tarkoitetun vastuunsa perusteella suorittaa.

Yliopistojen palvelukeskuksen virat lakkaavat ja niihin perustuvat virkasuhteet sekä määräaikaiset virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista 30.4.2010. Henkilöstö otetaan työsuhteeseen osakeyhtiöön 1.5.2010 alkaen. Virkojen lakkaaminen ja virkasuhteiden päättyminen ei

edellyttä virkamiehen suostumusta. Yliopistojen palvelukeskuksen työsopimussuhteiset tehtävät ja niissä oleva henkilöstö siirtyy työsuhteeseen osakeyhtiöön 1.5.2010 alkaen. Määräaikainen virka- ja työsopimussuhteinen henkilöstö otettiin tai siirtyi osakeyhtiön palvelukseen määräaikansa osoittamaksi ajaksi määräaikaiseen työsuhteeseen. Työntekijöihin ja palvelussuhteen ehtoihin sovelletaan, mitä laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään sekä mitä työehtosopimuksessa ja työsopimuksessa sovitaan. Yliopistojen palvelukeskuksessa työskenteli 1 päivänä kesäkuuta 2009 yhteensä 94 henkilöä, joista 46 virkasuhteessa ja 48 työsuhteessa. Henkilöstöstä 88 oli vakituksessa palvelussuhteessa ja 6 määräaikaisessa palvelussuhteessa.

Yhtiöittämisen tavoitteet

Esityksen tavoitteena oli yhtiöittämisen kautta järjestää Yliopistojen palvelukeskuksen oikeudellinen muoto ja omistus siten, että palvelukeskus olisi sen asiakkaina olevien yliopistojen sidosyksikkö, jolloin ne voisivat hankkia siltä palveluja ilman julkisista hankinnoista annetun lain mukaista kilpailutusta. Lisäksi esityksen tavoitteena oli luoda uusia mahdollisuuksia Yliopistojen palvelukeskuksen investointien rahoittamiselle sekä liiketoiminnan ja palveluiden kehittymiselle yhtiöittämällä viraston toiminta ja mahdollistamalla sen omistuspohjan laajentaminen. Perustettavan yhtiön omistuksen laajentaminen oli tarkoitus tehdä siten, että omistajiksi tulevat yliopistot sijoittavat yhtiöön pääomaa. Edelleen tavoitteena on turvata palveluiden laatu ja kustannustehokkuus.

Yhtiöitettävä palvelukeskus tarjoaa mahdollisuuden järjestää talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut siten, että yliopistojen resursseja vapautetaan strategiaan talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviin sekä yliopistojen ydintoimintoihin opetukseen ja tutkimukseen. Osakeyhtiömuotoisen palvelukeskuksen toiminnan alkuvaiheessa asiakkaina olisi ainoastaan yliopistoja. Toiminnan vakiinnuttua asiakkaaksi voidaan mahdollisesti tavoitella ammattikorkeakouluja, tutkimusorganisaatioita sekä yliopistojen toimintaa tukevia säätiöitä ja rahastoja. Mahdolliset uudet asiakkaat tulisivat lähtökohtaisesti yhtiön osakkaiksi siten, että valtio myisi näille omistamia osakkeita. Valtio jäisi kokonaan pois yhtiöstä vuoden 2012 loppuun mennessä.

Nykyisin Certia Oy on palvelukeskus, joka on erikoistunut talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuottamiseen korkeakouluille, yliopistoille ja yrityksille. Certian omistaa seitsemän yliopistoa: Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Vaasan yliopisto ja Åbo Akademi. Certian toimipaikat sijaitsevat Vaasassa, Joensuussa ja Vantaalla. Palvelutuotanto toimii Vaasassa ja Joensuussa. Tukipalvelut on sijoitettu Vaasaan ja Joensuuhun on koottu SAP-asiantuntijoita. Vantaan toimipiste toimii talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän projektitoimistona. Certiassa työskentelee yhteensä 80 työntekijää.

<http://www.certia.fi/>

Laki Yliopistojen palvelukeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 2010/69

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100069>

Valtioneuvoston asetus Yliopistojen palvelukeskuksesta 29/2008

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080029>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Yliopistojen palvelukeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi HE 140/2009 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090140>

Opetusalan koulutuskeskuksen yhtiöittäminen

Laki Opetusalan koulutuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (249/2009) tuli voimaan 1.1.2010. Valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Opetusalan koulutuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus, immateriaaliset oikeudet ja liiketoiminta Opetusalan koulutuskeskuksen toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle. Yhtiön toimialana on koulutus-, konsultointi- ja kehittämisspalvelut sekä niihin liittyvä muu liiketoiminta. Yhtiö voi harjoittaa toimintaa kotimaan lisäksi myös ulkomailla. Valtio merkitsee yhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet.

Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määrää myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä. Valtioneuvosto määrää, mikä osa omaisuudesta pannaan

yhtiön osakkeita vastaan. Tuloverotuksessa noudatetaan soveltuvin osin elinkeinoverotulon verottamisesta annetun laissa tarkoitettua liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä. Osakeyhtiö vastaa velka-, vuokra-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista vastaavista sitoumuksista, joihin Opetusalan koulutuskeskus on toimintansa aikana sitoutunut ja jotka koskevat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja liiketoimintaa. Valtion toissijainen vastuu perustettavalle yhtiölle 1 momentin perusteella siirtyvistä sitoumuksista jää voimaan, jollei vastapuoli hyväksy vastuun siirtämistä yhtiölle. Yhtiö on velvollinen korvaamaan valtiolle sen, mitä valtio tässä momentissa tarkoitetun vastuunsa perusteella suorittaa.

Opetusalan koulutuskeskuksen virat lakkaavat ja niihin perustuvat virkasuhteet sekä määräaikaisten virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista 31.12.2009. Henkilöstö siirtyi työsuhteeseen osakeyhtiöön 1.1.2010. Virkojen lakkaaminen ja virkasuhteiden päättyminen ei edellytä virkamiehen suostumusta eikä perustetta. Opetusalan koulutuskeskuksen työsuhteeseen henkiloistö siirtyy työsuhteeseen osakeyhtiöön 1 päivästä tammikuuta 2010. Määräaikainen virka- ja työsuhteeseen henkiloistö siirtyy osakeyhtiön palvelukseen työsuhteeseen vastaavaksi määräajaksi. Työntekijöihin ja palvelussuhteen ehtoihin sovelletaan, mitä laissa tai sen nojalla säädetään ja määrätään sekä mitä työehtosopimuksessa ja työsuhteessä sovitaan. Opetusalan koulutuskeskuksessa oli vuoden 2009 alussa henkiloistöä yhteensä 66 henkiloä.

Opetusalan koulutuskeskus eli Opeko oli Opetushallituksen alainen valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimiva opetusalan asiantuntijaorganisaatio. Opetusalan koulutuskeskus perustettiin 1.8.1998 yhdistämällä Ammattikasvatustahallinnon koulutuskeskus ja Heinolan kurssikeskus, jotka oli perustettu tukemaan koulutuspoliittisia uudistuksia. Heinolan kurssikeskus perustettiin vuonna 1972 toteuttamaan peruskoulu-uudistuksen edellyttämää täydennyskoulutusta ja ammattikasvatustahallinnon koulutuskeskus vuonna 1988 toteuttamaan keskiasteen koulutuksen kehittämiseen liittyvää ammatillisten oppilaitosten henkiloistön täydennyskoulutusta.

Opetusalan koulutuskeskuksen erityistehtäviksi asetettiin toisaalta koulutuspoliittisesti merkittävän täydennyskoulutuksen tuottaminen koko opetusallalla ja toisaalta täydennyskoulutuksen saavutettavuuden lisääminen valtakunnallisesti. Nykyisin Opetusalan koulutuskeskus tarjoaa täydennyskoulutusta noin sadalla paikkakunnalla. Lisäksi se on kehittänyt verkkopohjaisia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun.

Selvitysmies kouluneuvos Hannu Pesola antoi opetusministeriölle 29.2.2008 raportin, jossa tarkasteltiin erilaisia vaihtoehtoja Opetusalan koulutuskeskuksen toiminnan järjestämiseksi tulevaisuudessa. Selvitysmies suositteli Opetusalan koulutuskeskuksen yhtiöittämistä, jota selvitysmies piti parhaana vaihtoehtona organisaation toiminnan jatkuvuuden, kilpailutilanteen ylläpitämisen sekä opetusalan henkiloistökoulutuksen laadun ja saavutettavuuden turvaamiseksi. Sivistyspoliittinen ministerityöryhmä linjasi 28.3.2008, että jatkovalmistelu tehdään selvitysmiehen ehdotuksen pohjalta. Ministerityöryhmä korosti päätöksessään koulutuksen laatua, saavutettavuutta ja kustannuksia. Opetusministeriö ja Opetusalan koulutuskeskus ovat valmisteelleet yhtiöittämistä selvitysmiesraportin ja sivistyspoliittisen ministerityöryhmän linjausten perusteella.

Opetusalan koulutuskeskuksen tehtävät on määritelty laissa Opetusalan koulutuskeskuksesta (1259/1997) ja asetuksessa Opetusalan koulutuskeskuksesta (187/1998). Lain mukaan Opetusalan koulutuskeskus on Opetushallituksen alainen ja sen tehtäväksi on laissa määritelty opettajien ja opetustoimen muun henkiloistön jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestäminen sekä tähän liittyvät oheispalvelut. Koulutuskeskuksella on johtokunta, jonka tehtävänä on muun muassa ohjata ja valvoa koulutuskeskuksen toimintaa sekä päättää koulutuskeskuksen työjärjestyksestä, toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarvioesityksestä.

Opetusalan koulutuskeskuksen tulot olivat 7,2 miljoonaa euroa vuonna 2007 ja 5,8 miljoonaa euroa vuonna 2008. Vuoden 2009 talousarviossa tuloiksi on arvioitu vajaat 6,1 miljoonaa euroa. Lukuihin sisältyy valtion tukirahoitus, jolla Opetusalan koulutuskeskuksen toimintaa on vuosittain tuettu valtion talousarviosta. Tukirahoituksen määrä on ollut vuosittain noin 400 000 euroa. Vuonna 2008 valtion talousarviossa Opetusalan koulutuskeskuksen tukemiseen

varattu määräraha ei riittänyt kattamaan toiminnan tappioita, minkä vuoksi määrärahan enimmäismäärä korotettiin lisätalousarviossa 900 000 euroon. Tukirahoituksesta on päätetty luopua asteittain vuoteen 2011 mennessä ja vuodelle 2009 on Opetusalan koulutuskeskukselle osoitettu tukirahoitusta valtion talousarviossa 300 000 euroa. Tukirahoitus huomioiden ovat koulutuskeskuksen tulot kattaneet toiminnasta aiheutuneet menot. Ilman tukirahoitusta toiminta olisi ollut tappiollista. Maksaja-asiakkaana valtion osuus Opetusalan koulutuskeskuksen toiminnassa on merkittävä. Opetushallituksen osuus koulutuskeskuksen tuloista on vuosittain noin 60 prosenttia, lääninhallitusten 15–20 prosenttia, kuntien ja kuntayhtymien 15–20 prosenttia, yritysten noin 5 prosenttia ja kotitalouksien noin 3 prosenttia. Opetusalan koulutuskeskus toimii kilpailuilla ja avoimilla markkinoilla.

Esityksen tavoitteena on varmistaa Opetusalan koulutuskeskuksen liiketoiminnan ja palveluiden kehittyminen yhtiöittämällä laitoksen toiminta ja mahdollistamalla sen omistuspohjan laajentaminen. Lisäksi tavoitteena on turvata palveluiden saavutettavuus, laatu ja kilpailukykyinen kustannustaso. Opetusalan koulutuskeskuksen toimialalla toimii useita palveluiden tuottajia. Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus- sekä kehittämis- ja konsultointipalveluiden tuottaminen tapahtuu markkinatilanteessa. Valtaosa Opetusalan koulutuskeskuksen tuottamista palveluista koskee koulutuspoliittisesti merkittävien tavoitteiden toteuttamisen tuemista koulutuksellisin keinoin. Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutuotantoa ei ole tarpeen ohjata hallinnollisin päätöksin. Koulutuspoliittisesti merkittävien tavoitteiden toteuttaminen voidaan varmistaa jatkossakin palveluiden ostoa koskeissa hankinnoissa sekä omistajaohjauksen välityksellä. Osana yhtiöittämiseen valmistautumista on Opetusalan koulutuskeskuksessa valmisteltu toiminnan tehostamista siten, että koulutuskeskus kykenee toimimaan osakeyhtiönä kannattavasti markkinoilla.

Opetusalan koulutuskeskus Educode Oy perustettiin jatkamaan Opetusalan koulutuskeskus Opekon toimintaa 1.1.2010 alkaen. Educode on henkilöstön ja organisaatioiden kehittämiseen erikoistunut asiantuntijayritys, joka tuottaa osaamisen ja oppimisen edistämiseen tähtääviä koulutus-, konsultointi- ja kehittämispalveluja sekä niihin liittyviä tuki- ja lisäpalveluja. Yhtiö keskittyi ensimmäisenä toimintavuotenaan toiminnan käynnistämiseen sekä kustannusrakenteen sopeuttamiseen. Muutos osakeyhtiöksi osoittautui ennakoitua haasteellisemmaksi. Tilikauden 2010 tulos oli 2,5 miljoonaa euroa tappiollinen. Liikevaihto laski edeltäjäorganisaatioon ja vuoteen 2009 verrattuna merkittävästi ja päättyi 2,8 miljoonaan euroon. Liikevaihtoa laski muun muassa toiminnan siirtyminen arvonlisäverolliseksi. Organisaatio ja kulut olivat uudessa toimintamallissa liian raskaat. Myös yhtiöittämiseen liittyneet kertaluonteiset kulut painoivat tulosta. Yhtiön toimintaedellytysten muodostuttua heikoiksi, valtio-omistaja pääomitti yhtiötä 2 miljoonalla eurolla vuoden 2010 lopussa. Yhtiön kustannusrakennetta on sopeutettu ja kuluvan vuoden tuloksen odotetaan paranevan. Opetushallitus on yhtiön merkittävä asiakas ja vuonna 2011 yhtiö panostaa opetusalan jatko- ja täydennyskoulutusprojektien toteuttamiseen. Toimiala on hyvin kilpailtu ja kuntatalouden tilanne luo osaltaan haasteita yhtiön liiketoiminnalle. Henkilöstöä yhtiöllä oli 44 vuonna 2010. (VNK:n omistajaohjauksen vuosikertomus 2010)

Yhtiö keskittyi toisena toimintavuoteenaan liiketoiminnan kannattavuuden parantamiseen, strategian uudistamiseen sekä prosessien ja asiakastyön kehittämiseen. Yhtiö jatkoi kustannusrakenteen keventämistä ja organisaatorakenne uudistettiin. Yhtiön tilauskanta oli edellisvuoteen verrattuna alhaisempi ja liikevaihto laski 2,3 (2,8) miljoonaan euroon. Opetushallitus on yhtiön merkittävin asiakas ja sen alentuneet koulutusmäärärahat vaikuttivat osaltaan liikevaihdon laskuun. Yhtiön tulos painui 1,0 miljoonaa euroa tappiolle (-2,5). Tulosta rasittivat kertaluonteiset sopeuttamisen menot. Educoden koko osakekanta myytiin maaliskuussa 2012 Edita Oyj:lle. (VNK:n omistajaohjausosaston vuosikertomus 2011). Vuonna 2015 Educodesta tuli osa Nordic Morning konserniin kuuluvaa Edita Publishing Oy:ta.

Laki Opetusalan koulutuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 249/2009 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090249>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Opetusalan koulutuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi HE 8/2009 vp <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090008.pdf>

Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalveluiden yhtiöittäminen

Vuoden 2007 alussa voimaan tulleella lailla (741/2007) valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan kuuluvan Geologian tutkimuskeskuksen hallinnassa oleva kemian analyysipalvelujen tuottamiseen liittyvä omaisuus ja analyysipalveluja koskeva toiminta perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana ovat laboratorio-, mittaus- ja testauspalvelut sekä niihin liittyvät asiantuntijapalvelut.

Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Valtioneuvosto määräsi luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määräsi myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja osakeyhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä sekä siitä, mikä osa omaisuudesta pannaan osakeyhtiöön osakkeita vastaan.

Tuloverotuksessa osakeyhtiön katsottiin sellaisenaan jatkavan Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen toimintaa. Osakeyhtiö vastasi niistä velka-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista niiden kaltaisista sitoumuksista, joihin Geologian tutkimuskeskus on sitoutunut ja jotka koskivat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja sille siirtyvää kemian analyysipalvelujen toimintaa. Valtion vastuu edellä tarkoitetuista sitoumuksista jäi voimaan.

Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen tehtävissä lain voimaan tullessa olleet henkilöt siirtyivät osakeyhtiön palvelukseen aikaisempaa vastaavaan tehtävään, jos he olivat antaneet kirjallisen suostumuksen tähän viimeistään kuukautta ennen yhtiön perustamista. Virkamiesten virkasuhde päättyi ilman eri toimenpiteitä. Määrääjäksi Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen tehtäviin otetut henkilöt siirtyivät määrääjäksi osakeyhtiön palvelukseen vastaavaksi ajaksi. Geologian tutkimuskeskuksesta osakeyhtiöön siirtyvien virkamiesten virat lakkasivat lain tullessa voimaan. Virkasuhteinen henkilöstö otettiin osakeyhtiöön työsopimussuhteisiin tehtäviin. Työsuhteen ehtoihin siinä osakeyhtiön työsopimussuhteisessa tehtävässä, johon asianomainen on 1 momentin nojalla siirtynyt, sovellettiin, mitä yhtiötä sitovassa työehtosopimuksessa sovitaan tai mitä laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Perustetun yhtiön nimeksi tuli Labtium Oy. Eduskunta hyväksyi Labtiumin myyntivaltuudet lokakuussa 2009. Vuonna 2010 Labtiumista tuli VTT Expert Services Oy:n tytäryhtiö ja siten osa VTT konsernia. ENAS yhdistyi Labtiumiin 1.8.2013.

www.labtium.fi

Laki Geologian tutkimuskeskuksen kemian analyysipalvelujen yhtiöittämisestä 741/2007
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070741>

Hansel Oy

Hansel Oy perustettiin vuonna 1995, kun Valtioon hankintakeskus muutettiin osakeyhtiöksi yhtiöittämislalla (1508/1994). Laissa valtioneuvosto oikeutti luovuttamaan kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Valtion hankintakeskuksen hallinnassa olevat valtion omistamat maa-alueet ja rakennukset laitteineen sekä muu omaisuus ja liiketoiminta perustettavalle osakeyhtiölle. Yhtiö perustetaan julkishallinnon tarpeisiin erikoistuneeksi hankinta- ja jakeluorganisaatioksi, materiaalihallinnon asiantuntijayksiköksi sekä muuta niihin liittyvää toimintaa varten. Perustettava yhtiö toimii julkisista hankinnoista annetun lain (1505/92) tarkoittamana hankintayksikkönä valtion virastojen ja laitosten osalta. Valtio merkitsee osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet.

Aiemmat Valtion hankintakeskusta koskevat säädökset olivat valtion hankintakeskuksesta annettu laki (265/41) ja asetus (741/74) sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valtion hankintakeskuksesta annetun asetuksen soveltamisesta (742/74). Niissä on säädetty hankintakeskuksen organisaatiosta, tehtävistä, asemasta valtionhallinnossa ja toimintaperiaatteista.

Nykyisin Hansel Oy on valtion omistuksessa ja valtiovarainministeriön ohjauksessa oleva voittoa tavoittelematon osakeyhtiö, joka toimii valtion yhteishankintayksikkönä. Uusi laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä (1096/2008) tuli voimaan 1.1.2009. Hansel Oy on toiminut lain tarkoittamalla tavalla valtion yhteishankintayksikkönä ja kilpailuttanut asiakkailleen sellaisia tavara- ja palveluhankintoja, joita valtionhallinnossa käytetään laajasti. Hanselin tehtäviin on kuulunut myös asiakkaiden omien hankintojen kilpailuttaminen sekä hankintatoimeen liittyvät asiantuntijatehtävät.

Tavoitteena on säästää yhteiskunnan varoja lisäämällä tuottavuutta valtion hankintatoimeen. Hanselilla on noin 80 puitejärjestelyä, joihin on kilpailutuksen perusteella valittu yli 350 sopimustoimittajaa. Toiminta rahoitetaan sopimustoimittajilta perittävällä palvelumaksulla, joka perustuu tehtyihin hankintoihin. Palvelumaksu on keskimäärin 1 % hankinnan arvosta. Hansel huomioi vastuullisuusnäkökohdat kaikissa puitejärjestelyiden kilpailutuksissa.

Kaikilla tavaroiden ja palveluiden toimittajilla on oikeus osallistua järjestämiimme kilpailutuksiin. Kilpailutuksiimme tulleiden tarjousten perusteella voittaneet yritykset valitaan puitejärjestelyiden sopimustoimittajiksi. Markkinoiden toimivuus ja toimittajien tasapuolinen kohtelu on Hanselille elinehto. Hansel haluaa tarjota mahdollisimman monelle yritykselle väylän toimia valtion sopimustoimittajana. Hanselin asiakkaita ovat tällä hetkellä: valtion virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, yliopistot ja korkeakoulut (mukaan lukien ammattikorkeakoulut), eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt. Palvelujamme voivat käyttää myös Euroopan Unionin kemikaalivirasto ja tietyt julkisoikeudelliset laitokset, joihin Suomen valtio käyttää määräysvaltaa.

Yhtiön tehtävät ovat kehittyneet muun muassa valtion hankintatoimen digitalisointiohjelman myötä, minkä vuoksi lakiin ehdotetaan nyt tehtäväksi joitakin yhtiön tehtäviin liittyviä täsmennyksiä. Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä (63/2017) ehdotetaan muutettavaksi lakia Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä siten, että yhtiön tehtäviä ajantasaistetaan. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusi säännös hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta. Yhtiön asiakaspiiriin ehdotetaan lisättäväksi maakunnat ja maakuntien hankintayksiköt, jotta ne voisivat käyttää yhtiön palveluja. Lakimuutos liittyy tältä osin valmis-teilla olevaan maakuntauudistukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseen.

Laki Valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 1508/1994

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020488>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi HE 203/1994 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1994/19940203>

Laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä 1096/2008 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20081096>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta HE 63/2017 vp https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_63+2017.aspx

Liite 2a Nykyiset liikelaitokset

Valtiolla on nykyisin kaksi liikelaitosta, vuoden 1994 alussa toimintansa aloittanut Metsähallitus ja vuoden 1999 alussa Valtion kiinteistölaitos –nimellä toimintansa aloittanut Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista ([1062/2010](#)) ja Metsähallituksen liiketoimintaan 15.4.2016 voimaan tullutta uutta lakia metsähallituksesta ([234/2016](#)). Ohessa esitellään näiden kahden liikelaitoksen toiminta nykymuodossaan.

Liikelaitosten talous on valtion talousarvion ulkopuolella. Liikelaitosten voitontuloutuksista vuodelta 2016 arvioidaan kertyvän valtion vuoden 2017 talousarvioon momentille 13.05.01 181 milj. euroa josta 95 milj. euroa Senaatti-kiinteistöiltä ja 86 milj. euroa Metsähallitukselta. Senaatti-kiinteistöjen tuloarviossa on huomioitu lisätuloutuksena 10 milj. euroa v. 2017 aiheutuen hallituksen säästöpäätöksestä, jonka mukaisesti Senaatti-kiinteistöjen investointivaltuutta rajataan.

Senaatti-kiinteistöt, valtion liikelaitoslain mukainen

Senaatti-kiinteistöt (ent. Valtion kiinteistölaitos) toimii valtion liikelaitoksena, joka hoitaa valtion omistukseen pääsääntöisesti jäävien toimitila-, korkeakoulu- ja erityiskiinteistöjen omistajatehtäviä. Kiinteistöjen yhteenlaskettu tasearvo on noin 5 miljardia euroa. Laitos vastaa tilojen ylläpidosta ja korjauksista asiakkaidensa tarpeiden mukaisesti. Tarvittaessa se myös rakennuttaa uusia toimitiloja. Viime vuosina laitoksen liikevaihdosta on kaksi kolmasosaa käytetty asiakkaiden kanssa sovittuihin uudisrakennus- ja korjausinvestointeihin (erit. korkeakoulurakennuksiin). Laitoksen tärkeimmät ohjauspäätökset tekee eduskunta vuosittaisten talousarvioiden yhteydessä.

Valtion liikelaitos tuottaa palveluja valtion virastoille ja laitoksille, valtion talousarvion ulkopuolisille rahastoille ja muille valtion liikelaitoksille samoin kuin eduskunnalle sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille siten kuin tässä laissa säädetään. Valtion liikelaitos voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalta

Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita valtion virastoille, laitoksille ja yksiköille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta valtion kiinteistövarallisuudesta. Senaatti-kiinteistöt varautuu hoitamaan tehtäviään myös valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa sen mukaan kuin valtiovarainministeriö ja puolustuskiinteistöjen osalta puolustusministeriö määräävät.

Liikelaitoksen on toimittava liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti. Liikelaitos vastaa sitoumuksistaan sen hallintaan siirretyllä valtion omaisuudella. Jos liikelaitos ei kykene vastaamaan sitoumuksistaan, niistä vastaa valtio.

Valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyy liikelaitoksen peruspääoman korotuksen ja alennuksen sekä päättää määrärahan ottamisesta talousarvioon myönnettäväksi liikelaitoksen peruspääoman korottamiseen, antaa liikelaitokselle suostumuksen ottaa toimintansa rahoittamiseksi lainaa sekä hyväksyy liikelaitoksen seuraavan tilikauden investointien enimmäismäärän sekä valtuutuksen tehdä sellaisia investointeja koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja tätä myöhemmille tilikausille. Eduskunnan päätettyä valtion talousarviosta asianomainen ministeriö päättää liikelaitoksen palvelu- ja tulostavoitteista sekä tuloutustavoitteesta.

Liikelaitoksessa on hallitus, jonka jäsenet asianomainen ministeriö nimittää enintään vuodeksi kerrallaan ja määrää jäsenten keskuudesta hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vähintään yhden hallituksen jäsenen tulee edustaa liikelaitoksen henkilöstöä. Hallitus ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa. Hallitus huolehtii liikelaitoksen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä erityisesti siitä, että liikelaitos toimii eduskunnan ja muiden viranomaisten päätösten ja määräysten mukaisesti ja että liikelaitoksen kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Liikelaitoksessa on toimitusjohtaja, joka johtaa ja kehittää liikelaitoksen toimintaa, huolehtii liikelaitoksen juoksevasta hallinnosta sekä siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Toimitusjohtajan on huolehdittava hallituksen päätösten toimeenpanosta ja noudatettava hallituksen määräyksiä sekä annettava hallitukselle tieto liikelaitoksen toiminnan kannalta merkittävistä toimenpiteistä ja tapahtumista.

Internetsivut: <https://www.senaatti.fi/tietoa-senaatista/>

Lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101062>

Metsähallitus, metsähallituslain mukainen

Laki Metsähallituksesta uusittiin 15.4.2016 ja sen mukaisesti Metsähallitus on valtion liikelaitos, jonka yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi sekä toimia tuloksellisesti. Metsähallitus harjoittaa metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen tehtävät on jaettu liiketoimintaan ja toisaalta pääasiassa budjettivaroin hoidettaviin julkisiin hallintotehtäviin. Eri toiminnot on eriytetty omiksi tulosalueikseen. Metsähallituksen liiketoiminta koostuu tytäryhtiöistä ja Metsähallitus Kiinteistökehityksen tulosalueesta.

Talousarvio 2018: Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. *Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet*
Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjattaessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt eivät vähene. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus paranee edelleen.
2. *Peruspääoman muutokset*
Metsähallituksen peruspääomaa voidaan alentaa 1,003 milj. eurolla.
3. *Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä*
Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 60 milj. euroa.
4. *Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä*
Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2018 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2018 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemmin tilikausina enintään 25 milj. euroa.
5. *Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä*
Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,5 milj. euron arvosta.

Metsähallitus Metsätalous Oy aloitti toimintansa 15.4.2016. Yhtiö tuottaa noin 85 prosenttia Metsähallituksen tuloista ja sen tehtävänä on valtion talouskäytössä olevien monikäyttömet-sien hoito ja puun myynti. Yhtiön asiakkaita ovat metsäteollisuus ja muut puuta käyttävät yri-tykset kotimaassa ja ulkomailla. Metsien hoito perustuu luonnonvarojen kestäväan käyttöön, toiminnan päämääränä on metsien monikäyttö.

Metsähallitus Kiinteistökehityksen toimialana lomatontteihin ja metsätiloihin liittyvä kiinteistö-toiminta, Metsähallituksen omistamien rakennusten myynti sekä aktiivinen hankekehitys tuuli-voimaliiketoiminnassa.

Muut tytäryhtiöt Siemen Forelia Oy, joka tuottaa, markkinoi ja myy metsäpuiden siemeniä sekä MH-Kivi Oy, joka vuokraa maa-ainespaiikkoja ja myy maa-aineksia.

Metsähallitus hoitaa ja käyttää sen hallinnassa julkisten hallintotehtävien hoitamista varten olevaa maa- ja vesiomaisuutta. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettulla valtion maa- ja vesiomaisuudella ei ole tuottovaatimusta. Luontopalvelut- ja Eräpalvelut-yksiköt hoitavat Met-sähallituksen julkisia hallintotehtäviä:

- luontotyyppien ja lajien suojelu sekä luonnonsuojelualueiden hankinta
- luonnonsuojelualueverkoston hoito ja käyttö

- luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen sekä kulttuuriomaisuuden vaaliminen
- riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen sekä metsästys- ja kalastuslupien myöntäminen (www.eräluvut.fi)
- erävalvonta (lakien noudattamisen ja lupien voimassaolon valvonta Metsähallituksen alueilla)
- metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät
- eräät muut laeissa säädetyt tehtävät (erämaalaki, kalastuslaki, kolttalaki, maastoliikennelaki, metsästyslaki, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki, pelastuslaki, poronhoitolaki, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukia koskeva laki ja ulkoilulaki).

Internetsivut: <http://www.metsa.fi/metsahallitus>

Laki metsähallituksesta (234/2016) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160234>

Hallituksen esitys eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevasi lainsäädännöksi HE 132/2015 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/HE_132+2015.aspx

Liite 2b Valtion aiemmat liikelaitokset

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan liikelaitokset

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan rakenneuudistukset ja liikelaitoshistoria voidaan ryhmitellä neljään vaiheeseen:

1) 1990-luku: liikelaitostamisen aika. Suuret muutokset tehtiin siirtämällä valtion budjettitaloudesta pois valtion harjoittama liiketoiminta (Posti- ja telelaitos, Valtionrautatiet sekä Ilmailulaitos). Myös valtion harjoittama toiminta, joka oli mahdollista hoitaa myös liikelaitosmuodossa, siirrettiin pois valtion budjettitaloudesta. Yleisenä piirteenä, että liikelaitosten perustamisen yhteydessä toiminta jaettiin kahteen osaan; valtion viranomaistoimintaan ja liiketoimintaan. Tällöin saivat alkunsa liikennehallinnon virasto-organisaatiot näillä toimitaloilla. Osassa perustettiin itsenäinen virasto, esimerkiksi Ratahallintokeskus. Osassa viranomaistehtävät oli organisoitu liikelaitoksen sisälle itsenäiseksi yksiköksi esim. Ilmailulaitokseen. Eriyttäminen tehtiin lainsäädännöllä, jolla turvattiin itsenäinen päätösvalta omasta toiminnasta ja taloudesta. Viestinnän toimialalla Telehallintokeskus oli jo perustettu vähän ennen Posti- ja telelaitoksen liikelaitostamista. Sitten viraston tehtäväkenttä laajeni ja nimeksi tuli Viestintävirasto (v. 2001). (VM 3/2015)

2) 2000-luvu: a) liikelaitosten yhtiöittämisten jatkaminen b) virastomuodossa hoidettujen tehtävien ulkoistaminen ja siirtyminen tilaaja-tuottaja-malliin. Liiketoiminnan uudelleenorganisoinnista saatujen kokemusten perusteella otettiin koko hallinnonalalle yleiseksi periaatteeksi, että valtio toimii tilaajana mutta ei operatiivisten palvelujen tuottajana. Tämän mukaisesti irrotettiin Tielaitos-virastosta Tieliikelaitos (Destia) tienpidon palveluja tuottajana. Jäljelle jäävän viraston nimeksi tuli Tiehallinto. Merenkululaitoksesta irrotettiin v. 2004 Varustamoliikelaitos Finnstasip jäänmurtopalvelujen tuottajana sekä Luotsausliikelaitos Finnpiilot Merenkululaitoksesta luotsauspalvelujen tuottajana. Linjauksena sittemmin oli että kaikki liikelaitokset yhtiöitettiin ja osasta luovuttiin kokonaan. Kaikki markkinaehdoin toimivat yhtiöt sekä nk. strategisen intressin omaavat yhtiöt on sittemmin siirretty valtioneuvoston kanslian omistajaohjaukseen.

Kaikkiin liiketoimintaorganisaatioiden perustamisiin liittyi samalla kysymys kilpailun avaamisesta ao. toimialalla. Substanssilainsäädäntöä uudistettiin samaisissa prosesseissa. Yleisenä linjauksena oli että kilpailua avataan asteittain. Toinen ominaispiirre oli, että viranomaistehtäviä suorittavien virastojen asemaa selkiytettiin. Ensinnäkin ne irrotettiin pois liikelaitosten sisältä ja perustettiin itsenäisiksi virastoiksi esim. Ilmailuhallinto v. 2006. Toisaalta Euroopan Unioniin liittyminen aiheutti vieläkin suuremman itsenäistymisen tarpeen. Oli perustettava esim. pieni Rautatievirasto v. 2006. (VM 3/2015)

LVM:n omistajaohjaukseen on jäänyt nk. erityistehtäväyhtiöt eli Finavia Oyj sekä Finnpiilotage Oy. Yleisradio Oy kuuluu edelleenkin LVM:n hallinnonalalle, mutta se on eduskunnan suorassa ohjauksessa.

3) 2010-luvun alku: jäljellä olleiden liikelaitosten yhtiöittäminen. Liikennehallinnon virastorakenne uudistettiin 1.1.2010. Valtion väylänpidon tehtävät yhdistettiin yhteen virastoon eli perustettuun Liikennevirastoon. Aiemmin niitä hoidettiin Tiehallinnossa, Merenkululaitoksessa ja Ratahallintokeskuksessa. Samaan yhteyteen ajoittui myös ELYjen perustaminen, joille siirrettiin käytännössä tienpidon ylläpitovastuu. Liikenneturvallisuustehtävät yhdistettiin yhteen virastoon eli perustettuun Liikenteen turvallisuusvirastoon (Trafiin). Virasto vastaa kaikkien liikennemuotojen liikenneturvallisuuteen liittyvistä hallinnollisista viranomaistehtävistä. Aiemmin niitä hoidettiin Ajoneuvohallintokeskuksessa, Merenkululaitoksessa, Rautatievirastossa sekä Ilmailuhallinnossa. Trafi vastaa toimialan lupahallinnosta, alemman asteisesta teknisestä ja turvallisuuteen liittyvästä norminannosta sekä suurelta osin toimialan kansainvälisestä yhteistyöstä.

4) 2010-luvun loppu: Uusi virastouudistus ja liikenneviraston liikenteenohjauksen ja hallintapalveluiden muuttaminen osakeyhtiöksi (esitelty liitteessä 1)

Merenkululaitoksesta muodostetut liikelaitokset ja yhtiöt 2004–2009/2010

Suomen itsenäistyttyä perustettiin 15.12.1917 annetulla asetuksella valtion keskusvirasto ja viranomainen **Merenkukuhallitus** hoitamaan kaikkia merenkulkuasioita, mukaan lukien luotsi- ja majakka-asiat. Niiden ohella uuden keskusviraston tehtäviin kuuluivat merenkulun, laivanrakennuksen ja -tarkastuksen, merenkulkuoppilaitosten, lastimerkkien asettamisen sekä satamien valvonta, laivarekisterin ylläpito ja jäänmurtajista huolehtiminen. Organisaatio pysyi samanlaisena suuren osan itsenäisyyden aikaa aina 1990-luvulle saakka. Merenkulkuhallituksen nimi muutettiin **merenkululaitokseksi** vuonna 1998. Siitä erkanivat omiksi valtion liikelaitoksikseen vuoden 2004 alusta alkaen varustamoyksiköstä muodostettu Varustamoliikelaitos Finstaship ja luotsausyksiköstä muodostettu Luotsausliikelaitos.

Luotsausliikelaitos 1.1.2004–31.12.2010

Luotsausliikelaitos perustettiin vuoden 2004 alusta alkaen, kun Merenkululaitoksen luotsausyksiköstä muodostettiin erillinen Luotsausliikelaitos –niminen valtion liikelaitos. Luotsausliikelaitos oli liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos vuosina 2004–2010. Luotsausliikelaitokseen sovelletaan lakia valtion liikelaitoksista ([1185/2002](#)) ja 1.1.2004 voimaantullutta lakia luotsausliikelaitoksesta(938/2003).

Luotsausliikelaitoksen toimialana oli vesiliikenteen turvallisuutta ja toimintaedellytyksiä tukevat palvelut ja niiden kehittäminen ensisijaisesti luotsauspalvelujen ja niihin liittyvien muiden palvelujen ja tuotteiden avulla. Luotsausliikelaitoksen tehtävänä oli huolehtia luotsauslain ([940/2003](#)) mukaisten luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsauslaissa säädetyistä luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Luotsausliikelaitos varautui hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö erikseen määrää.

Luotsauslain mukaisista luotsauspalveluista aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi Luotsausliikelaitos peri kiinteän yksikköhintaan perustuvan maksun luotsattavalta alukselta. Maksu määräytyi luotsattavan aluksen nettovetoisuuden ja luotsatun matkan perusteella. Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella perittiin alennettuun yksikköhintaan perustuvaa maksua. Alennetusta yksikkö hinnasta Luotsausliikelaitokselle aiheutuvat tulonmenetykset korvattiin valtion talousarviossa tarkoitukseen otetusta määrärahasta. Yksikkö hinnasta ja alennetusta yksikkö hinnasta säädettiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Muut suoritteensa Luotsausliikelaitos hinnoitteli liiketaloudellisin perustein.

Merenkululaitokselle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyivät Luotsausliikelaitokselle siltä osin kuin siitä ei erikseen säädetty tai sovittu. Luotsaustoiminnossa työskentelevä Merenkululaitoksen virka- ja työsuhteinen henkilöstö siirtyi liikelaitoksen henkilöstöksi. Luotsausliikelaitokseen siirtyvän virkasuhteisen henkilöstön virat siirtyivät liikelaitoksen viroiksi. Virkojen siirtymiseen ei tarvittu virkamiehen suostumusta. Työ- ja virkasuhteinen henkilöstö, joka ei

siirtynyt, jäi Merenkululaitoksen henkilöstöksi. Henkilöstö säilytti siirtymähetkellä aiempaan palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuutensa. Siirtyneen viran lakkauttaminen ei edellyt erityistä perustetta eikä virkamiehen suostumusta, kun tehtävä muutettiin työsuhteiseksi. Virkojen lakatessa niihin perustuneet virkasuhteet lakkasivat ilman irtisanomista.

Luotsausliikelaitos muutettiin 1.1.2011 alkaen valtion kokonaan omistamaksi osakeyhtiöksi (1008/2010) nimeltä Finnpiilot Pilotage.

*Laki Luotsausliikelaitoksesta 938/2003 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2003/20030938>
Laki Luotsausliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 1008/2010 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101008>*

Varustamoliikelaitos Finstaship 1.1.2014–31.12.2009

Varustamoliikelaitos Finstaship perustettiin vuoden 2004 alusta alkaen, kun Merenkululaitoksen varustamoyksiköstä muodostettiin erillinen Varustamoliikelaitos Finstaship –niminen valtion liikelaitos.

Varustamoliikelaitos oli liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Varustamoliikelaitokseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia ([1185/2002](#)) ja 1.1.2004 voimaantullutta lakia varustamoliikelaitoksesta (937/2003). Varustamoliikelaitoksen toimialana oli Suomessa ja ulkomailla vesiliikennettä palveleva toiminta tuottamalla pääasiassa jäänmurtopalveluja, monitoimialusten erikoispalveluja, väylänhoito- ja öljyntorjuntapalveluja sekä yhteysalusliikennepalveluja. Lisäksi liikelaitos harjoitti alusten hoitopalvelu- ja rah-taustoimintaa kotimaassa ja ulkomailla. Varustamoliikelaitos oli velvollinen tarjoutumaan öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Varustamoliikelaitos varautui hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö erikseen määrää.

Merenkululaitokselle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät Varustamoliikelaitokselle siltä osin kuin ne liittyvät 2 §:ssä määriteltyihin tehtäviin, ja niistä päätetään omaisuuden siirron yhteydessä. Talvimerenkulun avustamistoiminnoissa, yhteysalusliikennetoiminnoissa, raskaissa väyläaluksissa tai merenmittaus- ja merentutkimusaluksissa työskentelevä Merenkululaitoksen virka- ja työsuhteinen henkilöstö siirtyy Varustamoliikelaitoksen henkilöstöksi. Varustamoliikelaitokseen siirtyvän virkasuhteisen henkilöstön virat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa liikelaitoksen viroiksi. Virkojen siirtymiseen ei tarvita virkamiehen suostumusta. Työ- ja virkasuhteinen henkilöstö, joka ei siirry, jää Merenkululaitoksen henkilöstöksi. Henkilöstö säilyttää siirtymähetkellä aiempaan palvelussuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuutensa. Siirtyneen viran lakkauttaminen ei edellytä erityistä perustetta eikä virkamiehen suostumusta, kun tehtävä muutetaan työsuhteiseksi. Virkojen lakatessa niihin perustuneet virkasuhteet lakkaavat ilman irtisanomista.

Varustamoliikelaitos Finstashipin pääosista muodostettiin Arctia Holding –niminen valtion yhtiö 1.1.2010 alusta alkaen. Sen päätehtäviä ovat jäänmurto ja monitoimialusten erikoispalvelut. Finstashipin yhtiöittäminen johtui siitä, että EU katsoi valtion liikelaitosten sopivan huonosti sisämarkkinoille. Omistajaohjaus säilyi liikenne- ja viestintäministeriössä. Nykyisin nimeä Arctia Oy käyttävä yhtiö on edelleen Suomen valtion kokonaan omistama.

*Laki Varustamoliikelaitoksesta 937/2003 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2003/20030937>
Laki Varustamoliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 876/2009 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090876>*

Merenkululaitoksen sisäisen tuotannon yhtiöitettiin 1.1.2010 valtionyhtiöksi, jonka nimeksi tuli Meritaito Oy. Meritaito on erikoistunut vesiväylien hoitoon, kanavien käyttöön ja kunnossapitoon, merenmittaukseen, öljyntorjuntaan, vesirakentamiseen, vesiväylien suunnitteluun sekä muoviputkiviittojen ja -poijujen valmistamiseen. Yhtiöittämistä perusteltiin alan avaamisella kilpailulle. Meritaito Oy on edelleen valtion kokonaan omistama yhtiö.

Laki Merenkululaitoksen tuotantotoiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi 875/2009 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090875>

Ilmailulaitos 1991–2009

Suomen ilmailuhallinto keskitettiin perustamalla lailla liikenneministeriön alainen Ilmailuhallitus 1.3.1972 alkaen. Virasto muutettiin Ilmailulaitos-nimiseksi valtion liikelaitokseksi vuoden 1991 alusta. Ilmailulaitoksen toiminta perustui lakiin valtion liikelaitoksista (627/1987 ja 1185/2002), lakiin Ilmailulaitoksesta (1123/1990 ja 1245/2005) sekä Ilmailulakiin (1242/2005).

Liikelaitoksen toimialana olivat lentoasemat ja niiden palvelut (25 kenttää, joista 21 kentällä säännöllistä reittiliikennettä sekä kolme sotilaskenttää ja Helsinki-Malmi), lennonvarmistuspalvelut ja lennonvarmistusjärjestelmät sekä muu lentoasemiin ja lentoliikenteeseen liittyvä toiminta.

Ilmailulaitoksen julkiset palvelutehtävät:

- Ylläpitää ja kehittää lentoasemaverkostoa ja lennonvarmistusjärjestelmää.
- Antaa lennonvarmistuspalveluja.
- Valtion lentoasemaverkoston ylläpito ml. liiketaloudellisesti kannattamattomat osat.
- Lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelujen tuottaminen ilmailun koulutustoiminnan erityisiä tarpeita varten.

Viranomaisten palvelutehtävien toteuttamiseksi Ilmailulaitoksella oli seuraavia tehtäviä:

- Aluevalvonnan ja meripelastustoiminnan lentoasemilta ja lennonvarmistukselta edellyttämiä erityisiä tehtäviä.
- Valmiuslainsäädännön edellyttämiä erityisiä valmiustehtäviä.
- Pelastustoimeen liittyviä erityisiä tehtäviä.

Ilmailulaitoksella ei ollut julkisia hallintotehtäviä.

Kilpailutilanne ja kilpailuneutraliteetti

- Kilpailuneutraliteetin suhteen oli ongelmia (esim. komission tutkintamenettely Tampere-Pirkkala lentoasemaa koskien), väitetty valtiontuki, markkinataloussijoittajaperiaatteen soveltaminen.
- Finavia julkaisi eri liiketoiminta-alueiden tietoja kustannusvastaavuudesta/ kannattavuudesta vain rajoitetusti. Sisäisessä raportoinnissa oli ollut ongelmia eri toimintojen kannattavuuden ja mahdollisen ristisubvention arvioimisessa.

Liiketoiminta suhteessa kilpailuympäristöön:

- Lentoasemaliiketoiminta: Kansainvälisesti kilpailtiin Helsinki-Vantaan asemasta kv. Euroopan ja Aasian välisen liikenteen kauttakulkupaikkana, vaihtoyhteysmatkustajilla myös Euroopan liikenteessä. Kotimaassa kilpailtiin muiden liikennemuotojen kanssa. Relevantti markkina oli Eurooppa. Mittakaavaedut saavutettiin lentoyhtiöiden palvelutarjonnassa erityisesti yhteystarjonnan laajuuden ja siten vaihtomatkustajien kautta.
- Lennonvarmistusliiketoiminta: Perustilanne oli sama kuin yllä. SES kehityksen nähtiin johtavan kilpailuun siitä, kuka toimii lennonvarmistuspalveluiden antajana Suomen ilmatilassa. Toisaalta Finavialla oli mahdollisuus tarjoutua hoitamaan muiden hallitsemaa ilmatilaa.
- Kaupallinen toiminta: Mahdollisti kilpailijoita vastaavalla rakenteella lentoasemapalveluiden kilpailukykyisen hinnoittelun suhteessa eurooppalaisiin kilpailijoihin. Mahdollisti kotimaan verkoston ylläpitämisen ja rahoittamisen.

Ilmailulaitos Finavian tilalle perustettiin Finavia Holding vuoden 2010 alusta alkaen. Yhtiöittäminen perustui Euroopan komission vuonna 2007 antamaan Tieliikelaitos-ratkaisuun, jossa kritisoitiin valtion liikelaitosmallin soveltuvuutta EU:n yhteismarkkinoille. Omistajaohjaus säilyi liikenne- ja viestintäministeriössä. Ilmailulaitoksen nykyiset liiketoiminnot siirrettiin sellaiseen perustettavalle valtion kokonaan omistamalle osakeyhtiölle. Perustettavan osakeyhtiön hallinnassa on Suomen lentoasemaverkon perusinfrastruktuuri ja lennonvarmistuspalvelujen tarjonta. Osakeyhtiön perustehtävistä säädettiin toimialakohtaisella lainsäädännöllä. Valta-kunnallisesta lentoasemaverkosta annettiin oma erillislaki, johon sisältyvät EU:n niin sanotun lentoasemamaksudirektiivin mukaiset uudet vaatimukset. Sotilasilmailun hinnoittelusta ja erillispalveluista säädettiin myös erillislaissa. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset ehdotettiin tulemaan voimaan samanaikaisesti yhtiöittämisen kanssa.

Yhtiöittämisen yhteydessä Ilmailulaitoksen palveluksessa 31.12.2009 oleva henkilöstö siirtyi perustettavan osakeyhtiön palvelukseen entisin ehdoin. Ilmailulaitokseen virkasuhteessa olevien työntekijöiden virat muutettiin työsuhteisiksi yhtiöittämislain mukaisesti. Siirtyvän henkilöstön eläketurvan nykyinen taso säilyi ja lisäeläketurva rahoitettiin perustettavan yhtiön taseen kautta. Yhtiöittäminen ei vaikuttanut Ilmailulaitoksessa meneillään olleisiin sopeuttamistoimiin. Perustettavan yhtiön tase perustui Ilmailulaitoksen varoihin ja velkoihin 31.12.2009.

Nykyisin Finavia Oy nimellä toimiva yhtiö on edelleen valtion kokonaan omistama yhtiö.

Internetsivut: www.finavia.fi

Laki Ilmailulaitoksesta 1123/1990 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1990/19901123>

Laki Ilmailulaitoksesta 1245/2005 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2005/20051245>

Laki Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 877/2009

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090877>

Tieliikelaitos 2001–2008

Vuosina 1799–1809 Suomessa toimi Kustaa IV Adolfin perustama Kuninkaallinen Suomen Koskenperkausjohtokunta. Suomen itsenäistymisen myötä vuonna 1925 perustettiin Tie- ja vesirakennushallitus (TVH), joka jatkoi tieverkon kehittämistä ja rakentamista. TVH:ta seurasi TVL ja Tieliikelaitos. Vuonna 1998 Tieliikelaitoksen hallinnolliset viranomaistehtävät ja varsinainen tienpito erotettiin toisistaan hallinnoksi ja tuotannoksi. Tuotanto, suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito, olivat kuitenkin edelleen osa viranomaistoimintaa. Vuosien 1998–2000 aikana Tieliikelaitos valmistautui avoimeen kilpailuun. Tieliikelaitoskausi päättyi vuonna 2001, jolloin tuotanto ja hallinto erotettiin lopullisesti kahdeksi erilliseksi organisaatioksi. Tieliikelaitoksen tehtävää vastuullisena tienpitäjänä ja tienpidon tilaajana jatkoi Tiehallinto. Entinen Tieliikelaitoksen tuotanto siirtyi Tieliikelaitoksen nimellä kilpailemaan tiealan urakoista muiden maarakennusyritysten kanssa.

Tieliikelaitos oli liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos vuosina 2001–2008. Tieliikelaitokseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia ([1185/2002](#)) ja 1.1.2001 voimaantullutta lakia tieliikelaitoksesta (569/2000). Tie- ja vesirakennuslaitokselle tai tieliikelaitokselle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyivät Tieliikelaitokselle siltä osin kuin siitä erikseen säädetty tai sovittu. Se osa henkilöstöstä, joka ei siirtynyt Tiehallintoon, siirtyi Tieliikelaitokseen. Tieliikelaitoksen palveluksesta Tieliikelaitokseen siirtyvien virkamiesten virat lakkasivat lain tultua voimaan. Virkasuhteinen henkilöstö otettiin Tieliikelaitokseen työsuhteen perusteella tehtäviin. Henkilöstö säilytti siirtymähetkellä aiempaan palvelussuhteeseen liittyvät oikeutensa ja velvollisuutensa. Tieliikelaitos hoisi Tiehallinnon kanssa tehtävien sopimusten nojalla ne tienpidon tehtävät, joita ei oltu avattu avoimeen kilpailuun ennen vuotta 2005.

Tieliikelaitoksen toimialana oli maa- ja vesirakennusala ensisijaisesti liikenneväylien ja liikennenympäristön suunnittelu, rakentaminen, ylläpito ja hoito sekä näihin liittyvät tuotteet ja palvelut. Tieliikelaitoksen tehtävänä on liiketoiminnan harjoittaminen 2 §:ssä tarkoitetulla toimialalla. Tämä käsitti myös velvollisuuden tarjoutua yleisten teiden hoitourakoihin ja lauttaliikenteen hoitoon koko maassa. Tieliikelaitos varautui hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö erikseen päättää.

Kilpailu avautui asteittain, kunnes 1.1.2005 Tieliikelaitos astui täysin avoimeen kilpailuun. Destia-nimi syntyi 14.2.2007, kun Tieliikelaitos otti käyttöön sen markkinointinimensä. Vuoden 2008 alussa Destiasta tuli valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, Destia Oy, joka perustettiin jatkamaan Tieliikelaitoksen liiketoimintaa. Eduskunta myönsi 9. lokakuuta 2009 hallitukselle luvan luopua Destian osake-enemmistöstä äänin 103-61. Valtioneuvosto päätti 15. lokakuuta 2009 eriyttää Destian lauttaliiketoiminnan erilliseksi kokonaan valtion omistamaksi valtionyhtiöksi. Sektorilla toimiva henkilöstö siirtyi vanhoina työntekijöinä vuoden 2010 alussa aloittaneen Suomen Lauttaliikenne Oy:n palvelukseen. Suomen Lauttaliikenne Oy on edelleen valtion kokonaan omistama yhtiö. Vuoden 2011 maaliskuussa NCC Roads osti Destian asfalttipäällystepuolen liiketoiminnan.

Suomen valtio myi infra- ja rakennusalan palveluyrityksen Destia Oy:n koko osakekannan Ahlström Capitalille 2014. Yhtiön osakkeista maksettava kauppahinta oli 148 miljoonaa euroa, joka sisälsi 42 miljoonaa euroa pääoman palautusta valtiolle. Destian omistuksella ei ollut strategista merkitystä valtiolle, ja kauppa selkeytti infra- ja rakennusalan kilpailutilannetta. Destia siirtyi Ahlström Capitalin omistukseen 1.7.2014.

Laki Tieliikelaitoksesta (569/2000) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2000/20000569>
[HE 25/2000](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000569), LiVM 2/2000, EV 84/2000

Laki Tieliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 2007/1126 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071126>

Autorekisterikeskus 1993–1995

Autorekisterikeskus oli vuosina 1966–1993 Suomen valtion virasto, joka ylläpiti valtakunnallista ajoneuvorekisteriä ja hoiti autokatsastustoimintaa. Autorekisterikeskus perustettiin vuonna 1966 valtion väliaikaiseksi virastoksi ja se vakinaistettiin seuraavana vuonna. Autokatsastus ja kuljettajantutkinnot siirtyivät kunnallishallinnolta Autorekisterikeskukseen vuonna 1968. Ajokorttirekisterin ylläpito lisättiin viraston tehtäviin vuonna 1972. Katsastustoiminnan kilpailuttamisen myötä Autorekisterikeskus muutettiin 1993 liikelaitokseksi. Autorekisterikeskus toimi liikenneministeriön hallinnonalalla valtion liikelaitoksena vuosina 1993–1995. Autorekisterikeskukseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1993 voimaantullutta lakia Autorekisterikeskuksesta (1992/988). Lailla kumotaan autorekisterikeskuksesta 29.12.1967 annettu laki (644/67). Autorekisterikeskukselle kuuluvat oikeudet ja velvoitteet sekä sille laissa tai asetuksessa säädetyt tehtävät siirtyivät liikelaitokselle. Autorekisterikeskuksen virat siirtyivät liikelaitoksen viroiksi lukuun ottamatta ylijohdajan virkaa, joka lakkasi lain tultua voimaan. Autorekisterikeskuksen henkilöstö siirtyi liikelaitoksen palvelukseen ja säilytti aikaisempiin palvelussuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Autorekisterikeskus tuotti liikelaitostehtävinä ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintipalveluja sekä kuljettajantutkintojen vastaanotto- ja ajokorttien rekisteröintiin liittyviä palveluja. Laitos hoiti myös moottoriajoneuvoverolaissa (722/66) säädetyt varsinaisen moottoriajoneuvoveron maksuunpano-, kanto- ja tilitystehtävät sekä harjoittaa muuta laitoksen toimialaan liittyvää liiketoimintaa.

Autorekisterikeskuksen viranomaistehtävänä oli:

- 1) pitää ajoneuvo-, ajokortti-, moottoriajoneuvovero- ja autokiinnitysrekisteriä;
- 2) ratkaista tyyppikatsastusta ja autokiinnitystä koskevat asiat;
- 3) käsitellä auto- ja moottoripyöräverosta annetussa laissa (482/67) sille säädetyt tehtävät ja moottoriajoneuvoveron lisäveroasiat;
- 4) hoitaa liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta annetussa laissa (570/78) säädetyt ja muut liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyvät valvontatehtävät;
- 5) edistää liikenneturvallisuutta;
- 6) pyrkiä vähentämään ajoneuvoliikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja; sekä
- 7) huolehtia muista toimialaansa liittyvistä viranomaistehtävistä.

Asetuksella ja valtioneuvoston päätöksellä voitiin Autorekisterikeskukselle antaa myös muita sille soveltuvia tehtäviä sekä asetuksella tarkempia säännöksiä tehtävien jakautumisesta liikelaitos- ja viranomaistehtäviin.

Viranomaistehtävien hoitamista varten on Autorekisterikeskuksessa erillinen ajoneuvohallinnon yksikkö, jonka päällikkö tai hänen määräämänsä poiketen siitä, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa säädetään liikelaitoksen hallituksen ja toimitusjohtajan toimivallasta, ratkaisee erityisesti laitokselle määrätyt asiat, jotka koskevat lupia, oikaisuvaatimuksia, valituksia ja poikkeuslupia, valvonta- ja valtionaputehtäviä, rekisterien pitämistä ja jotka ovat periaatteellisesti merkittäviä, autokiinnitystä, tyyppikatsastusta, auto- ja moottoripyöräveroa sekä moottoriajoneuvoveron lisäveroa.

Ajoneuvohallinnon yksikön tekemään päätökseen haettiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa

laissa (154/50) säädettiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Autorekisterikeskuksen hallintoasiassa tekemään muuhun päätökseen sai vaatia oikaisua ajoneuvohallinnon yksiköltä, jollei muualla laissa tai asetuksessa toisin säädetä.

Autorekisterikeskuksen tuli huolehtia sen tehtäviin kuuluvien palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja niiden liikenneturvallisuutta edistävistä kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti ottaen huomioon asiakkaiden sekä koko yhteiskunnan yleiset tarpeet.

Asetuksella säädettiin ne palvelut, joiden hinnoista tai hintojen yleisestä tasosta määrää valtioneuvosto. Viranomaistehtävästä perittävä maksu määrättiin enintään suoritteen tuottamisesta Autorekisterikeskukselle aiheutuvien kustannusten mukaiseksi.

Autorekisterikeskuksella oli oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on vähintään vuosi. Jos Autorekisterikeskukselle määrättiin merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, sen korvausta varten voidaan ottaa määräraha valtion talousarvioon tai siitä aiheutuva rasitus ottaa huomioon asetettaessa laitokselle tulostavoitteita. Autorekisterikeskus hoiti tällaisen tehtävän liiketaloudelliset näkökohdat ja asetettu tulostavoite huomioon ottaen myönnetyn korvauksen ja tehtävästä kertyvien tulojen rajoissa.

Eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion sekä Autorekisterikeskuksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä Autorekisterikeskuksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa liikenneministeriö päätti Autorekisterikeskuksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista eduskunnan ja valtioneuvoston hyväksymissä rajoissa, tarvittaessa Autorekisterikeskuksen tulostavoitteen osista valtioneuvoston päättämän tulostavoitteen puitteissa sekä korvausten myöntämisestä Autorekisterikeskukselle.

Toimitusjohtajan ja ajoneuvohallinnon yksikön päällikön viran perusti ja lakkautti valtioneuvosto ja ne eriteltiin valtion talousarviossa. Muiden Autorekisterikeskuksen virkojen perustaminen ja lakkauttaminen ja niiden nimien muuttaminen oli määritelty Autorekisterikeskuksen tehtäväksi. Jos Autorekisterikeskus lakkauttaa viran, sen oli ryhdyttävä toimenpiteisiin vakinaisen virkamiehen sijoittamiseksi laitoksen toiseen virkaan tai tehtävään, jota voitiin pitää hänelle sopivana. Jos uudelleen sijoittaminen ei ollut mahdollista, oli erorahasta ja toistuvasta korvauksesta voimassa, mitä valtion virkamieslaissa (755/86) ja eroraha-asetuksessa (726/87) säädettiin.

Autorekisterikeskus -liikelaitos jaettiin kahtia vuoden 1996 alussa. Ajoneuvohallinnon ja rekisteröinti- ja verotustoimet sekä muut hallintotehtävät sai hoitaakseen uusi virasto, Ajoneuvohallintokeskus. Katsastustoimintaa varten perustettiin valtion kokonaan omistama yhtiö, Suomen Autokatsastus Oy. Vuonna 2003 Suomen valtio myi yhtiön koko osakekannan ja sai myynnistä 59 miljoonan euron tulot (netto). Nykyisin yhtiö toimii nimellä A-Katsastus Oy.

Vuoden 2010 alusta alkaen loppuosa Merenkululaitoksesta, Ilmailuhallinnosta, Ajoneuvohallintokeskuksesta ja Rautatievirastosta yhdistyvät uudeksi Liikennevirastoksi ja Liikenteen turvallisuusvirastoksi.

*Laki Autorekisterikeskuksesta (1992/988) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920988>
Laki Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19951591>*

Posti- ja telelaitos 1.1.1990 - 31.12.1993

Posti- ja telelaitos oli liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos vuosina 1990–1993. Posti- ja telelaitokseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1990 voimaantullutta lakia posti- ja telelaitoksesta (748/1989), jolla kumottiin posti- ja telelaitoksesta 23.1.1981 annettu laki (61/81) ja posti- ja lennätinlaitoksen talouden hoidon yleisistä perusteista 24 päivänä marraskuuta 1950 annettu laki (565/50). Posti- ja telehallitukselle, posti- ja telelaitokselle sekä Keskusautokorjaamolle kuuluvat oikeudet ja velvoitteet sekä niille laissa tai asetuksessa säädetyt tehtävät siirtyivät Posti- ja telelaitokselle. Posti- ja telelaitoksen sekä Keskusautokorjaamon virat siirtyivät liikelaitoksen viroiksi lukuun ottamatta

pääjohtajan virkaa, joka lakkaa lain tullessa voimaan. Posti- ja telelaitoksen sekä Keskusautokorjaamon virka- ja työsopimussuhteinen henkilöstö siirtyi liikelaitoksen palvelukseen ja säilytti aikaisempiin palvelussuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Virkamieheen, joka käytti valtion virkamieslain voimaannpanosta annetun lain (756/86) 15§:n mukaista oikeuttaan lakkautuspalkkaan, ei sovellettu lain 9§:n 2 momentin säännöstä.

Posti- ja telelaitos harjoitti posti- ja teletoimintaa sekä muuta niihin liittyvää palvelutoimintaa. Posti- ja telelaitoksen tuli huolehtia posti- ja teletoiminnan tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä ja palvelutarjonnasta asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeita vastaavasti erityisesti siten, että sen tehtäviin kuuluivat peruspalvelut ovat koko maassa yleisesti saatavissa tasapuolisin ehdoin. Posti- ja telelaitoksen tuottamien palveluiden ja tavaroiden hinnat oli määrätävä liikelatoudellisten perusteiden mukaisesti noudattaen, mitä 3§:ssä oli säädetty peruspalveluiden saatavuudesta, ja ottaen huomioon eduskunnan laitokselle asettamat palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet. Asetuksella säädettiin ne kirje-, lehti- ja puhelinliikenteen palvelut, joiden hinnoista tai hintojen yleisestä tasosta määräsi valtioneuvosto. Posti- ja telelaitos päätti muiden palveluiden ja tavaroiden hinnat, jollei muussa laissa ole toisin säädetty.

Posti- ja telelaitoksella on oikeus ottaa valtion liikelaitoksista annetun lain 8§:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Jos Posti- ja telelaitokselle määrätään merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, sen korvausta varten otetaan määräraha valtion tulo- ja menoarvion tai siitä aiheutuva rasitus otetaan huomioon asetettaessa laitokselle tulostavoitetta. Posti- ja telelaitos hoitaa tällaisen tehtävän liikelatoudelliset näkökohdat ja asetettu tulostavoite huomioon ottaen myönnetyn korvauksen ja tehtävästä kertyvien tulojen rajoissa.

Eduskunnan hyväksyttyä valtion tulo- ja menoarvion ja päätettyä Posti- ja telelaitoksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä Posti- ja telelaitoksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa liikenneministeriö päättää:

- 1) Posti- ja telelaitoksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista eduskunnan ja valtioneuvoston hyväksymissä rajoissa;
- 2) tarvittaessa Posti- ja telelaitoksen tulostavoitteen osista valtioneuvoston päättämän tulostavoitteen puitteissa; sekä
- 3) korvausten myöntämisestä Posti- ja telelaitokselle.

Posti- ja telelaitoksen virat perustaa ja lakkauttaa sekä niiden nimet muuttaa Posti- ja telelaitos, jollei 2 momentista muuta johdu. Toimitusjohtajan ja hänen asetuksella säädettyt välitöimien alustensa virat perustaa ja lakkauttaa valtioneuvosto ja ne eritellään valtion tulo- ja menoarviossa.

Jos Posti- ja telelaitos lakkautti viran, sen on ryhdyttävä toimenpiteisiin vakinaisen virkamiehen sijoittamiseksi laitoksen toiseen virkaan tai tehtävään, jota voitiin pitää hänelle sopivana. Jos uudelleen sijoittaminen ei ole mahdollista, oli erorahasta ja toistuvasta korvauksesta voimassa, mitä niistä jäljempänä säädetään. Vakinaiselle virkamiehelle, joka oli ollut Posti- ja telelaitoksen palveluksessa lain voimaantullessa ja jonka palvelussuhde oli jatkunut asetuksella säädettyvän ajan, suoritettiin erorahaa ja välittömästi sen jälkeen toistuvaa korvausta siihen asti, kunnes hän sijoittui uudelleen työhön. Muuten oli hänen osaltaan erorahasta ja toistuvasta korvauksesta soveltuvin osin voimassa, mitä niistä oli säädetty valtion virkamieslaissa (755/86) ja eroraha-asetuksessa (726/87). Muulle kuin 2 momentissa tarkoitettulle vakinaiselle virkamiehelle suoritettiin erorahaa ja hänelle voitiin myöntää eroraha-asetuksessa tarkoitettua toistuvaa korvausta sen mukaan kuin asetuksella säädettiin. Tämä ei koskenut toimitusjohtajaa eikä muita asetuksella säädettyjä Posti- ja telelaitoksen ylimpiä virkamiehiä.

Lailla Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (885/1993) valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan liikenneministeriön hallinnonalaan kuuluvan Posti- ja telelaitoksen hallinnassa olevat valtion omistamat maa-alueet ja rakennukset laitteineen sekä muu omaisuus ja liiketoiminta posti- ja telealalle perustettavalle osakeyhtiölle sekä sen eläkesäätiölle. Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Nykyisin Posti Group Oyj –nimellä toimiva yhtiö on edelleen valtion kokonaan omistama.

Internetsivut: <https://www.posti.com/>

Hallituksen esitys 3/89, Talousvaliok. miet. 29/89, Suuren valiok. miet. 77/89

Laki Posti- ja telelaitoksesta 748/1989 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1989/19890748>

Laki Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 885/1993

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19930885>

Valtion rautatiet 1.1.1990 - 30.6.1995

Valtionrautatiet oli liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Valtionrautateihin sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1990 voimaantullutta lakia valtion rautateistä (747/1989). Lailla kumottiin valtionrautateiden talouden hoidon yleisistä perusteista 19.5.1950 annettu laki (242/50). Rautatiehallitukselle sekä Valtionrautateille kuuluvat oikeudet ja velvoitteet sekä niille laissa tai asetuksessa säädetyt tehtävät siirtyivät liikelaitokselle. Valtionrautateiden virat siirtyivät liikelaitoksen viroiksi lukuun ottamatta pääjohtajan virkaa, joka lakkasi lain voimaan tullessa. Valtionrautateiden henkilöstö siirtyy tämän lain mukaisen Valtionrautateiden palvelukseen ja säilyttää aikaisempiin palvelussuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Virkamieheen, joka käyttää valtion virkamieslain toimeenpanosta annetun lain (756/86) 15§:n mukaista oikeuttaan lakkautuspalkkaan, ei sovelleta tämän lain 11§:n 2 momentin säännöstä.

Valtionrautatiet harjoitti rautatieliikennettä ja muuta Valtionrautateiden kuljetuksiin liittyvää palvelutoimintaa. Valtionrautatiet hoiti radanpitoon kuuluvat tehtävät eduskunnan ja valtioneuvoston hyväksymien tavoitteiden mukaisesti valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen ja radanpidon omaisuuden myynnistä saatujen tulojen sallimassa laajuudessa. Vuosittain tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä eduskunta päätti rataverkosta ja hyväksyy radanpitoon osoitettujen määrärahojen käyttösuunnitelman. Valtioneuvosto päätti Valtionrautateilta rataverkon käyttämisestä perittävästä maksusta ottaen huomioon radanpidosta aiheutuvat kustannukset sekä eri liikennemuotojen tarkoituksenmukaisen ja tasapuolisen kehittämisen vaatimukset. Radanpito käsitti radan ja siihen kuuluvien rakennusten ja laitteiden rakentamisen ja ylläpidon sekä muut asetuksessa säädettävät tehtävät. Valtionrautateiden tuli huolehtia palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti sekä ottaen huomioon asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeet.

Asetuksella voitiin tarvittaessa määrätä ne liikenteen palvelut, joiden hinnoista tai hintojen yleisestä tasosta määrää valtioneuvosto. Valtionrautateilla oli oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on vähintään vuosi. Jos Valtionrautateille määrättiin merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, sen korvausta varten otettiin määräraha valtion tulo- ja menoarvioon tai siitä aiheutuva rasitus otettiin huomioon asetettaessa laitokselle tulostavoitetta. Valtionrautatiet hoiti tällaisen tehtävän liiketaloudelliset näkökohdat ja asetettu tulostavoite huomioon ottaen myönnetyn korvauksen ja tehtävästä kertyvien tulojen rajoissa. Valtionrautateiden toiminnan kehittämiseksi voitiin valtion tulo- ja menoarvioon ottaa erityinen kehittämismääräraha, jonka käytöstä päättää valtioneuvosto.

Eduskunnan hyväksyttyä valtion tulo- ja menoarvion sekä Valtionrautateiden keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä Valtionrautateiden esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa liikenneministeriö päätti Valtionrautateiden palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista eduskunnan ja valtioneuvoston hyväksymissä rajoissa, tarvittaessa Valtionrautateiden tulostavoitteen osista valtioneuvoston päättämän tulostavoitteen puitteissa sekä korvausten myöntämisestä Valtionrautateille.

Toimitusjohtajan ja hänen asetuksella säädettävät välittömien alaistensa virat perusti ja lakkautti valtioneuvosto ja ne eriteltiin valtion tulo- ja menoarviossa. Muut Valtionrautateiden virat perusti ja lakkautti Valtionrautatiet.

Jos Valtionrautatiet lakkautti viran, sen oli ryhdyttävä toimenpiteisiin vakinaisen virkamiehen sijoittamiseksi laitoksen toiseen virkaan tai tehtävään, jota voitiin pitää hänelle sopivana. Jos uudelleen sijoittaminen ei ole mahdollista, on erorahasta ja toistuvasta korvauksesta voimassa, mitä niistä jäljempänä säädetään. Vakinaiselle virkamiehelle, joka on ollut Valtionrau-

tateiden palveluksessa tämän lain voimaan tullessa ja jonka palvelussuhde on jatkunut asetuksella säädettyä ajan, suoritetaan erorahaa ja välittömästi sen jälkeen toistuvaa korvausta siihen asti, kunnes hän sijoittuu uudelleen työhön. Muuten on hänelle suoritettavasta erorahasta ja toistuvasta korvauksesta soveltuvin osin voimassa, mitä on säädetty valtion virkamieslaissa (755/86) ja eroraha-asetuksessa (726/87). Muulle kuin 2 momentissa tarkoitettulle vakinaiselle virkamiehelle suoritetaan erorahaa ja hänelle voidaan myöntää eroraha-asetuksessa tarkoitettua toistuvaa korvausta sen mukaan kuin asetuksessa säädetään. Mitä tässä pykälässä on säädetty, ei koske toimitusjohtajaa eikä muita asetuksella säädettyjä Valtionrautateiden ylimpiä virkamiehiä.

Nykyisin VR-yhtymä Oy -nimellä toimiva yhtiö on edelleen valtion kokonaan omistama.

Internetsivut: www.vr.fi

Hallituksen esitys 60/89, Valtiovarainvaliok. miet. 30/89, Suuren valiok. miet. 78/89

Laki valtion rautateistä 747/1989 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1989/19890747>

Valtion korjaamo, sittemmin Raskone 1.7.1994 - 31.12.1998

Valtion Korjaamo oli liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos 1994-1998. Valtion Korjaamoon sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/1987) ja 1.7.2014 voimaan tullutta lakia Valtion Korjaamosta (385/1994). Valtion Korjaamo harjoitti ajoneuvo- ja konekaluston korjausta, kunnossapitoa ja kehittämistä sekä muuta tähän toimintaan liittyvää liiketoimintaa. Valtion Korjaamo huolehti valtion korjaamopalvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti. Valtion Korjaamo varautui hoitamaan tehtävänsä myös poikkeusoloissa.

Valtion Korjaamolla oli oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on vähintään vuosi. Eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion sekä Valtion Korjaamon keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä Valtion Korjaamon esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa liikenneministeriö päätti Valtion Korjaamon palvelutavoitteista, varautumisen tasosta ja muista toimintatavoitteista eduskunnan ja valtioneuvoston hyväksymissä rajoissa sekä tarvittaessa Valtion Korjaamon tulostavoitteen osista valtioneuvoston päättämän tulostavoitteen puitteissa.

Vuoden 1999 alusta voimaan tulleella lailla (889/1998) Valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan liikenneministeriön hallinnonalaan kuuluvan RASKONEen sekä tielaitoksen hallinnassa olevaa omaisuutta, immateriaalisia oikeuksia ja liiketoimintaa RASKONEen toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana on ajoneuvojen ja työkoneiden sekä vesikaluston korjaus, huolto ja kauppa, sekä tähän sopiva liiketoiminta Suomessa ja ulkomailla. Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Lailla kumottiin Valtion Korjaamosta 27.5.1994 annettu laki (385/1994). Valtioneuvosto määräsi luovutettavan omaisuuden ja sen arvon sekä ehdot, joilla luovutus tapahtuu. Valtioneuvosto määräsi myös muista omaisuuden luovuttamiseen ja osakeyhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä sekä siitä, mikä osa omaisuudesta pantiin osakeyhtiön osakkeita vastaan. Valtion laina yhtiölle voi lain mukaan olla vakuudeton enintään siihen pääomamäärään saakka, joka on valtion laina RASKONEen omaisuudesta luovutusajankohtana. RASKONEen palveluksessa lain voimaan tullessa ollut henkilöstö siirtyi suostumuksensa mukaisesti osakeyhtiön palvelukseen aikaisempaa vastaavaan tehtävään. Määrääjäksi RASKONEen palvelukseen otetut henkilöt siirtyivät siksi määrääjäksi, joksi heidät on palvelukseen otettu. Osakeyhtiö ei ollut velvollinen suorittamaan varainsiirtoveroa tässä laissa tarkoitettua omaisuutta koskevasta luovutuksesta. Tulo- ja varallisuusverotuksessa sekä arvonlisäverotuksessa osakeyhtiön katsottiin sellaisenaan jatkavan RASKONEen harjoittamaa liiketoimintaa. Osakeyhtiö vastasi niistä velka-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista niiden kaltaisista sitoumuksista, joihin RASKONE on toiminta-aikanaan sitoutunut ja jotka koskevat osakeyhtiölle luovutettua omaisuutta ja liiketoimintaa. Valtion toissijainen vastuu RASKONEen ottamista lainoista jäi voimaan.

Nykyisin valtio omistaa Raskone Oy:stä 85 prosenttia.

Internetsivut <http://www.raskone.fi/>

Laki Valtion Korjaamosta 385/1994 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940385>

Laki RASKONEen muuttamisesta osakeyhtiöksi 889/1998 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980889>

Valtiovarainministeriön hallinnonalan liikelaitokset

Hallinnon kehittämiskeskus -liikelaitos 1995–2002

Valtion koulutuskeskus (VKK) perustettiin budjettirahoitteisena virastona vuonna 1971. Vuonna 1987 Valtion koulutuskeskuksesta ja osasta valtiovarainministeriön järjestely- ja palkkaosastoa sekä suunnittelusihteeristöä muodostetaan Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Viime Loppuvaiheessa se toimi maksullista palvelutoimintaa harjoittavana nettobudjetoituna virastona. Vuonna 1995 nettobudjetoidusta virastosta muodostetaan Hallinnon kehittämiskeskus –niminen liikelaitos. Liikelaitos yhtiöitetään HAUS kehittämiskeskus Oy vuonna 2002 ja vuoden 2010 alusta valtion sidosryhmäyksikkö 1.1.2010.

Hallinnon kehittämiskeskus -liikelaitos

Hallinnon kehittämiskeskukseen sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1995 voimaantullutta lakia hallinnon kehittämiskeskuksesta (496/1994). Lailla kumottiin Valtionhallinnon kehittämiskeskuksesta 30.1.1987 annettu laki (110/87) muutoksineen. Valtionhallinnon kehittämiskeskukseksi kuuluvat oikeudet ja velvoitteet siirtyivät Hallinnon kehittämiskeskuskelle. Valtionhallinnon kehittämiskeskuksen virat lakkasivat tämän lain tullessa voimaan. Henkilöstö siirtyi liikelaitoksen palvelukseen. Työsopimussuhteinen henkilöstö säilytti aikaisempaan palvelussuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Virkasuhteinen henkilöstö otettiin työsopimussuhteisiin tehtäviin.

Liikelaitos toimi valtiovarainministeriön hallinnonalalla ja sen tehtävänä oli tuottaa julkisen hallinnon erityisasiantuntemukseen perustuvaa täydennyskoulutusta ja konsultointi- ja muita kehittämispalveluja sekä niihin liittyviä muita palveluja. Hallinnon kehittämiskeskus sai ottaa toimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Valtion liikelaitoksista annetun lain 11 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa tarkoitettua asiaa ratkaisi valtiovarainministeriö.

HAUS Kehittämiskeskus Oy

Laki Hallinnon kehittämiskeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi (488/2002) liittyi HAUS kehittämiskeskus Oy:n perustamiseen 1.9.2002. Laissa valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvan Hallinnon kehittämiskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus, immateriaaliset oikeudet ja liiketoiminta Hallinnon kehittämiskeskuksen toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana on koulutus-, konsultointi- ja kehittämispalvelut sekä niihin liittyvä liiketoiminta. Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Tulo- ja varallisuusverotuksessa sekä arvonlisäverotuksessa osakeyhtiön katsotaan sellaisenaan jatkavan Hallinnon kehittämiskeskuksen liiketoimintaa. Hallinnon kehittämiskeskuksen palveluksessa oleva henkilöstö siirtyi osakeyhtiön palvelukseen aikaisempaa vastaavaan tehtävään.

Joulukuussa 2002 valtio myi HAUSin osakekannasta 40 % Helsinki Consulting Group Oy Ltd:lle (HCG). Valtio sai myynnistä 800 000 euron nettotulot. Helmikuussa 2006 allekirjoitetulla kauppakirjalla HCG:n omistamat HAUSin osakkeet siirtyivät valtion kokonaan omistaman Solidium Oy:n omistukseen. Solidium Oy:n yhtiökokous päätti huhtikuussa 2006 jakaa valtiolle osinkona HAUSin osakkeet. HAUS on siten ollut huhtikuusta 2006 alkaen uudelleen valtion kokonaan omistama yhtiö.

HAUSin hallitus päätti toukokuussa 2006 edeltäneiden neuvottelujen pohjalta perustaa Talent Partners Oy:n kanssa julkisen hallinnon konsultointiin keskittyvän yhteisyrityksen TalentPublicHaus Oy:n. HAUS siirsi yhtiöön konsultointi- liiketoiminnan ja vastaavan henkilöstön nk. vanhoina työntekijöinä. Liiketoiminnan siirto ja osakkuusyhtiön toiminnan käynnistyminen tapahtui 1.9.2006. Vuoden 2008 toukokuussa HAUS luopui TalentPublicHaus Oy:n osakkeista ja myi osakkeet yhtiön enemmistöomistajalle Talent Partners Oy:lle.

In-house yksiköksi

Vuoden 2009 lakimuutoksen (944/2009) tarkoituksena on saattaa HAUS kehittämiskeskus Oy:n toimintaa koskevat säännökset ajan tasalle ja muuttaa yhtiön toimintaa siten, että se tuottaisi palveluita pääasiassa valtionhallinnolle. Lakiehdotuksessa säädettäisiin selkeästi HAUS kehittämiskeskus Oy:n asemasta ja tehtävistä sekä aiempaa täsmällisemmin yhtiön

asiakaskunnasta. Lakiehdotuksen keskeisimpänä tavoitteena oli in-house -aseman saavuttaminen yhtiölle. In-house -asema mahdollistaisi sellaisen kumppanuussuhteen muodostamisen valtionhallintoon kuuluvien toimijoiden ja yhtiön välillä, jossa informaatiota voitaisiin vaihtaa vapaasti ja kehittämismahdollisuuksia etsittäisiin sekä hyväksikäytettäisiin läheistä yhteistyötä harjoittaen ilman, että yhteistyö vaarantaa hankintalain kilpailuperiaatteet. Asema antaa määritellyille valtiotoimijoille nykyistä paremmat mahdollisuudet saada asiantuntevaa tukea henkilöstön hankintaan ja kehittämiseen, johtamisen kehittämiseen, muutoshallintaan sekä hallinnon kehittämispolitiikan toimeenpanoon. In-house -asema mahdollistaisi myös strategisen omistuksen sisällön kehittämisen. Valtionhallinnon kehittämistä tukevat osaamisresurssit saadaan aikaisempaa tehokkaammin koko valtionhallinnon yhteiseen käyttöön. In-house -asemassa HAUS kehittämiskeskus Oy:n palvelut ohjattaisiin valtionhallinnon ja Euroopan Unionin rahoittamiin koulutus- ja kehittämistehtäviin sekä sidosyksikköaseman mahdollistamissa rajoissa muuhun liiketoimintaan.

Hankintalain (348:2007) 10 §:n mukaan lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka hankintayksikkö tekee siitä muodollisesti erilliseltä ja päätöksenteon kannalta itsenäiseltä yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo yksikköä samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Säännös on uusi ja se perustuu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sidoshankintoja koskevaan oikeuskäytäntöön. EY:n tuomioistuimen ratkaisun mukaan noin 10 %:n ulosmyynti oli mahdollista sidosyksikköaseman vaarantumatta. Ulosmyynnin osuuden lisäksi merkitystä on ulosmyynnin vaikutuksella kilpailun toimivuuteen kyseisessä tilanteessa. Valtio on perinteisesti katsottu yhdeksi oikeushenkilöksi, joka muodostuu toimielinten kokonaisuudesta. Valtioneuvosto puolestaan on ministeriöiden muodostama kokonaisuus, jonka sisäisestä toimivallan jaosta on säädetty valtioneuvoston ohjesäännössä. Valtion keskushallintoon katsotaan ministeriöiden lisäksi kuuluvan valtion virastot sekä muut valtakunnalliset hallintoelimet. Näiden yksiköiden katsotaan kuuluvan samaan oikeushenkilöön, jolloin niiden välisissä suhteissa ei olisi yleensä kysymys hankintalainsäädännön alaan kuuluvista sopimuksista. Suomen valtio omistaa Haus kehittämiskeskus Oy:n koko osakekannan ja siten se valvoo omistamaansa yhtiötä hankintalain edellyttämällä tavalla.

Yhtiö kuuluu valtiovarainministeriön hallinnonalaan, ja valtiovarainministeriö vastaa yhtiön omistajaohjauksesta. Yhtiön omistusta koskevaan päätöksentekoon ja omistajaohjaukseen sovelletaan valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettua lakia (1368/2007). Yhtiön tehtävänä on tuottaa koulutus- ja kehittämispalveluita sekä niihin liittyvä liiketoiminta. Yhtiön toimialasta määrätään tarkemmin yhtiöjärjestyksessä.

Yhtiön asiakkaita ovat valtionhallinnon virastot ja laitokset, valtion liikelaitokset sekä valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot. Yhtiön asiakkaita ovat myös eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt. Lisäksi yhtiön asiakkaita voivat olla Euroopan unionin hallinto ja yhteisön jäsenmaat hallitusten välistä kehittämis yhteistyötä koskevissa hankkeissa sekä ne hallitusten väliset järjestöt, joissa Suomi on jäsen.

Internetsivut: www.haus.fi

Laki valtion kehittämiskeskuksesta (496/1994) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940496>

Laki Hallinnon kehittämiskeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi (488/2002) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020488>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Haus kehittämiskeskus Oy -nimisestä osakeyhtiöstä HE 162/2009 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090162>

Laki Haus kehittämiskeskus Oy -nimisestä osakeyhtiöstä (944/2009)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090944>

Valtion ravitsemiskeskus 1.1.1989 - 31.12.1992

Vuonna 1948 Työmaahuollosta eriytettiin Valtion väliaikainen ravitsemuskeskus, josta sitten kehittyi Valtion ravitsemuskeskus (VARK). Se keskittyi hoitamaan valtion työmaaruokaloita ja myöhemmin valtion laitosten ja virastojen ruokaloita. VARKista tehtiin liikelaitos 1989.

Valtion ravitsemiskeskus oli vuosina 1989-1992 valtiovarainministeriön hallinnonalaan kuuluva liikelaitos, johon sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/ 87) ja 1.1.1989

voimaantullutta lakia valtion ravitsemuskeskuksesta 752/1988. Ravitsemiskeskus jatkoi 14.2.1975 annetussa laissa (101/75) tarkoitetun Valtion ravitsemiskeskuksen toimintaa. Valtion ravitsemiskeskuksen henkilöstö siirtyi liikelaitosmuotoisen ravitsemiskeskuksen palvelukseen. Työsopimussuhteinen henkilöstö säilytti aikaisempaan palvelussuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.

Ravitsemiskeskus toimi henkilöstö- ja laitosruokailualalla. Ravitsemiskeskuksen tehtävänä oli tuottaa ja hankkia henkilöstö-, oppilaitos- ja laitosruokailun tuotteita ja palveluja sekä muita niihin liittyviä palveluja ensisijaisesti valtion ja muun julkishallinnon virastoille ja laitoksille sekä niiden omistamille ja valtionapua saaville yhteisöille. Ravitsemiskeskuksen oli otettava toiminnassaan huomioon erityisesti valtion ja muun julkishallinnon virastojen ja laitosten ravitsemispalvelujen tarve sekä ravitsemispalvelujen terveellisyys.

Laissa ravitsemiskeskuselle annettiin oikeus ottaa toimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Valtion liikelaitoksista annetun lain 11 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa ja vastaavin osin saman pykälän 2 momentissa tarkoitettut asiat ratkaisi valtiovarainministeriö.

Valtion ravitsemiskeskus yhtiöitettiin vuonna 1993 Kulinaari-ravintolat Oy:ksi ja myytiin heti samana vuonna osaksi Fazerin lounasravintolatoimintaa. Valtio sai osakemyynnistä 30,3 miljoonaa euroa (netto).

Hallituksen esitys 31/88, Valtiovarainvaliok. miet. 30/88, Suuren valiok. miet. 75/88
Laki valtion ravitsemiskeskuksesta 752/1988 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1988/19880752>
Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion ravitsemiskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle 1229/1992 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921229>

Valtion tietokonekeskus 1.1.1989 - 31.12.1992

Valtion tietokonekeskus oli valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, johon sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1989 voimaantullutta lakia valtion tietokonekeskuksesta (729/1988). Tietokonekeskus jatkoi 30.4.1964 annetulla lailla (196/64) perustetun valtion tietokonekeskuksen toimintaa. Valtion tietokonekeskuksen henkilöstö siirtyi liikelaitoksen palvelukseen. Työsopimussuhteinen henkilöstö säilytti aikaisempaan palvelussuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.

Tietokonekeskus toimi tietotekniikka-alalla. Tietokonekeskuksen tehtävänä oli tuottaa ja toimittaa tietotekniikkaan ja sen soveltamiseen liittyviä palveluja ja tuotteita. Asetuksella voitiin tietokonekeskukselle antaa myös muita sille soveltuvia tehtäviä. Tietokonekeskuksen oli otettava toiminnassaan huomioon erityisesti valtion virastojen ja laitosten tietotekniikan palvelujen ja tuotteiden tarve. Tietokonekeskus sai ottaa toimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Valtion liikelaitoksista annetun lain 11 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa ja vastaavin osin saman pykälän 2 momentissa tarkoitettut asiat ratkaisi valtiovarainministeriö.

Valtion tietokonekeskus yhtiöitettiin 1992 VTKK-yhtymä Oy:ksi. Vuoden 1996 alussa se fuusioitiin Tietotehdas Oy:n ja Unic Oy:n kanssa TT Tieto Oy:ksi. Nykyisin Tieto Oy nimellä toimiva yhtiö on Solidiumin hallinnoima valtion vähemmistöosakkuusyhtiö. Valtion omistusosuus oli 10.1.2018 tilanteessa 10 prosenttia.

Hallituksen esitys 23/88, Valtiovarainvaliok. miet. 26/88, Suuren valiok. miet. 73/88
Laki valtion tietokonekeskuksesta 729/1988 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1988/19880729>

Valtion painatuskeskus 1.1.1989 - 31.12.1992

Keisarillisen senaatin kirjapaino perustettiin asetusteitse 1859 Senaatintorin laidalle Helsinkiin. Senaatin kirjapainon nimi vaihtui 1918 Valtioneuvoston kirjapainoksi. Valtion painatuskeskus aloitti toimintansa 1967 (L 568/1966 ja A 750/1966) valtiovarainministeriön alaisena liikelaitoksena. Siihen yhdistettiin erillään toimineet Valtioneuvoston kirjapaino, Valtion julkaisutoimisto ja Virallinen lehti. Vuoden 1989 alussa Valtion painatuskeskuksesta tuli ns. uusi-muotoinen liikelaitos ja sen talous irrotettiin valtion budjetista.

Valtion painatuskeskus oli vuosina 1989-1992 valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, johon sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1989 voimaantullutta lakia valtion painatuskeskuksesta (727/1988). Painatuskeskus jatkoi 25.2.1983 annetussa laissa (197/83) tarkoitetun valtion painatuskeskuksen toimintaa. Valtion painatuskeskuksen henkilöstö siirtyi liikelaitosmuotoisen painatuskeskuksen palvelukseen. Työsopimussuhteinen henkilöstö säilytti aikaisempaan palvelusuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Painatuskeskus toimi kirjapaino- ja kustannusalalla. Painatuskeskuksen tehtävänä oli tuottaa ja välittää kirjapaino-, kustannus- ja jakelutoiminnan sekä niihin liittyviä viestinnän tuotteita ja palveluja. Painatuskeskuksen oli otettava toiminnassaan huomioon erityisesti eduskunnan ja valtionhallinnon painatus- ja julkaisutarpeet ja julkaisujen saatavuus.

Laissa painatuskeskukselle annettiin mahdollisuus ottaa toimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Valtion liikelaitoksista annetun lain 11 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa ja vastaavin osin saman pykälän 2 momentissa tarkoitetut asiat ratkaisi valtiovarainministeriö.

15.12.1992 voimaan tullessa laissa (1234/1992) Valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan Valtion painatuskeskuksen hallinnassa olevat valtion omistamat maa-alueet ja rakennukset laitteineen sekä muu omaisuus osakeyhtiölle, joka perustettiin kirjapaino-, kustannus- ja jakelutoiminnan sekä niihin liittyvien viestinnän tuotteiden ja palveluiden tuottamista ja välittämistä varten. Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Vuonna 1996 Valtion painatuskeskuksesta tuli Oy Edita Ab 1996. Vuonna 2013 Editan nimi muuttui Nordic Morning Oyj:ksi. Nykyisin Nordic Morning Oyj on Suomen valtion kokonaan omistama yhtiö. Nordic Morning Group on omistama pohjoismainen viestintäkonserni, jonka kotimarkkinat ovat Suomi ja Ruotsi. Konserniin kuuluvat Suomessa Nordic Morning, Edita Publishing Oy ja Edita Prima Oy sekä Ruotsissa Nordic Morning ja Mods Graphic Studio AB.

Hallituksen esitys 22/88, Valtiovarainvaliok. miet. 29/88, Suuren valiok. miet. 74/88

Laki Valtion painatuskeskuksesta 727/1988 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1988/19880727>

Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä 1234/1992 (tuli voimaan 15.12.1992)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921234>

<http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action?kuvailuTaso=AM&avain=34468.KA>

Muiden hallinnonalojen liikelaitokset

Karttakeskus

Karttakeskus oli maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos. Karttakeskukseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87) ja 1.1.1990 voimaantullutta lakia karttakeskuksesta (1016/1989). Lailla kumottiin maanmittaushallinnosta 14 päivänä tammikuuta 1972 annetun lain (34/72) 1 §:n 6 kohta ja 3 §, näistä 3 § sellaisena kuin se on 8 päivänä joulukuuta 1977 annetussa laissa (895/77).

Karttakeskus toimi kartta-alalla. Sen tehtävänä on, jollei maanmittaushallinnon yleisten karttotehtävien suorittamisesta ole toisin säädetty, tuottaa ja välittää kartta-alan ja siihen liittyviä tuotteita ja palveluja. Asetuksella Karttakeskukselle voidaan antaa myös muita sille soveltuvia tehtäviä. Karttakeskuksen on otettava toiminnassaan huomioon valtionhallinnon ja erityisesti maanmittaushallinnon tarvitsemat kartta-alan palvelut ja niiden saatavuus.

Karttakeskus saa ottaa toimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain 8§:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa. Valtion liikelaitoksista annetun lain 11§:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa ja vastaavin osin saman pykälän 2 momentissa sekä 12§:n 2 momentissa tarkoitetut asiat ratkaisee maa- ja metsätalousministeriö.

Maanmittaushallituksen karttapainolle kuuluivat oikeudet ja velvollisuudet sekä sille laissa ja asetuksessa säädetty tehtävät siirtyivät Karttakeskukselle. Maanmittaushallituksen karttapainon henkilöstö, karttapainon johtajaa lukuun ottamatta, siirtyi Karttakeskuksen palvelukseen. Henkilöstö säilytti aikaisempaan palvelussuhteeseensa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.

23.11.1993 voimaan tulleella lailla valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan Karttakeskuksen hallinnassa oleva omaisuus ja liiketoiminta kartta-alalle perustettavalle osakeyhtiölle. Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Valtioneuvosto määräsi luovutettavan omaisuuden arvon ja ehdot, joilla omaisuuden luovutus tapahtuu, sekä määrää muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä. Valtioneuvosto määräsi, mikä osa omaisuudesta pannaan yhtiöön osakkeita vastaan. Valtion laina yhtiölle voi lain mukaan olla vakuudeton enintään siihen pääomamäärään saakka, mikä on valtion laina Karttakeskukselle omaisuuden luovutusajankohtana. Yhtiö ei ollut velvollinen suorittamaan leimaveroa tässä laissa tarkoitettua omaisuutta koskevasta luovutuskirjasta. Tulo- ja varallisuusverotuksessa sekä liikevaihtoverotuksessa yhtiön katsottiin sellaisenaan jatkavan Karttakeskuksen harjoittamaa liiketoimintaa. Yhtiö vastasi niistä velka-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista sen kaltaisista sitoumuksista, joihin Karttakeskus on toiminta-aikanaan sitoutunut. Valtion toissijainen vastuu lainoista, jotka Karttakeskus liikelaitoksena on ottanut rahoituslaitoksista, jäi voimaan.

Valtio myi Karttakeskus Oy:n osakkeet yksityisille omistajille 1996 ja sai myynnistä 800 000 euron nettotulot. Lukuisten vaiheiden jälkeen Karttakeskus Oy on nykyisin Affecton omistama ja Affecto Oyj:n tytäryhtiö.

Hallituksen esitys 84/89, Valtiovarainvaliok. miet. 46/89, Suuren valiok. miet. 120/89

Laki Karttakeskuksesta 1016/1989 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1989/19891016>

Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Karttakeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle 966/1993. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19930966>

Teknillinen tarkastuskeskus 1.11.1995–31.12.1997

Suomen valtio perusti vuonna 1975 Teknillisen tarkastuslaitoksen, TTL:n, varmistamaan painelaitteiden ja muiden turvallisuuskriittisten kohteiden turvallisuuden. Myöhemmin nimi muutettiin Teknilliseksi Tarkastuskeskukseksi (TTK). Teknillinen tarkastuskeskus muutettiin liikelaitokseksi 1.11.1995 ja se toimi kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnon alalla. Liikelaitoksesta säädettiin omalla laillaan (1070/1995), muilta osin liikelaitokseen sovellettiin valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87). Lailla kumottiin teknillisestä tarkastuskeskuksesta 20.1.1984 annettu laki (65/84). Teknillinen tarkastuskeskus (liikelaitos) harjoitti tarkastus-, sertifiointi-, arviointi-, testaus-, mittaus-, kalibrointi- ja muuta vastaavaa toimintaa sekä tuotti tähän liiketoimintaan liittyviä palveluita. Lisäksi tarkastuskeskus hoiti sen toimialaan liittyvät peruspalvelutehtävät, joista sovittiin laitoksen palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitteita määrättäessä. Teknillisen tarkastuskeskuksen tuli huolehtia sen tehtäviin kuuluvien palveluiden tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta sekä niiden kehittämisestä ottaen huomioon asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeet. Teknillisellä tarkastuskeskuksella oli oikeus ottaa eduskunnan suostumuksen rajoissa lainaa, jonka takaisinmaksuaika on vähintään vuosi.

Teknilliselle tarkastuskeskukselle määrätyn tehtävän tai velvoitteen hoitamisesta taikka asetetun palvelu- tai toimintatavoitteen saavuttamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi voitiin lain mukaan valtion talousarvioon ottaa määräraha tai ottaa aiheutuva rasitus huomioon asetettaessa laitokselle tulostavoitteita. Teknillinen tarkastuskeskus hoiti tällaisen tehtävän myönnetyn korvauksen ja tehtävästä kertyvien tulojen rajoissa ottaen huomioon liiketaloudelliset näkökohdat ja asetetut tulostavoitteet. Kauppa- ja teollisuusministeriö päätti ao. korvausten myöntämisestä Teknilliselle tarkastuskeskukselle.

Eduskunnan hyväksyttyä valtion talousarvion sekä Teknillisen tarkastuskeskuksen esitettyä alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelmansa kauppa- ja teollisuusministeriö päätti tarkastuskeskuksen palvelutavoitteista ja muista toimintatavoitteista eduskunnan hyväksymissä rajoissa, tulostavoitteesta ja tarvittaessa sen osista sekä talouden ja toiminnan vuotta pitempää ajanjaksoa koskevista tavoitteista. Kauppa- ja teollisuusministeriön tehtäviin kuului myös Teknillisen tarkastuskeskuksen hallituksen määrääminen ja vapauttaminen sekä toimitusjohtajan nimittäminen ja irtisanominen.

Teknillisen tarkastuskeskuksen virat siirrettiin liikelaitoksen viroiksi, jollei turvatekniikan keskuksesta annetussa laissa (1071/95) muuta säädetty. Virat voitiin siirtää ilman virkamiehen suostumusta. Teknillisen tarkastuskeskuksen työsopimussuhteessa oleva henkilöstö siirtyi

liikelaitoksen palvelukseen ja säilyttää palvelussuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Teknillisen tarkastuskeskuksen ylijohdaja siirtyi liikelaitoksen toimitusjohtajaksi.

Vuoden 1998 alussa voimaan tulleella lailla (1108/1997) valtioneuvosto oikeutettiin luovuttamaan kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Teknillisen tarkastuskeskuksen hallinnassa olevaa omaisuutta ja liiketoimintaa Teknillisen tarkastuskeskuksen toimintaa jatkamaan perustettavalle osakeyhtiölle. Lailla kumottiin Teknillisestä tarkastuskeskuksesta 21.8.1995 annettu laki (1070/1995). Yhtiön toimialaan kuuluivat teollisuuden, kaupan ja julkisen hallinnon tarvitsemat tarkastus-, mittaus-, kalibrointi-, sertifiointija testauspalvelut sekä muu niiden yhteyteen soveltuva liiketoiminta.

Valtio merkitsi osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet. Valtioneuvosto määräsi luovutettavan omaisuuden arvon ja ehdot, joilla luovutus tapahtuu, sekä muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä. Valtioneuvosto määräsi, mikä osa omaisuudesta pannaan yhtiöön osakkeita vastaan ja mikä osa annetaan lainaehdoin. Osakeyhtiö ei ollut velvollinen suorittamaan leimaveroa tai varainsiirtoveroa laissa tarkoitettua omaisuutta koskevasta luovutuskirjasta. Tulo- ja varallisuusverotuksessa sekä arvonnäisäverotuksessa yhtiön katsottiin sellaisenaan jatkavan Teknillisen tarkastuskeskuksen harjoittamaa liiketoimintaa. Yhtiö vastasi niistä velka-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista niiden kaltaisista sitoumuksista, joihin Teknillinen tarkastuskeskus oli toiminta-aikanaan sitoutunut.

Teknillisen tarkastuskeskuksen palveluksessa lain voimaan tullessa ollut henkilöstö siirtyi osakeyhtiön palvelukseen. Määrääjäksi Teknillisen tarkastuskeskuksen palvelukseen nimetyt tai otetut henkilöt siirtyivät siksi määrääjäksi, joksi heidät on palvelukseen nimitetty tai otettu. Osakeyhtiön palvelukseen siirtyvien Teknillisen tarkastuskeskuksen virkamiesten virat lakkasivat lain tullessa voimaan. Viran lakatessa virkamiehen virkasuhde päättyi ilman eri toimenpiteitä. Osakeyhtiöön siirtyvä virkamies siirtyi yhtiön palvelukseen työsopimussuhteeseen aikaisempaa vastaavaan tehtävään, jollei hän kieltäytynyt siitä viimeistään kahta kuukautta ennen palvelukseen siirtymistä. Työsopimussuhteinen henkilö siirtyi aikaisempaa vastaavaan tehtävään.

Yhtiön nimeksi tuli Inspecta Oy:ksi. Vuonna 2015 Kiwan omistama hollantilainen ACTA* osti Inspectan. Vuonna 2017 (6.9.2017) Inspecta Suomi toteutti brändiuudistuksen, jonka myötä nimi vaihtui Kiwa Inspectaksi. Kiwa Inspecta Suomi on tarkastusta, testausta, sertifiointia, teknistä konsultointia ja koulutusta tarjoava lähes 600 työntekijän asiantuntijayritys. Maailmanlaajuisesti Kiwa-konserni kuuluu maailman 20 suurimman tarkastus-, testaus- ja sertifiointiyrityksen (TIC) joukkoon.

[HE 38/95](#) TaVM 9/95.

Laki Teknillisestä tarkastuskeskuksesta 1070/1995 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19951070>

Laki Teknillisen tarkastuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 1108/1997 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1997/19971108>

Liite 3a Talousarvion ulkopuoliset rahastot

Valtion asuntorahasto (VAR)

Asunto-olojen kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi on ympäristöministeriön alaisuudessa valtion talousarvion ulkopuolinen valtion asuntorahasto. Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa. Talousarviovuoden alussa rahasto on kuitenkin velaton eikä bruttovarainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2016 alussa n. 6,0 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 12,5 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 11 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 2,2 mrd. euroa, aravalainojen ensisijaislainoissa n. 0,1 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 0,3 mrd. euroa. Lisäksi vuokratalojen rakentamislainoista aiheutuvia vastuita ennakoidaan olevan n. 0,3 mrd. euroa. Korkotukilainojen takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina tuotantotukien muututtua korkotukilainoitukseksi ja erilaisten takausmallien lisääntyessä.

Vuonna 2016 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 540 milj. euroa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 170 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten, akordien ja kehittämisrahan valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 161,2 milj. euroa. Vuonna 2016 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 47 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta. Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2016 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,5 mrd. euroa, joka vastaa n. 13,6 mrd. euron lainakantaa.

Valtion asuntorahasto saa varansa:

- 1) rahaston perustamisen yhteydessä rahastoon siirrettävistä saatavista, jotka perustuvat asuntolainoista, -takuista ja -avustuksista annetun lain [\(224/49\)](#), asutuskeskusten asuntorakennustuotannon tukemisesta valtion varoilla annetun lain [\(226/49\)](#), asuntotuotantolakien [\(488/53 ja 247/66\)](#), asuntojen perusparantamisesta annetun lain [\(34/79\)](#), vuokra-asuntojen omaksilunastamisesta annetun lain [\(82/82\)](#) sekä eräisiin lämmityslaitoshankkeisiin myönnettävistä lainoista ja korkotuesta annetun lain [\(83/82\)](#) nojalla myönnettyihin lainoihin samoin kuin vuosien 1987–1989 valtion tulo- ja menoarvion nojalla myönnettyihin asuntolainoihin;
- 2) valtion tulo- ja menoarviossa rahastolle siirrettäväksi myönnetystä määrärahasta;
- 3) rahaston varoista myönnettyjen lainojen lyhennyksistä sekä korko- ja muista tuloista; sekä
- 4) aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain [\(1190/93\)](#) nojalla omaksilunastettujen aravalainoitettujen vuokra asuntojen lunastushinnan ja luovutuskorvauksen välisestä erotuksesta, mainitun lain 9 §:ssä tarkoitetuissa luovutustapauksissa myyntihinnan ja luovutuskorvauksen välisestä erotuksesta sekä korvauksista, jotka liittyvät rahaston varoista tuettavaan toimintaan.

Asuntorahastolle voidaan ottaa lainaa eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämien lainanottovaltuuksien rajoissa sen mukaan kuin valtioneuvosto määrää.

Asuntorahasto voi valtion talousarviossa vahvistetun myöntämisvaltuuden nojalla myönnettyjen lainojen rahoittamiseksi eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämien valtuuksien rajoissa sen mukaan kuin valtioneuvosto määrää siirtää asunto- ja aravalainasaataviaan tätä tarkoitusta palvelevalle kotimaiselle tai ulkomaiselle yhteisölle (*erityisyhteisö*) tai sen määräämälle, jolle samalla siirtyy oikeus käyttää asunto- tai aravalainan vakuus saatavan perimiseen (*aravalainojen arvopaperistaminen*). Rahasto voi arvopaperistamisen yhteydessä sitoutua maksamaan erityisyhteisölle tai sen määräämälle asunto- ja aravalainojen koron ja sijoittajille maksettavan koron välisen erotuksen. Rahastolla on myös oikeus vaihtaa

erityisyhteisölle tai sen määräämälle siirrettyjä saatavia toisiin vastaaviin saataviin. Niiden asunto- ja aravalainojen arvopaperistamiseen, joissa kunta on alkuperäinen velkoja, tarvitaan kunnan suostumus siten kuin aravalaissa ([1189/93](#)) säädetään.

Asuntorahasto voi eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämien valtuuksien rajoissa sen mukaan kuin valtioneuvosto määrää siirtää asunto- ja aravalainasaataviaan tätä tarkoitusta palvelevalle kotimaiselle tai ulkomaiselle yhteisölle (*erityisyhteisö*) tai sen määräämälle, jolle samalla siirtyy oikeus käyttää asunto- tai aravalainan vakuus saatavan perimiseen (*aravalainojen arvopaperistaminen*). Rahasto voi arvopaperistamisen yhteydessä sitoutua maksamaan erityisyhteisölle tai sen määräämälle asunto- ja aravalainojen koron ja sijoittajille maksettavan koron välisen erotuksen. Rahastolla on myös oikeus vaihtaa erityisyhteisölle tai sen määräämälle siirrettyjä saatavia toisiin vastaaviin saataviin. Niiden asunto- ja aravalainojen arvopaperistamiseen, joissa kunta on alkuperäinen velkoja, tarvitaan kunnan suostumus siten kuin aravalaissa ([1189/93](#)) säädetään.

Asuntorahastossa on johtokunta, jonka tehtävänä on vastata siitä, että rahastolla on riittävä maksuvalmius ja tehdä laissa annettujen valtuuksien rajoissa päätökset rahaston toimintaa varten otettavista lainoista ja niiden ehdoista, arvopaperistamisesta ja siihen liittyvästä lisäkoron maksamisesta ja saatavien vaihtamisesta sekä arvopapereiden ostamisesta ja lisävuoksu- ja vuoksujärjestelyistä, vahvistaa rahaston johtosääntö, hyväksyä ja allekirjoittaa rahaston tilinpäätös sekä tehdä ehdotus ympäristöministeriölle rahaston ylijäämän käyttämisestä tai alijäämän kattamisesta rahaston varoista.

Valtiovarainministeriön ja valtiokonttorin tehtävänä on ottaa lainat ja päättää niiden tarkemista ehdoista sekä huolehtia muista rahaston lainanottoon samoin kuin arvopaperisointiin ja siihen liittyvään lisäkoron maksamiseen ja saatavien vaihtamiseen sekä arvopapereiden ostamiseen ja lisävuoksu- ja vuoksujärjestelyihin kuuluvista toimenpiteistä. Ympäristöministeriö määrää rahastolle kaksi tilintarkastajaa, joista toisen on oltava KHT-tilintarkastaja ja toisen JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastajien on tarkastettava rahaston hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös ja heidän on annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus. Ympäristöministeriö päättää huhtikuun loppuun mennessä rahaston tilinpäätöksen vahvistamisesta sekä toimenpiteistä, joihin rahaston tilinpäätös antaa aihetta.

Asuntorahaston varoista maksetaan rahaston toimintaa varten otettujen lainojen lyhennykset, korot sekä muut lainojen ottamisesta, hoitamisesta ja takaisin maksamisesta aiheutuvat menot samoin kuin arvopaperistamisesta ja siihen liittyvästä lisäkoron maksamisesta ja saatavien vaihtamisesta sekä arvopapereiden ostamisesta aiheutuvat menot. Näistä varoista maksetaan myös ne valtion takauksiin ja muihin vastuisiin liittyvät velvoitteet, jotka valtio on 2 §:n 4 momentin sekä aravalain 27 §:n ja 45 §:n 4 momentin nojalla velvollinen suorittamaan.

Valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä on:

- 1) vahvistettava niiden lainojen enimmäismäärä, jotka myönnetään tai joihin maksetaan korkotukea asuntorahaston 2 §:ssä tarkoitetuista valtion talousarvion ulkopuolisista varoista oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain ([639/1982](#)) mukaisia lainoja lukuun ottamatta;
- 2) vahvistettava niiden asuntolainoihin liittyvien valtiontakausten enimmäismäärä, joista aiheutuvat korvaukset maksetaan asuntorahaston 2 §:ssä tarkoitetuista valtion talousarvion ulkopuolisista varoista;
- 3) vahvistettava asuntorahastolle otettavien lainojen, arvopaperistettavien lainojen, ostettavien arvopapereiden ja lisävuoksu- ja vuoksujärjestelyiden enimmäismäärät; sekä
- 4) päätettävä mahdollisesta siirrosta asuntorahastoon tai rahastosta valtion talousarvioon.

Valtion talousarviossa rahastoon siirrettävä määräraha on mitoitettava siten, että sen yhteydessä 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisten lainanotto- ja arvopaperistamisvaltuuksien nojalla hankittavien varojen ja rahastolla vuoden alussa olevien aiemmilta vuosilta kertyneiden sekä asianomaisena varainhoitovuonna kertyvien rahavarojen kanssa arvioidaan riittävän rahaston 2 §:ssä tarkoitetuista valtion talousarvion ulkopuolisista varoista suoritettaviksi säädettyihin tai määrättyihin maksuihin.

Valtioneuvosto vahvistaa asuntorahaston 2 §:ssä tarkoitetuista valtion talousarvion ulkopuolista varoista myönnettävien tai tuettavien lainojen myöntämis- ja hyväksymisvaltuuden käyttösunnitelman. Käyttösunnitelmaa vahvistettaessa on otettava huomioon eri alueilla ja eri kunnissa esiintyvä asunnontarve. Asunnontarpeen arvioimisen perusteena on pidettävä asuntovajasta, asumistiheyttä, väestön määrää, asuntojen uusimistarvetta sekä muita asunnontarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

Historia: Sodan jälkeen Suomessa elettiin äärimmäisen niukoissa oloissa ja yhteiskuntaa jälleenrakennettiin. Noin 400 000:lle Karjalan siirtolaiselle oli löydettävä uudet kodit supistuneen Suomen rajojen sisäältä. Valtavan asuntotarpeen tyydyttämiseksi käynnistyi Arava-järjestelmä 1940-luvun lopulla: valtio antoi pääomia pääasiassa aravatalojen rakentamiseen. Rahasto perustettiin vuonna 1990 nimellä asunto-olojen kehittämisrahasto. Rahastoon siirrettiin budjettitalouden ulkopuolelle valtion asuntolainasaamiset eli vuodesta 1949 myönnetty aravalainat. Rahaston nimi muutettiin vuonna 1993 Valtion asuntorahastoksi (VAR).

Laki valtion asuntorahastosta 1144/1989 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891144>
VNn asetus valtion asuntorahastosta (286/2007) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070286>

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion Eläkerahaston avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina 1 168 milj. euroa vuonna 2016. Työntekijän eläkemaksuja kerätään rahastoon 385 milj. euroa, työttömyysvakuutusmaksuja 7 milj. euroa ja siirtymämaksuja 35 milj. euroa.

Valtion Eläkerahaston sijoitussalkku oli maaliskuun 2015 lopussa 18,7 mrd. euroa, mikä on n. 20 % suhteessa valtion eläkevastuuseen. Sijoitussalkun arvo kasvoi 2,2 mrd. eurolla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Rahastolla on valtion eläkelaissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2014 lopussa 95,4 mrd. euroa.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain enintään 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirto talousarvioon on n. 1 783 milj. euroa v. 2016. Kun vuoden 2016 maksutulot ovat kaikkiaan arviolta 1 595 milj. euroa, rahaston nettomaksutulo on - 196 milj. euroa.

Valtiovarainministeriön asettama strateginen tulostavoite on, että Valtion Eläkerahaston sijoitustoiminta tuottaa pitkällä aikavälillä enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto, jolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta. Toiminnallisena tulostavoitteena on saavuttaa riskikorjattu sijoitustuotto, joka ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuoton.

Internetsivut: <http://www.ver.fi/fi-FI>
Laki valtion eläkerahastosta (1297/2006) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061297>

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantaminen. Investointitukea suunnataan pääasiassa kotieläin- ja kasvintuotannon rakentamisinvestointeihin, lisäksi tuetaan mm. salaojitusta, eläinten hyvinvoinnin ja työympäristön parantamista sekä edistetään kotimaisen, uusiutuvan energian käyttöä. Vuodesta 2015 alkaen Makerasta on rahoitettu ainoastaan kokonaan kansallisesti rahoitettavat avustukset. EU-osarahoitteiset avustukset rahoitetaan talousarviosta. Lisäksi Makerasta myönnetään eräitä lainoja. Maatalouden investointeihin ja nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamiseen myönnetään edelleen rahoitustukea valtion talousarviosta myös lainojen korkotukena.

Vuonna 2016 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta n. 94 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta 2015 siirtyväksi arvioitunut erät. Vuonna 2016 talousarviosta siirretään rahastoon 14 milj. euroa. Avustuksia arvioidaan myönnettävän 24,5 milj. euroa. Maatilatalouden kehittämisrahaston muodostavat asutusrahastoon kuuluneet varat, rahaston toiminnasta kertyvät tai lahjoituksina saadut varat sekä ne varat, jotka valtion talousarviossa rahastoon siirretään sekä maaseudun kehittämisohjelmien hallinnoinnista annetun lain nojalla rahaston varoista rahoitetun tuen osarahoituksena rahastoon tuloutetaan.

Maatilatalouden kehittämisrahasto on maa- ja metsätalousministerin yhteydessä. Rahastoa hoitaa johtokunta, jonka nimittää valtioneuvosto.

Historia: *tilattoman väestön lainarahasto* sai alkunsa vuonna 1896 niistä varoista, jotka valtio oli osoittanut tilattoman väestön asuttamisen edistämiseksi. Vuonna 1920 tämä rahasto siirrettiin asetuksella asutushallituksen hoitoon ja se sai nimen *asutusrahasto*. Samalla rahojen käyttöön tehtiin joitakin muutoksia. Vuonna 1966 laki uudistettiin ja asutusrahaston nimi muutettiin Maatilatalouden kehittämisrahastoksi 1.1.1967 alkaen.

Netissä: <http://mmm.fi/seurannan-asiakirjat>

Laki maatilatalouden kehittämisrahastosta 657/1966 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1966/19660657>
Asetus maatilatalouden kehittämisrahastosta 1754/1995 <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/19951754>

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto toimii valtion talousarvion ulkopuolella työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa ja muodostuu kolmesta erillisvarallisuudesta, jotka ovat Varautumisrahasto, Ydinturvallisuustutkimusrahasto ja Ydinjätetutkimusrahasto. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jonka käytössä on FiR 1 -tutkimusreaktori. Varautumisrahaston tase on vuoden 2014 tilinpäätöksen mukaan n. 2,4 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta vuonna 2015 kerättävät maksut ovat yhteensä n. 5,7 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut 1,9 milj. euroa. Vuonna 2016 ydinlaitosten haltijoilta kerättävät maksut nousevat arviolta 3,2 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut nousevat arviolta 1,5 milj. euroa. Yhteensä v. 2016 kerättävät maksut ovat arviolta n. 12,3 milj. euroa.

Rahastolla on johtokunta ja toimitusjohtaja. Valtioneuvosto nimittää johtokunnan kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Johtokunta tekee tärkeimmät operatiiviset päätökset. Rahaston johtokunnassa on puheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä, joista yhden tulee edustaa valtiovarainministeriötä, yhden työ- ja elinkeinoministeriötä ja yhden Valtiokonttoria. Valtioneuvosto määrää yhden näistä jäsenistä johtokunnan varapuheenjohtajaksi. Rahaston toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen nimittää valtioneuvosto. Toimitusjohtajan tehtävänä on Valtion ydinjätehuoltorahaston toiminnan johtaminen sekä johtokunnan päätösten valmistelu ja täytäntöönpano. Erityisesti toimitusjohtajan tulee huolehtia siitä, että rahaston toiminta ja varojen hoito on asianmukaisesti järjestetty. Valtion ydinjätehuoltorahaston muun henkilökunnan ottaa toimitusjohtaja talousarvion osoittamissa rajoissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa vuosittain Valtion ydinjätehuoltorahaston hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa. Toisen tilintarkastajista tulee olla JHT -tilintarkastaja ja toisen KHT -tilintarkastaja. Tilintarkastajien on tarkastettava rahaston hallinto, kirjanpito

ja tilinpäätös ja annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus. Valtion ydinjätehuoltorahaston tilinpäätöksen vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriö asian oltua valmistavasti käsiteltävänä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa.

Historia: Rahasto perustettiin vuonna 1988 ydinenergialain (990/1987) mukaisesti.

Internetsivut: <http://tem.fi/ydinjatehuoltorahasto>

Ydinenergialaki (990/1987) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870990>

VN:n asetus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 161/2004 <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20040161>

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Taloustaantumien aiheuttama sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuksen pienenemisen johdosta maksun tuotto on alentunut n. 10 %, ja se on vakiintunut vajaaseen 45 milj. euroon vuodessa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuus normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee. Öljyn varmuusvarastoissa on meneillään laaja ympäristönormien muuttumisesta johtuva kierrätysohjelma, joka jatkuu vuoteen 2016. Vuoden 2014 tilinpäätöksessä öljyvarastojen arvoja alennettiin 200 milj. eurolla öljyn maailmanmarkkinahintojen voimakkaan laskun johdosta. Samalla rahaston tasen loppusumma aleni n. 160 milj. eurolla 1 744 milj. euroon.

Valtioneuvoston alennettua öljyn ja viljan varmuusvarastointitavoitteita rahastosta on tarkoitus tulouttaa valtion talousarvioon vuoden 2016 loppuun mennessä arviolta 188 milj. euroa. Summa perustuu vuoden 2015 alun hintanoteerauksiin.

Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921390>

VN:n asetus Huoltovarmuuskeskuksesta (455/2008) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20080455>

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takauksien ja muiden valtiontakuurahastosta annetun lain ([444/1998](#)) tarkoittamien sitoumusten täytäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös aiemmin syntyneet sitoumukset. Valtiontakuurahasto saa varansa Valtiontakuu keskuksen ja sitä edeltäneiden laitosten antamista vientitakuisiin ja muihin vastuusitoumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista sekä tarvittaessa valtion talousarviossa rahastolle siirrettävästä määrärahasta. Viime vuosina talousarviosiirtoja ei ole tehty.

Valtiontakuurahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2014 lopussa n. 12,6 mrd. euroa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 1,5 mrd. euroa eli 14 %. Vastuukannasta ns. vanhan vastuukannan (Finnvera Oyj:n edeltäjien vastuukanta) osuus oli 4,9 milj. euroa ja sen arvioidaan päättyvän v. 2018. Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2014 lopussa varoja n. 656,3 milj. euroa. Joulukuussa 2014 rahastosta tuloutettiin 100 milj. euroa valtion talousarviomomentille 12.32.30 (Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista) pääministeri Kataisen hallituksen keväällä 2014, vuosia 2015—2018 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä tekemän päätöksen mukaisesti.

Vuoden 2016 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tullee kasvamaan ja vastuukanta saattaa kehittyä riskipitoisempaan suuntaan ottaen huomioon 1.7.2014 voimaan tulleet lakimuutokset Finnvera Oyj:n vienti- ja alusluottojen rahoitusvaltuuksien ja vientitakuuvaltuuksien merkittävästä lisäyksestä. Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden yhteenlaskettu enimmäisvaluutus korotettiin 12,5 mrd. eurosta 17 mrd. euroon. Toisaalta rahaston vastuulla olevien vientitakuu- ja erityistakauskannan vastuiden riskitaso on hieman alentunut (eli parantunut) johtuen pääasiassa jälleenvakuutuksista ja parantuneista luokituksista v. 2013. Lähivuosina kasvavat kokonaisvastuut, suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden epävakaa tilanne lisännevät tarvetta ylläpitää rahaston likvidejä varoja tasolla, jolla maksuvalmius säilytetään riskipositiota vastaavana.

Laki valtiontakuurahastosta (444/1998) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980444>
Asetus valtiontakuurahastosta (957/1988) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/19980957>

Rahoitusvakausrahoisto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi uutta talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahoistoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta. Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon.

Hallituksen esityksessä HE 175/2014 todettiin, että budjettivallan turvaamiseksi suhtaudutaan uusien valtiontalouden rahastojen perustamiseen hyvin pidättyvästi. Perustuslain esitöissä (HE 1/1998 vp) tuodaan esille, että erilaisilla eduskunnan päätösvaltaa rahaston toiminnassa turvaavilla järjestelyillä voidaan vähentää budjettivallan rajoitusta. Esimerkiksi rahastosta maksettavat menot voidaan määritellä tyhjentävästi rahastoa koskevassa erityislaissa siten, että eduskunnan voidaan katsoa lainsäädäntövallallaan ohjaavan rahaston varojen käyttöä. Yleisiä määreitä rahastointia edellyttävistä tehtävälalueista ei ole muodostettu, sillä rahastoja on perustettu hyvin erilaisia tehtäviä varten ja monenlaisista syistä. Tehtävän hoitamisen voidaan katsoa välttämättä edellyttävän rahaston perustamista silloin, kun tehtävä kuuluu pysyvästi valtion hoidettavaksi eivätkä budjettitalouden piirissä olevat keinot, kuten nettobudjetointi, monivuotinen budjetointi taikka arvio- tai siirtomäärärahat soveltuisi hyvin tehtävän hoitamiseen.

Kriisinratkaisudirektiivin 3 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee nimetä kansalliseksi kriisinratkaisuviranomaiseksi yksi tai poikkeuksellisesti useampi viranomainen. Rahoitusvakausviranomaisen tuli direktiivin mukaan olla toiminnallisesti sekä päätöksenteossaan itsenäinen ja riippumaton. Viranomainen voi olla kansallinen keskuspankki, toimivaltainen ministeriö tai muu viranomainen taikka poikkeuksellisesti myös luottolaitosten vakavaraisuusdirektiivin nojalla nimetty valvontaviranomainen. Valtiovarainministeriössä mahdollisia sijoituspaikkoja arvioitaessa pohdittiin itsenäisen uuden viran itsenäisen rahoitusvakausviranomaisen lisäksi myös Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosastoa ja valtiovarain controller –toimintoa, Valtiokonttoria, Suomen Pankkia sekä Finanssivalvontaa.

Vuonna 2016 arvioidaan vakausmaksuja kertyvän yhteensä 95 milj. euroa. Yhteisen kriisinratkaisurahaston varoja käytetään silloin, kun omistajan- ja sijoittajanvastuu ei riitä kattamaan laitoksen tappioita. Uusi talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa. Talletussuojamaksuja arvioidaan kertyvän vuosittain 61 milj. euroa vuodesta 2015 alkaen. Rahoitusvakausvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos tallettajien suojaamiseksi on tarpeen maksaa korvauksia talletussuojarahastosta.

Internetsivut: <http://rvv.fi/rahoitusvakausrahoisto>

Laki Rahoitusvakausviranomaisesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141195>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi sekä vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta HE 175/2014 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140175>

Valtion televisio- ja radorahasto

Valtion televisio- ja radorahaston hallintoa hoitaa Viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Julkisen palvelun kustannukset katetaan valtion televisio- ja radorahastoon tehtävällä siirrolla, jonka suuruus vuonna 2016 on 508 milj. euroa. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Tarkistuksen perusteena on indeksi, joka muodostuu elinkustannusindeksistä, jonka painoarvo on yksi kolmasosa, sekä ansiotasoindeksistä, jonka painoarvo on kaksi kolmasosaa. Yleisradio Oy:n rahoituksen indeksikorotus jätettiin tekemättä vuoden 2016 osalta.

Rahaston varat muodostuvat valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta suoritetuista varoista, kerättävistä maksuista ja edellisiltä tilikausilta kertyneistä ylijäämistä, jotka ovat rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevalla yhdistyllä. Rahaston varoja käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun laissa tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen. Valtioneuvosto päättää kalenterivuosittain käyttösuunnitelmassa rahaston varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin. Erityisestä syystä varojen käyttösuunnitelmaa voidaan muuttaa myös kesken kalenterivuoden. Rahaston varoja suoritetaan Yleisradio Oy:lle käyttösuunnitelman ja yhtiön rahoitustarpeen mukaisesti. Valtion televisio- ja radorahastosta televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen myönnettävään avustukseen sovelletaan lisäksi, mitä valtionavustuslaissa ([688/2001](#)) säädetään.

Valtiontalouden tarkastusvirasto suorittaa vuosittain rahaston tilintarkastuksen. Tilintarkastajan on tarkastettava rahaston hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös sekä annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus.

VTV:n tarkastuskertomus: <https://www.vtv.fi/files/1189/1182006netti.pdf>
Laki Valtion televisio ja radorahastosta ([745/1998](#))

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesta interventiovarastoinnista, interventio-ostoista ja interventiomyynneistä aiheutuvien menojen maksamista varten Suomessa on maa- ja metsätalousministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen maatalouden interventiorahasto. Euroopan maatalouden tukirahaston (*maataloustukirahasto*) maksamat korvaukset edellä tarkoitettujen kustannusten maksamisesta tuloutetaan rahastoon. Rahastoon tuloutetaan myös interventiotoimintaan liittyvistä vakuusjärjestelyistä ja muusta rahaston toiminnasta syntyvät tuotot sekä valtion talousarviosta rahastolle siirrettävä määräraha.

Rahasto voi valtioneuvoston luvalla ja sen hyväksymillä ehdoilla ottaa 1 §:ssä tarkoitettujen toimintojen väliaikaista rahoittamista varten lainoja, joiden kokonaismäärä ei saa samanaikaisesti ylittää 100 miljoonaa euroa. Valtio vastaa lainoista. Valtiokonttorin tehtävänä on järjestää lainanotto ja päättää lainanoton tarkemmista ehdoista sekä huolehtia muista rahaston lainanottoon kuuluvista toimenpiteistä.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesta interventiovarastoinnista, interventio-ostoista ja -myynneistä Suomelle aiheutuvia menoja maksetaan maatalouden interventiorahastosta. Vuodesta 2012 lähtien interventioon hyväksytyjen tuotteiden varastoon ostoja tai varastosta myyntejä ei ole ollut. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2016 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän 0,350 milj. euroa, joka on lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja.

Maatalouden interventiorahasto on maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriöllä ja Maaseutuvirastolla on oikeus saada rahastolta kaikki tarvittavat tiedot

ja selvitykset. Rahastoa hoitaa johtokunta. Rahasto voi palkata sille kuuluvien tehtävien hoitamista varten työsopimussuhteista henkilökuntaa. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuosittain rahaston hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa, joista toisen tulee olla KHT-tilintarkastaja ja toisen JHT-tilintarkastaja. Rahasto on valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksen alainen.

Netissä: <http://mmm.fi/seurannan-asiakirjat>

Laki maatalouden interventiorahastosta. (1206/1994) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941206>
VN:n asetus maatalouden interventiorahastosta (843/2004) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20040843>

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain ([306/2003](#)) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Maksuunpanon toimittaa ja maksupäivän määrää kalenterivuosittain Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Aluehallintoviraston on suoritettava palosuojelumaksut palosuojelurahastoon maksuunpanon toimittamista koskevan kalenterivuoden loppuun mennessä. Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2016 olevan n. 10,6 milj. euroa. Palosuojelurahaston varat muodostuvat palosuojelumaksuista kertyvistä tuloista, edellisiltä tilikausilta kertyneistä ylijäämistä, lahjoituksina ja testamentteilla saaduista varoista sekä rahastosta maksettujen avustusten ja muun rahoituksen palautuksista niihin liittyvine korko- ja muine erineen.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää lain tarkoituksen toteuttamiseksi rahaston varojen ja vuosittaisen käyttösuunnitelman puitteissa yleis- tai erityisavustuksia. Palosuojelurahastosta myönnettäviin avustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa ([688/2001](#)) säädetään ja rahasto toimii näissä avustuksissa valtionavustuslaissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena. Keskeisimmät avustuskohteet ovat pelastusalan järjestöjen valistus- ja koulutustoiminta, pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä pelastustoimen alueiden, kuntien ja sopimuspalokuntien paloasema- ja kalustohankkeet. Vuosittain jaettavan avustuksen kokonaismäärä päätetään tuloutettavan maksukertymän ja aiempiin avustuspäätöksiin liittyvien maksusitoumusten määrän perusteella.

Palosuojelurahasto on sisäasiainministeriön hoidossa ja valvonnassa. Sisäasiainministeriöllä on oikeus saada rahastolta kaikki tarvittavat tiedot ja selvitykset. Palosuojelurahastossa voi olla valtion palveluksessa olevaa henkilöstöä rahaston varojen puitteissa. Palosuojelurahaston hallinnosta sekä talouden ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii rahaston hallitus. Palosuojelurahaston hallituksen puheenjohtajaa, jäsentä ja varajäsentä hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä pidetään [rikoslain 40 luvun 11 §:n](#) 2 kohdan mukaisena henkilönä. Palosuojelurahaston ja sen hallituksen toimintaan sovelletaan, mitä hallintolaissa ([434/2003](#)), kielilaissa ([423/2003](#)) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ([621/1999](#)) säädetään. ([1.12.2006/1057](#))

Hallituksen ja rahaston henkilöstön palkkaukset ja muut toiminnasta aiheutuvat hallintomenot suoritetaan palosuojelurahaston varoista. Palosuojelurahaston henkilöstö on virkasuhteessa sisäministeriöön. Valtiontalouden tarkastusvirasto suorittaa vuosittain palosuojelurahaston tilintarkastuksen.

Historia: Varatuomari Leo Pesosen toi palosuojelumaksuidean Saksasta 1919, esitti palosuojelumaksulain säätämistä palolain hyväksymisen yhteydessä 1934, oli sorvaamassa lakiesitystä 1941 ja näki hankkeensa realisoitumisen ensin palosuojelumaksulain toteutumisena 1942 ja lopulta Palosuojelurahaston toiminnan alkamisena 1948. Vaikka ajatus palovakuutusmaksuun sisältyvästä automaattisesta palosuojelumaksusta ei ollut vakuutusyhtiöiden mieleen, joulukuussa 1941 määräaikaiseksi hyväksytty laki palosuojelumaksuista (1942–46) ja asetus toimeenpanosta tulivat voimaan 1942 ja toivat valtion tulo- ja menoarvioon oman pääluvun palotoimen rahoitukselle. Palosuojelumaksun suuruus määrättiin 3 %:ksi palovakuutusmaksusta. Palovakuutuslaitokset keräsivät palosuojelumaksun ja tilittivät sen valtiolle.

Asetus palosuojelumaksusta annetun lain toimeenpanosta annettiin 26.6.1947 (512/1947). Asetuksen mukaisesti Palosuojelurahaston pääoman muodostavat ne varat, jotka siihen palosuojelumaksuista 1946 annetun lain (586/1946) nojalla on siirrettävä, niin myös ne varat ja saamiset, jotka myöhemmin annettavien sääntöjen mukaan tai lahjoituksina rahastoon siirretään. laki palosuojelumaksusta voimaan 1.1.1947. Palosuojelurahasto perustettiin. Käytännön tasolla Palosuojelurahaston toiminta pääsi alkamaan 1948.

Sivusto: www.psr.fi

Palosuojelurahastolaki 306/2003: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030306>

Valtioneuvoston asetus Palosuojelurahastosta: <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20030625>

HE 194/2002 vp. Palosuojelurahastolaiksi <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020194.pdf>

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, joka on ympäristöministeriön hoidossa. Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja ylläpidosta sekä torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahastosta voidaan myös korvata valtiolle öljyvahinkojen torjuntalaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia. Öljysuojarahastosta voidaan lisäksi korvata Ahvenanmaan maakunnalle alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia.

Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävistä öljysuojamaksusta. Öljyisten maiden kunnostukseen siirretään lisäksi valtion talousarviossa öljyjättemaksuina kertyneitä tuloja. Rahastoon ehdotetaan siirrettäväksi 3,0 milj. euroa v. 2016. Öljyn merikuljetusten kasvu Suomenlahdella lisää valtion ja alueiden pelastustoimien torjuntavalmiushankintoja ja niistä aiheutuvia korvaustarpeita. Vuonna 2014 rahastosta maksettiin korvauksia lähes 21 milj. euroa. Öljysuojamaksu on 0,50 euroa öljytonnilta. Maksu peritään kaksinkertaisena, jos öljy kuljetetaan säiliöaluksella, jota ei ole varustettu koko lastisäiliöosan alueelta kaksoispohjalla. Öljysuojamaksun kantamisesta ja valvonnasta vastaa tullilaitos. Öljysuojamaksun periminen lopetetaan sitä seuraavan kalenterikuukauden lopussa, jona öljysuojarahaston pääoma on noussut 50 miljoonaan euroon. Periminen aloitetaan uudelleen sitä seuraavan kalenterikuukauden päätyttyä, jona rahaston pääoma on pienentynyt alle 25 miljoonan euron.

Öljysuojarahastolla on hallitus, jonka valtioneuvosto asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan, ja valtion palveluksessa olevaa henkilöstöä. Öljysuojarahaston hallituksen tehtävänä on päättää rahaston toiminnan ja talouden kannalta merkityksellisistä ja laajakantoisista asioista sekä huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallituksen puheenjohtajan tulee olla öljyvahinkoasioissa puolueettomaksi katsottava. Hallituksessa tulee olla edustaja sisäasiainministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, ympäristöministeriöstä, kunnilta, ympäristönsuojelujärjestöistä sekä öljyalalta. Hallitus voi ottaa lisäksi yhden tai useampia pysyviä asiantuntijoita. Hallituksen tulee kuulla asiantuntijana Ahvenanmaan maakunnan edustajaa, milloin käsiteltävänä on Ahvenanmaan maakunnan aluetta koskeva korvausasia. Hallitus voi asettaa asioiden valmistelua ja korvaushakemusten käsittelyä varten työjaoston. Öljysuojarahastolla tulee olla pääsihteeri ja tarvittaessa muita sihteereitä, joina toimivat ympäristöministeriön virkamiehet. Hallituksen ja rahaston henkilöstön palkkaus- ja muut hallintomenot suoritetaan öljysuojarahastosta.

Öljysuojarahastosta myönnettäviin harkinnanvaraisiin korvauksiin ja avustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001), jollei tästä laista muuta johdu. Öljysuojarahasto toimii kyseisessä laissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena. Öljysuojarahaston hallituksen puheenjohtajaan, jäseneseen ja varajäseneseen sovelletaan heidän hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Öljysuojarahaston ja sen hallituksen toimintaan sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Rangaistus öljysuojamaksun lainvastasesta välttämisestä ja sen yrittämisestä säädetään rikoslain (39/1889) 29 luvun 1–3 §:ssä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee asettaa sattuneen öljyvahingon korvauskysymysten ja muuta valmistavaa selvittelyä varten katselmuslautakunta, jos vahinkojen tai torjuntakustannusten voidaan arvioida nousevan yli 20 000 euron ja vahingon selvittäminen sitä edellyttää. Katselmuslautakunta on asetettava myös, jos öljysuojarahaston hallitus sitä pyytää. Katselmuslautakunnan kustannukset suoritetaan öljysuojarahastosta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto suorittaa vuosittain öljysuojarahaston tilintarkastuksen. Tilintarkastajien on tarkastettava rahaston hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös sekä annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus.

Jos öljysuojarahaston varat eivät riitä sellaisten rahastosta maksettavien korvausten suorittamiseen, joihin korvauksen saajalla on oikeus, voidaan tarvittavat varat siirtää valtion talousarviosta öljysuojarahastoon. Kun rahastoon on kertynyt riittävästi varoja, tuloutetaan valtiolta saadut varat takaisin valtion talousarvioon. Ympäristöministeriön tulee tehdä esitys varojen siirtämiseksi valtion talousarviosta öljysuojarahastoon, jos siihen on tarvetta. Ministeriö huolehtii myös valtiolta saatujen varojen tulouttamisesta takaisin valtion talousarvioon.

Sivusto: <http://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Oljysuojarahasto>

Laki öljysuojarahastosta (1406/2004). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041406>

Valtioneuvoston asetus öljysuojarahastosta <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20041409>

Liite 3b Muut rahastot

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Sitra on julkisoikeudellinen eduskunnan alainen rahasto, joka perustettiin vuonna 1967 Suomen Pankin yhteyteen Suomen itsenäisyyden 50-vuotisjuhlan kunniaksi.

Lain ([24.8.1990/717](#)) mukaan Sitran tavoitteena on edistää Suomen vakaata ja tasapainoista kehitystä, talouden määrällistä ja laadullista kasvua sekä kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteistyötä toimimalla erityisesti sellaisten hankkeiden toteuttamiseksi, jotka vaikuttavat kansantalouden voimavarojen käyttöä tehostavasti tai tutkimuksen ja koulutuksen tasoa kohottavasti taikka jotka selvittävät tulevaisuuden kehitysvaihtoehtoja.

Eduskunnan päätöksellä perustettu Suomen Pankin omistuksessa ja hallinnassa oleva Suomen itsenäisyyden juhlarahaston 1967 rahasto, joka nimi muutettiin 1990 lainmuutoksen yhteydessä Suomen itsenäisyyden juhlarahasto -nimiseksi rahastoksi. Rahasto on eduskunnan vastattavana oleva rahasto. Rahastoa koskevien asioiden käsittely valtioneuvostossa kuuluu valtiovarainministeriölle.

Sitran hallintoa hoitavat hallintoneuvosto, hallitus ja yliasiamies. Sitran hallintoneuvostoon kuuluvat eduskunnan asettamat Suomen Pankin pankkivaltuuston jäsenet. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimii pankkivaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajana pankkivaltuuston varapuheenjohtaja. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa Sitran hallintoa ja päättää toiminnan periaatteista.

Sitran hallitus valmistelee ja esittää hallintoneuvoston päätettäväksi tulevat asiat ja vastaa rahaston yleisestä johdosta. Sitran muun henkilökunnan nimittää yliasiamies. Sitralaisia on noin 160. Sitran hallitukseen kuuluu kuusi jäsentä. Valtiovarainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetusministeriön tulee olla edustettuina hallituksessa. Sitran yliasiamies on hallituksen jäsen. Hallituksen kokoonpanossa pyritään lisäksi varmistamaan elinkeinoelämän ja rahoituksen asiantuntemus. Hallituksen toimikausi on kaksi vuotta.

Operatiivista toimintaa Sitrassa johtaa yliasiamies, joka vastaa Sitran hallinnosta ja kehittää organisaation toimintaa hallintoneuvoston ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Yliasiamies päättää juoksevaan hallintoon kuuluvista asioista. Laadultaan tai määrältään poikkeukselliset toimenpiteet ja päätökset on alistettava hallituksen päätettäväksi. Hallinnon ja tilien tarkastajina toimivat eduskunnan valitsevat tilintarkastajat.

Rahastolla on peruspääoma, joka on sijoitettava turvallisella ja tuottavalla tavalla. Peruspääoman arvo on tällä hetkellä noin 840 miljoonaa euroa, joista osakkeissa on vähän yli puolet. Peruspääomalle on neljän prosentin vuosituotto-odotus. Rahaston toiminta rahoitetaan peruspääomasta ja rahoitustoiminnasta saaduilla tuotoilla. Peruspääomaa voidaan käyttää rahaston maksuvelvoitteiden kattamiseen ainoastaan, jos rahaston muut varat eivät siihen riitä. Rahasto saa ottaa lainaa maksuvalmiutensa hoitamiseksi. Valtion tulo- ja menoarvioon voidaan ottaa määräraha rahaston peruspääoman kartuttamiseen. Rahasto saa omistaa toimintansa kannalta tarpeellisia kiinteistöjä, osakkeita ja osuuksia. Rahasto voi olla asianosaisena tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona. Rahasto saa hyväksyä akordeja tai siihen verrattavia järjestelyjä, hyväksyä rahoituksen vakuutena tai takauksen vastavakuutena olevan omaisuuden vapaaehtoinen rahaksi muuttaminen sekä luopua saamisistaan. Rahasto saa myös tehdä sopimuksia rahoituksen tai takauksen saajien kanssa rahaston saamisten takaisin maksamisesta.

Internetsivut: <https://www.sitra.fi/>

Laki Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta 717/1990 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900717>

Työttömyysvakuutusrahasto

Työttömyysvakuutusmaksujen perintää ja työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettavien etuuk-sien rahoituksen järjestämistä varten on työttömyysvakuutusrahasto.

Työttömyysvakuutusrahaston ohjesääntö annetaan valtioneuvoston asetuksella. Rahaston hallintoneuvoston jäsenet nimittää valtioneuvosto työnantajien ja työntekijöiden edustavim-pien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Jäsenistä puolet edustaa työnantajia ja puolet työnteki-jöitä. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, joista toisen tulee edustaa työnantajia ja toisen työntekijöitä edustavia jäseniä siten, että puheen-johtajuus on vuorovuosin työnantajien ja työntekijöiden edustajilla.

Työttömyysvakuutusrahaston tehtävänä on rahoittaa laissa työttömyysetuuksien rahoituk-sesta tarkoitetut etuudet siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole niistä vastuussa, määrätä ja periä lain mukaiset työttömyysvakuutusmaksut ja valvoa työttömyysva-kuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden täyttämistä; määrätä ja periä työnantajan työttömyys-turvasta säädetty omavastuumaksu; hoitaa työttömyysvakuutusrahaston varoja tuottavasti ja turvaavasti; maksaa ja periä perusasetuksen 65 artiklan 6 ja 7 kohdan mukaiset korvaukset työttömyyskassan jäsenenä olleille maksetuista työttömyyspäivärahoista sekä koulutuksen korvaamisesta annetun lain ([1140/2013](#)) mukaisten korvausten toimeenpano. Työttömyysva-kuutusrahasto vastaa työntekijän eläkelain (395/2006) 182 §:ssä tarkoitetun vakuutusmak-sun, valtion eläkelain (1295/2006) 133 §:n 2 momentissa tarkoitetun maksun, palkkaturvalain 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain 29 §:n mukaisen määrän sekä Koulutusrahastosta an-netun lain 13 §:n mukaisen määrän suorittamisesta.

Työttömyysvakuutusrahasto tilittää sosiaali- ja terveysministeriön välityksellä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun kertymästä Kansaneläkelaitokselle työttömyysturvan peruspäivä-
rahan rahoitukseen määrän, joka keskimäärin vastaa työttömyyskassoihin kuulumattomien työntekijöiden palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuista kertyvää määrää. Vuosittain tilitet-tävän määrän vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö pyydettyään lausunnon Työttömyysva-kuutusrahastolta. Edellä mainitun lisäksi Työttömyysvakuutusrahasto tilittää Kansaneläkelai-tokselle peruspäivärahan rahoitukseen vuosittain 50 300 000 euroa. Muilta osin menot rahoi-tetaan Kansaneläkelaitokselle maksettavalla valtionosuudella.

Työttömyysvakuutusrahastolla on oikeus ottaa lainoja velvoitteittensa täyttämiseksi. Jos tyt-tömyysvakuutusrahaston velat ylittävät sen varat, valtioneuvostolla on oikeus vastavakuuksia vaatimatta antaa valtion omavelkaisia takauksia työttömyysvakuutusrahaston ottamien laino-
jen ja niissä sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi. Valtioneuvosto voi asettaa ehtoja an-tamilleen takauksille. Maksuvalmiutensa turvaamiseksi työttömyysvakuutusrahasto voi ottaa lainaa Finanssivalvonnan suostumuksella. Työttömyysvakuutusrahastoa valvoo Finanssival-vonta.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada kohtuullisessa ajassa maksutta kirjallinen selvitys tyt-tömyysvakuutusrahaston toiminnasta. Työttömyysvakuutusrahaston on toimitettava vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomus toiminnastaan ja tilastaan sekä selvitys työttömyys-vakuutusmaksujen määräämisessä ja perinnässä esiin tulleista seikoista ja toimenpiteistä, joihin havaintojen johdosta on ryhdytty.

Internetsivut: <https://tvr.fi/>

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 555/1998 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980555>

Liite 4 Julkisoikeudelliset laitokset

Julkisoikeudellinen laitos on itsenäinen oikeushenkilö, joka voi määrätä itse omasta toiminnastaan ja rahankäytöstään. Niitä ei pidä rinnastaa esimerkiksi yhtiöihin, koska yhtiöiden toimintaa säätelee yhtiölaki. Itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ovat oikeustoimikelpoisia ja niille on uskottu hallintotehtäviä ja julkista valtaa. Ne päättävät ihmisiin kohdistuvista oikeuksista ja velvollisuuksista ja niiden toiminnasta on säädetty laissa. Itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki ja Työterveyslaitos. Itsenäisillä julkisoikeudellisilla laitoksilla on tavallisesti myös oma talous ja hallinto. Niiden toimintaa valvoo kuitenkin valtio.

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos ja sen toiminnasta on säädetty laissa Kansaneläkelaitoksesta (731/2001). Kelan tehtävänä on hoitaa Suomessa asuvien ja ulkomailla asuvien Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvien henkilöiden perusturvaa eri elämäntilanteissa. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat vähimmäiseläkkeet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, lapsiperheiden tuet, asumistuet, opintotuki ja koulumatkatuki, perustoimeentulotuki, vammaisetuudet ja -palvelut sekä sotilasavustus. Kelan tehtävänä on myös tiedottaa etuuksista ja palveluista, harjoittaa sosiaaliturvan kehittämistä palvelevaa tutkimusta, laatia etuuksien ja toiminnan ennakkoinnissa ja seurannassa tarvittavia tilastoja, arvioita ja ennusteita sekä tehdä ehdotuksia sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. Kela vastaa myös Kansallisen Terveysarkiston (Kanta) palvelujen tuottamisesta.

Kelan hallintoa ja toimintaa valvovat eduskunnan valitsevat 12 valtuutettua ja 12 varavaltuutettua. Valtuutetut asetetaan vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä koko vaalikaudeksi. Valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa ottaen muun ohella huomioon laitoksen palvelujen laatu ja saatavuus; määrätä hallituksen jäsenet ja heidän palkkionsa; valita tarpeellinen määrä tilintarkastajia ja varatilintarkastajia, joista vähintään kahden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastajia tai JHT-tilintarkastajia, sekä vahvistaa heille johtosääntö; vahvistaa hallituksen esityksestä laitoksen tilinpäätöksen perusteet; vahvistaa laitoksen tilinpäätös ja päättää vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle; sekä antaa vuosittain toiminnastaan kertomus eduskunnalle.

Valtuutettujen toiminnasta on lain nojalla annettu Eduskunnan hyväksymä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosääntö (638/2002) Johtosäännön mukaan valtuutettujen tehtävänä on lisäksi tarpeen mukaan tarkastuttaa määräämillään valtuutetuilla tai tilintarkastajilla Kansaneläkelaitoksen taloutta ja toimintaa; määrätä Kansaneläkelaitoksen tilintarkastajien palkkio ja perusteet heidän matkakulujensa korvaamista varten; vaatia Kansaneläkelaitoksen hallitukselta selvitys tilintarkastajien muistutusten johdosta ja tarpeen mukaan muistakin seikoista; sekä ryhtyä toimenpiteisiin syytteen nostamiseksi Kansaneläkelaitoksen johtajan tai hallituksen jäsenen virkavirheen johdosta.

Hallituksessa on enintään kymmenen jäsentä, jotka valtuutetut määräävät. Hallituksen toimikausi on kolme vuotta. Hallituksen jäsenistä yksi on sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja. Lain mukaan hallituksen jäsen on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimimalla lain tai muiden säännösten vastaisesti taikka muutoin tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut Kansaneläkelaitokselle. Jos vahinko on aiheutunut useamman hallituksen jäsenen menettelystä, he vastaavat korvaamisesta yhdessä.

Hallitus johtaa ja kehittää Kansaneläkelaitoksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on muun ohella:

- 1) vahvistaa vuosittain laitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma;
- 2) laatia vuosittain laitoksen toimintakertomus ja tilinpäätös;
- 3) vahvistaa laitoksen työjärjestys, jossa annetaan tarkemmat määräykset hallinnosta ja asioiden käsittelystä;
- 4) päättää laitoksen varojen sijoitustoiminnan yleisistä periaatteista;

- 5) päättää kiinteän omaisuuden ostamisesta ja myymisestä;
 - 6) päättää pääjohtajan ja johtajien välisestä työnjaosta;
 - 7) ottaa työsopimussuhteeseen johtavat toimihenkilöt;
 - 8) vahvistaa pääjohtajan ja muiden johtajien palkka- ja muut edut;
 - 9) vahvistaa toimihenkilöiden palkkausta, työaikaa, vuosilomia ja matkakulujen korvaamista koskevat perusteet; sekä
 - 10) päättää muut periaatteellista laatua olevat tai muuten tärkeät asiat.
- Hallitus voi siirtää toimivaltaansa pääjohtajalle, johtajille sekä toimihenkilöille.

Kansaneläkelaitoksessa on pääjohtaja ja enintään viisi johtajaa, jotka tasavallan presidentti nimittää valtuutettujen esityksestä. Tasavallan presidentti määrää yhden johtajista pääjohtajan sijaiseksi. Pääjohtajan ja johtajan palvelussuhteesta Kansaneläkelaitokseen on soveltuvin osin voimassa, mitä valtion virkamieslaissa ([750/1994](#)) säädetään valtion ylimpien virkamiesten vastuusta, erottamisperusteista ja palvelussuhteen ehdoista. Laitoksen toimihenkilöiden työsuhteeseen Kansaneläkelaitokseen noudatetaan työsopimuslakia ([55/2001](#)).

Kansaneläkelaitoksessa on Kansaneläkelaitoksen neuvottelukunta, jonka tehtävänä on edistää ja kehittää sosiaaliturvan toteuttamiseen osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen yhteistyötä sekä palvelujen käyttäjien näkökulman huomioon ottamista. Kansaneläkelaitoksen hallitus asettaa neuvottelukunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on viranomaisten, yhteisöjen ja etujärjestöjen sekä Kansaneläkelaitoksen henkilöstön edustus.

Kansaneläkelaitoksen rahastot ovat kansaneläkerahasto, sairausvakuutusrahasto ja sosiaaliturvan yleisrahasto (*etuusrahastot*) sekä palvelurahasto ja eläkevastuurahasto. Kansaneläkelaitoksen rahastoilla on oikeus erityisestä syystä rahastojen luotonannossa noudatetuin ehdoin lainata varoja toisilleen vakuutta vaatimatta.

Internetsivut: <http://www.kela.fi/toiminta>

Laki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010731#L3aP12a>

Suomen Pankki

Suomen Pankki on Suomen keskuspankki. Se on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos. Suomen Pankki toimii Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä määrätyllä tavalla osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää. Hoitaessaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä Suomen Pankki toimii Euroopan keskuspankin suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on perustamissopimuksen mukaisesti pitää yllä hintavakautta. Suomen Pankin on perustamissopimuksen mukaisesti tuettava muidenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista vaarantamatta hintavakaustavoitetta.

Suomen Pankin tehtävänä on toteuttaa osaltaan Euroopan keskuspankin neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa. Suomen Pankin tehtävänä on myös huolehtia osaltaan rahahuollosta ja setelien liikkeeseen laskemisesta, valuuttavarannon hallussapidosta ja hoidosta sekä maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta. Suomen Pankin tulee myös osallistua maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän kehittämiseen ja huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatisesta ja julkaisemisesta.

Hoitaessaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä Suomen Pankki tai sen toimielimen jäsen ei saa pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä muulta kuin Euroopan keskuspankilta. Suomen Pankin on oltava tarvittaessa yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa.

Suomen Pankki voi tehtäviensä hoitamiseksi antaa ja ottaa luottoa, ottaa vastaan ja tehdä talletuksia, harjoittaa arvopaperi-, jalometalli- ja valuuttakauppaa, hoitaa maksuliikettä ja maksujen selvitystä, harjoittaa muutakin arvopaperi-, raha- tai valuuttamarkkinatoimintaa sekä antaa pankeille ja muille rahalaitoksille sekä vastaaville yhteisöille rahan käsittelyä koskevia määräyksiä ja ohjeita. Suomen Pankki voi omistaa osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä siinä määrin kuin se on perusteltua pankin tehtävien hoitamiseksi tai toiminnan järjestämiseksi.

Suomen Pankki ei saa antaa luottoa Euroopan unionin toimielimille tai laitoksille, Euroopan unionin jäsenvaltiolle, sen alueelliselle, paikalliselle tai muulle viranomaiselle taikka muulle julkisyhteisölle eikä merkitä näiden yhteisöjen liikkeeseen laskemia velkasitoumuksia. Suomen Pankin on keskuspankkirahoituksessa kohdeltava julkisessa omistuksessa olevia luottolaitoksia samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia. Suomen Pankilla on oltava luotonannossaan riittävät vakuudet.

Suomen Pankilla on kantarahasto ja vararahasto. Euroopan keskuspankkijärjestelmässä rahapolitiittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä rahoitustulo lasketaan ja jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken perussäännön määräysten ja Euroopan keskuspankin neuvoston tekemien päätösten mukaisesti. Suomen Pankin voitosta, sen jälkeen kun Euroopan keskuspankkijärjestelmässä kertyvä rahoitustulo on tilinpäätöksessä otettu huomioon, käytetään puolet vararahaston kartuttamiseen. Muu osa ylijäämästä siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi päättää voiton käyttämisestä toisin, jos se pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi on perusteltua. Valtion tarpeisiin käytettävän voiton osan käytöstä päättää eduskunta. Jos pankin tilinpäätös on tappiollinen, tappio on katettava vararahastosta. Siltä osin kuin vararahasto ei riitä, tappio voidaan jättää kattamatta toistaiseksi. Seuraavien vuosien voitto on ensisijaisesti käytettävä kattamatta jääneiden tappioiden kattamiseen.

Suomen Pankin toimielimiä ovat pankkivaltuusto ja johtokunta. Pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua. Pankkivaltuutetut valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Suomen Pankin hallintoa ja toimintaa valvovana toimielimenä pankkivaltuuston tehtävänä on mm. vahvistaa johtokunnan esityksestä pankin tilinpäätöksen perusteet, päättää tilintarkastajien lausunnon perusteella pankin tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta, päättää johtokunnan esityksestä pankin tilikauden tulosta koskevista toimenpiteistä, antaa eduskunnalle vuosittain kertomus pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista. Pankkivaltuusto myös antaa eduskunnalle tarvittaessa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta sekä päättää eduskunnalle tehtävistä esityksistä ja valtioneuvostolle tehtävistä ehdotuksista periaatteellisesti merkittävissä asioissa. Suomen Pankin hallinnon osalta pankkivaltuusto mm. tekee valtioneuvostolle esityksen johtokunnan puheenjohtajan viran täyttämisestä, päättää varoituksen antamisesta johtokunnan jäsenelle, nimittää johtajat johtokunnan esityksestä sekä määrää johtokunnan varapuheenjohtajan.

Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä. Tasavallan presidentti nimittää johtokunnan puheenjohtajan, Suomen Pankin pääjohtajan, seitsemän vuoden toimikaudeksi. Muut jäsenet nimittää pankkivaltuusto viiden vuoden toimikaudeksi. Johtokunta huolehtii Suomen Pankille kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja pankin hallinnosta, jollei asia ole lailla säädetty pankkivaltuuston tehtäviin kuuluvaksi tai jollei rahoitustarkastuslaista ([503/1993](#)) muuta johdu. Suomen Pankin pääjohtajan riippumattomuudesta ja toimivallasta hänen suorittaessaan tehtäviään Euroopan keskuspankin neuvostossa määrätään perustamissopimuksessa ja perussäännössä.

Eduskunta valitsee Suomen Pankin tilinpäätöstä ja kirjanpitoa sekä hallintoa tarkastamaan viisi tilintarkastajaa ja kullekin heistä yhden varajäsenen. Euroopan unionin neuvoston hyväksymien tilintarkastajien oikeudesta tarkastaa Suomen Pankin kirjanpito ja tilit sekä saada tiedot pankin toimista määrätään perussäännössä. Suomen Pankissa noudatetaan hallintolakia ([434/2003](#)) käsiteltäessä hallintoasioita ja virkakielestä on voimassa, mitä kielilaissa ([423/2003](#)) säädetään.

Suomen Pankin on tehtävä yhteistyötä valtiovarainministeriön, Finanssivalvonnan ja rahoitusvakuusviranomaisesta annetussa laissa ([1195/2014](#)) tarkoitetun Rahoitusvakuusviraston kanssa luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta annetussa laissa ([1194/2014](#)) tarkoitettujen kriisinratkaisutoimien suunnittelussa ja valvonnassa sekä tehtyjen päätösten seurannassa.

Johtokunta käyttää Suomen Pankin puhevaltaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa ja muissa tuomioistuimissa sekä muissa viranomaisissa ja yhteisöissä. Riita-asioissa Suomen Pankki vastaa Helsingin käräjäoikeudessa.

Internetsivut: <https://www.suomenpankki.fi/fi/>

Laki Suomen Pankista (214/1998): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980214>

Työterveyslaitos

Työterveyslaitos on työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaa varten olemassa oleva itsenäinen julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitoksesta säädetään laissa työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta (159/1978). Lain mukaan työterveyslaitoksen tehtävänä on harjoittaa ja edistää työn ja terveyden välisen vuorovaikutuksen tutkimusta sekä käsitellä siinä tarkoituksessa henkilötietoja työntekijöiden terveydentilan kehityksen tutkimusta ja seurantatehtävää varten. Lisäksi työterveyslaitos suorittaa työpaikoilla tai muutoin työympäristössä esiintyvien terveydellisten vaarojen ja haittojen ehkäisemiseen ja poistamiseen liittyvää selvitys-, mittaus- ja palvelutoimintaa. Työterveyslaitos harjoittaa itsenäistä terveydenhuolto-, sairaanhoito- sekä laboratoriotoimintaa ammattitautien, työperäisten ja työhön liittyvien sairauksien toteamiseksi, hoitamiseksi ja ehkäisemiseksi sekä työkyvyn arvioimiseksi. Työterveyslaitos harjoittaa alansa liittyvää koulutus-, julkaisu- ja tiedotustoimintaa sekä suorittaa muut sille säädetyt ja määrätyt tehtävät.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa tulo- ja menoarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Tulo- ja menoarvion rajoissa työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionapua. Työterveyslaitoksella on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia toimintaansa varten.

Työterveyslaitoksen ylintä johtoa varten valtioneuvosto nimeää kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan johtokunnan, jossa ovat edustettuina työsuojelun ja työterveyden kehittämisen kannalta keskeiset viranomaiset ja järjestöt. Työterveyslaitoksen hallinnosta säädetään tarkemmin asetuksella.

Työterveyslaitos voi tehdä sitoumuksia, saada nimiinsä oikeuksia, kantaa ja vastata sekä omistaa kiinteää omaisuutta. Työterveyslaitos voi harjoittaa sellaista elinkeinotoimintaa, joka tukee työterveyslaitoksen tarkoituksen toteuttamista.

Johtokunnan jäsenten ja laitoksen toimihenkilöiden toimintaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Työterveyslaitoksella on oltava sen hallinnon ja tilien tarkastamista varten kaksi tilintarkastajaa, joista toisen tulee olla KHT-tilintarkastaja. Tilintarkastajat valitsee sosiaali- ja terveysministeriö.

Internetsivut: <https://www.ttl.fi/tietoa-meista/>

Laki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780159>

Suomen riistakeskus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävästä riistataloudesta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetty julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskus ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriöä. Suomen riistakeskus ja maa- ja metsätalousministeriö neuvottelevat vuosittain Suomen riistakeskuksen toiminnalle asetettavista strategisista tavoitteista ja tulostavoitteista, jotka kirjataan vuosittaiseen tulossopimukseen.

Suomen riistakeskuksen julkiset hallintotehtävät ovat:

- 1) metsästyslaissa ([615/1993](#)) sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetussa laissa ([616/1993](#)) säädetty tehtävät;
- 2) metsästäjien ryhmävakuutuksen sekä riistakeskuksen nimittämien riistanhoitoyhdistysten toimihenkilöiden tehtävien hoitamiseen liittyvän riittävän vakuutusturvan hankkiminen ja voimassa pitäminen;
- 3) riistanhoitoyhdistysten metsästyksenvälvojen nimittäminen, ohjaus ja valvonta;
- 4) riistanhoitoyhdistysten metsästäjäututukinnon vastaanottajien sekä ampumakokeiden vastaanottajien nimittäminen, ohjaus ja valvonta;
- 5) riistavahinkolain ([105/2009](#)) 24 §:ssä tarkoitetuissa maastotarkastuksissa toimivien riistanhoitoyhdistysten edustajien nimittäminen, ohjaus ja valvonta;
- 6) riistanhoitoyhdistysten toiminnan yleinen valvonta;
- 7) muut Suomen riistakeskukselle tämän tai muun lain mukaan kuuluvat julkiset hallintotehtävät.

Suomen riistakeskuksen muut tehtävät ovat:

- 1) kestävän riistatalouden edistäminen sekä riistatalouteen liittyvän yleisen edun valvonta;
- 2) riistaeläinkantojen tilan, kehityksen, kestävyys ja elinvoimaisuuden seuraaminen sekä näihin liittyvien toimintojen kehittäminen yhdessä tutkimuksen kanssa;
- 3) riistanhoidon sekä riistan elinympäristöjen hoidon edistäminen;
- 4) riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjen hoitoa koskevien hoitosuunnitelmien valmistelu, laatiminen ja päivittäminen;
- 5) riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistäminen;
- 6) kestävän, turvallisen ja eettisesti hyväksyttävän metsästyksen edistäminen;
- 7) riistanhoitoyhdistysten toiminnan tukeminen ja ohjaaminen sekä riistanhoitoyhdistysten toimihenkilöiden ja hallituksen jäsenien kouluttaminen;
- 8) metsästyksen, riistatalouteen ja riistaeläimiin liittyvien asiantuntija-, koulutus- ja neuvontapalveluiden tuottaminen;
- 9) Suomen riistakeskuksen tehtäviin liittyvä tiedotus ja viestintä;
- 10) Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten yhteisten tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen sekä toimialan yhteisten tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalveluiden kehittämiseen osallistuminen;
- 11) Suomen riistakeskuksen tehtäviin liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen;
- 12) muut sille säädetty ja määrätty tehtävät, joihin ei liity julkisen vallan käyttöä.

Suomen riistakeskuksen on toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle säännöllisesti maa- ja metsätalousministeriön määräämät tiedot julkisten hallintotehtävien sekä muiden tehtävien hoitamisesta.

Internetsivut: <https://riista.fi/>

Riistahallintolaki 158/2011 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110158>

Suomen Metsäkeskus

Metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä ja metsiin perustuvien elinkeinojen edistämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Metsäkeskus on maa- ja metsätalousministeriön strategisessa ja tulohajauksessa sekä sen valvonnan alainen. Metsäkeskus ei saa harjoittaa liiketoimintaa, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Metsäkeskuksessa on johtokunta. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa johtokunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan ja määrää jäsenistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi. Johtokunnan jäsenistä yksi edustaa maa- ja metsätalousministeriötä ja yksi jäsenistä on metsäkeskuksen toimihenkilö. Maakunnallisen metsiin perustuvien elinkeinojen ja metsäsektoria koskevan yhteistyön edistämiseksi perustetaan maakunnallisia metsäneuvostoja. Metsä-

neuvoston asettaa maa- ja metsätalousministeriö neljäksi vuodeksi kerrallaan metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön esityksen perusteella. Metsäkeskusta johtaa johtokunnan alaisuudessa toimiva johtaja.

Metsäkeskuksen julkisia hallintotehtäviä ovat (8 §):

- 1) metsien kestävään hoitoon ja käyttöön liittyvistä suunnittelu- ja selvitystehtävistä sekä muusta vastaavasta metsiin perustuvien elinkeinojen, ilmasto- ja energiatavoitteiden, metsien monimuotoisuuden säilyttämisen ja metsätalouden muun ympäristönsuojelun edistämisestä vastaaminen; tehtävät liittyvät muun muassa kansallisen metsäohjelman laatimiseen, alueellisten metsäohjelmien laatimiseen ja edellä mainittujen ohjelmien seurantaan ja toteuttamiseen;
- 2) metsätalouden valtakunnallisen ja alueellisen yhteistoiminnan ja toiminnallisen yhteistyön edistäminen;
- 3) metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen yhteistyössä alueellisten ja maakunnallisten elinkeinotoimintaa edistävien organisaatioiden ja toimielinten kanssa;
- 4) metsätaloutta edistävä koulutus, neuvonta ja tiedotus;
- 5) metsälaissa ([1093/1996](#)), metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa ([419/2011](#)), riistavahinkolaissa ([105/2009](#)), metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa ([1087/2013](#)), metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa ([241/2002](#)), yhteismetsälaissa ([109/2003](#)), puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta annetussa laissa ([897/2013](#)), yhteisaluelaisissa ([758/1989](#)) ja varainsiirtoverolaissa ([931/1996](#)) metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annetut tehtävät sekä kumottujen maatilalain ([188/1977](#)), luontaiselinkeinolain ([610/1984](#)) ja porotalouslain ([161/1990](#)) mukaisten valtion saatavien turvaamiseen liittyvät tehtävät puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;
- 6) metsätalouden ja metsien tilan ja kehityksen seuraaminen sekä niihin liittyvien esitysten ja aloitteiden tekeminen;
- 7) varautuminen metsätuhoihin ja pelastuslaissa ([379/2011](#)) tarkoitetun virka-avun antaminen;
- 8) tehtäviin liittyvään kansainväliseen yhteistoimintaan osallistuminen;
- 9) muiden metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille säädettyjen tehtävien hoitaminen sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämien metsäpolitiikan valmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyvien tehtävien hoitaminen.

Julkisen vallan käyttö:

Julkisen palvelun yksikössä johtaja, metsäjohtaja ja rahoitus- ja tarkastuspäällikkö käyttävät ratkaisuvaltaa 8 §:ssä tarkoitettujen tehtävien osalta julkisen vallan käyttöä koskevissa asioissa. Johtajan tehtävänä on varmistaa, että metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikössä on riittävä määrä rahoitus- ja tarkastuspäälliköitä ratkaisutoiminnan varmistamiseksi. Rahoitus- ja tarkastuspäällikkö huolehtii metsäkeskukselle 8 §:ssä säädettyjen julkista valtaa sisältävien tehtävien hoitamisesta. Johtaja määrää päätöksellään rahoitus- ja tarkastuspäällikköjen välisestä tehtäväjaosta siten, että järjestely tehostaa metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön toimintaa ja resurssien käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta ja turvaa tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuuden. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa johtajan päätöksen rahoitus- ja tarkastuspäällikköjen määrästä ja tehtäväjaosta.

Julkisen vallan käyttöä koskevia tehtäviä hoitava toimihenkilö saa osallistua metsäkeskukselle kuuluvien 8 §:ssä tarkoitettujen muiden tehtävien hoitoon edellyttäen, että näiden muiden tehtävien hoitaminen ei voi vaarantaa julkisen vallan käyttöä koskevien tehtävien hoidon riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

Johtaja, metsäjohtaja ja rahoitus- ja tarkastuspäällikkö ratkaisevat esittelystä 8 §:ssä tarkoitettuihin, julkista valtaa sisältäviin tehtäviin liittyvät hallintoasiat ja esimiesasemassa olevat lisäksi julkista valtaa käyttäviä toimihenkilöitä koskevat henkilöstöasiat. Rahoitus- ja tarkastuspäällikkö voi tarvittaessa toimia esittelijänä edellä mainituissa asioissa. Johtajan on määrättävä ne henkilöt, jotka johtajan, metsäjohtajan ja rahoitus- ja tarkastuspäällikköjen lisäksi

voivat 8 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa käyttää julkista valtaa. Näitä henkilöitä ovat hallintoasioita esittelevä toimihenkilö ja tarkastuksia tekevä toimihenkilö.

Metsäkeskuksen on noudatettava, mitä hallintolaissa ([434/2003](#)), kielilaissa ([423/2003](#)) ja saamen kielilaissa ([1086/2003](#)) säädetään. Mitä viranomaisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ([621/1999](#)), sovelletaan myös metsäkeskukseen. ([21.12.2016/1326](#)). Johtajaan, metsäjohtajaan, rahoitus- ja tarkastuspäällikköön ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin toimihenkilöihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan myös metsäkeskuksen johtokunnan jäseniin, heidän henkilökohtaisiin varajäseniinsä ja toimihenkilöihin metsäkeskuksen varojen käyttöä koskevista asioista. Metsäkeskuksen 8 §:ssä tarkoitettua tehtävää hoidossa aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta sekä virkatoimessa aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa ([412/1974](#)).

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, josta metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikölle myönnetään valtionavustusta sille 8 §:ssä säädetyistä tehtävistä aiheutuviin menoihin. Valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia ([688/2001](#)), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Internetsivut: <https://www.metsakeskus.fi/metsakeskus>

Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110418#L7P21>

Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskus on työntekijän eläkelain ([395/2006](#)) 3 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1–3 kohdassa mainituissa työeläkelaeissa tarkoitetun työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselin.

Eläketurvakeskuksen tehtävänä on:

- 1) edistää ja yhteensovittaa työeläketurvan toimeenpanoa ja kehittämistä;
- 2) harjoittaa toimialaansa kuuluvaa tilasto- ja tutkimustoimintaa sekä laatia arvioita ja laskelmia eläketurvan kehityksestä ja rahoituksesta;
- 3) edistää eläkelaitosten keskinäistä yhteistyötä eläkelaitosten yhteistoimintaa edellyttävissä tehtävissä ja hoitaa eläkelaitosten yhteistoimintaan liittyviä tehtäviä;
- 4) edistää työeläkelaitosten yhteistyötä muiden laitosten ja viranomaisten välillä;
- 5) huolehtia laissa sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista rekistereistä ja työeläkelaitosten työeläkelakien mukaista toimintaa varten tarvitsemien tietojen saatavuudesta;
- 6) antaa eläkelaitoksille suosituksia yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi yksityisten alojen työeläkelakien, niiden nojalla annettujen asetusten ja muiden määräysten soveltamisesta; sekä
- 7) tiedottaa ja antaa neuvontaa työeläkkeistä ottaen kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläkelain 211 §:ssä ja yrittäjän eläkelain ([1272/2006](#)) 153 §:ssä säädetään.

Eläketurvakeskuksen tehtävänä on lisäksi:

- 1) valvoa työeläkelakien mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista ja ottaa tarvittaessa työnantajan kustannuksella eläkevakuutus siten kuin työntekijän eläkelain 186 ja 187 §:ssä sekä yrittäjän eläkelain 143 ja 144 §:ssä säädetään;
- 2) ratkaista, sovelletaanko työhön työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia tai maatalousyrittäjän eläkelakia ([1280/2006](#)) ja antaa ratkaisusta asianosaisen pyynnöstä valituskelpoinen päätös siten kuin työntekijän eläkelain 10 §:ssä, yrittäjän eläkelain 7 §:ssä ja maatalousyrittäjän eläkelain 9 §:ssä säädetään;

- 3) ratkaista työnantajan, työntekijän, virkamiehen tai yrittäjän hakemuksesta, onko sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (*EU:n sosiaaliturvan perusasetus*) ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annetun asetuksen (EY) N:o 987/2009 (*EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetus*) tai Suomen tekemien sosiaaliturvasopimusten sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien säännösten mukaan ulkomailta työskentelevään henkilöön sovellettava Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, ja antaa muusta kuin EU:n sosiaaliturvan perusasetuksen 16 artiklassa tarkoitetun poikkeuslupa-asian ratkaisusta asianosaisen pyynnöstä valituskelpoinen päätös;
- 4) hoitaa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa ([352/2010](#)) tarkoitettuja ulkomaille toimitettaviin eläkehakemuksiin liittyviä yhteyslaitostehtäviä ja muita yhteyselintehtäviä siten kuin EU:n sosiaaliturvan perusasetuksessa ja EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksessa säädetään sekä vastaavia sosiaaliturvasopimuksissa määrättyjä tehtäviä sekä hoitaa mainitussa laissa tarkoitettuja takaisinperintää koskevia tehtäviä siten kuin EU:n sosiaaliturvan perusasetuksessa ja EU:n sosiaaliturvan täytäntöönpanoasetuksessa säädetään;
- 5) hoitaa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain ([165/1999](#)) [3 §:ssä](#) säädettyt yhdyslaitostehdävät;
- 6) ratkaista, mikä eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, siten kuin työntekijän eläkelain 111 §:ssä, yrittäjän eläkelain 96 §:ssä ja maatalousyrittäjän eläkelain 91 §:ssä säädetään;
- 7) ratkaista eläkehakemus, jos työntekijällä ei ole työeläkelakien alaista työskentelyä, siten kuin työntekijän eläkelain 111 §:ssä säädetään;
- 8) ratkaista ja antaa päätös siitä, täyttyvätkö edellytykset vakuutusmaksun maksuvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 155 §:ssä säädetään tai vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 149 §:ssä tai 150 §:n 1 momentissa säädetään;
- 9) lähettää työntekijälle tieto rekisteriin merkityistä eläkkeeseen oikeuttavista palkattomista ajoista, jos työntekijällä ei ole rekisteriin merkittyjä yksityisten alojen työeläkelakien alaisia ansioita, sekä antaa niistä työntekijän pyynnöstä päätös siten kuin työntekijän eläkelain 75 b §:n 3 momentissa säädetään;
- 10) selvittää ja ratkaista työntekijän eläkelain 183 ja 184 §:ssä, yrittäjän eläkelain 142 §:ssä ja maatalousyrittäjän eläkelain 137 §:ssä tarkoitetulla tavalla kulujen jakautuminen eläkelaitosten välillä ja määritellä yrittäjän eläkelain 140 §:n mukainen valtion osuus sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain ([644/2003](#)) mukainen valtion kustannus;
- 11) hoitaa muita sellaisia tehtäviä, jotka sille erikseen laissa säädetään.

Eläketurvakeskuksessa on edustajisto ja hallitus, jotka käyttävät Eläketurvakeskuksen päätösvaltaa. Sosiaali- ja terveysministeriö nimeää Eläketurvakeskuksen edustajiston enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Edustajistossa on kolmekymmentä jäsentä. Jäsenistä yksi edustaa sosiaali- ja terveysministeriötä ja yksi valtiovarainministeriötä. Muista jäsenistä viisi edustaa yksityisten ja kaksi julkisten alojen työnantajia, seitsemän yksityisten ja julkisten alojen työntekijöitä, kolme maatalousyrittäjiä ja kaksi muita yrittäjiä. Lisäksi edustajistoon kuuluu yhdeksän työeläkelaitoksia edustavaa jäsentä, joista yksi edustaa eläkekassoja, yksi eläkesäätiöitä ja viisi muita yksityisten alojen eläkelaitoksia sekä kaksi julkisten alojen eläkelaitoksia. Edustajiston kullekin jäsenelle on nimettävä henkilökohtainen varajäsen.

Edustajiston tehtävänä on päättää Eläketurvakeskuksen toiminnan yleisistä suuntaviivoista sekä valvoa Eläketurvakeskuksen hallituksen toimintaa, valita hallituksen kolmetoista jäsentä

sekä kullekin jäsenelle henkilökohtainen varajäsen; päättää hallituksen jäsenten palkkioista, valita tilintarkastaja ja tarvittaessa hänen varamiehensä sekä päättää heidän palkkioistaan ja käsitellä tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus sekä päättää toimenpiteistä, joihin ne antavat aiheutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö määrää hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Eläketurvakeskuksella on hallituksen nimeämä toimitusjohtaja. Eläketurvakeskuksen talouden valvonta kuuluu Finanssivalvonnalle.

Internetsivut: <https://www.etk.fi/>

Laki Eläketurvakeskuksesta 397/2006 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060397>

Liite 5 Muita organisaatiomuutoksia

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori

Virastomallin erityistapauksena voidaan pitää erityisvirasto Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtoria. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskukselle on luotu normaalista virastosta poikkeava johtamista tukeva ohjausjärjestelmä, itsenäisyyttä taloudenhallinnassa, läpinäkyvä kustannuslaskenta ja -seuranta sekä toimintaa tukeva henkilöstöpolitiikka. Viraston ohjaamisessa ja johtamisessa, seurannassa ja valvonnassa sekä rahoituksessa ja kustannuslaskennassa noudatetaan liiketaloudellisia periaatteita. Virastolla on hallitus, joka ohjaa ja valvoo toimintaa. Viraston toimintaa johtaa toimitusjohtaja. Toimitusjohtaja on ainoa viraston palveluksessa oleva virkamies muun henkilöstön ollessa työsopimussuhteista.

Valtionhallinnon toimialariippumattomat ICT-palvelut on keskitetty kokonaan Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtoriin, joka aloitti toimintansa 1.3.2014. Palvelujen keskittäminen Valtoriin perustuu 1.1.2014 voimaan tulleen lakiin valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä (1226/2013) ja 15.1.2015 voimaan tulleen lakiin julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta. Uudistuksen tarkoituksena oli tehostaa valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintoja, parantaa tieto- ja viestintätekniisten palvelujen laatua ja yhteen-toimivuutta sekä parantaa tieto- ja viestintätekniisten palvelutuotannon kustannustehokkuutta ja ohjausta. Lisäksi haluttiin selkiyttää valtion tieto- ja viestintätekniikan järjestämisen rakenteita kokoamalla hallinnollisesti yhteen valtion tieto- ja viestintätekniisiä toimintoja. Lailla luotiin puitteet järjestää valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen yhtenäinen tuotanto ja käyttö. Palvelukeskuksen perustaminen ja siirrot on valmisteltu valtiovarainministeriön johtamassa TORI-hankkeessa. Osana TORI-hanketta tehtiin analyysi mahdollisista perustettavan palvelukeskuksen organisaatiomuodoista. Analyysi tehtiin virastosta, valtion liikelaitoksesta ja osakeyhtiöstä.

Valtorin tehtävänä on tuottaa ja kehittää perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja sekä sähköisen asioinnin ja hallinnon tukipalveluja valtionhallinnolle. Valtioneuvosto on vuosina 2014 ja 2015 tehnyt yhteensä kymmenen siirtopäätöstä, joilla valtion virastoista on siirretty yhteiset, toimialariippumattomat ICT-palvelut ja niitä hoitavat henkilöt Valtoriin. Viimeisin siirto toteutettiin 1.6.2016, kun Hallinnon turvallisuusverkkotoiminnan tehtävät ja niitä tekevä henkilöstö siirrettiin Valtoriin suoraan toimitusjohtajan alaiseen TUVE-yksikköön. Haltikista siirtyi Valtoriin 334 henkilöä 28 paikkakunnalla. Siirtyvän palvelutuotannon arvo oli noin 60 miljoonaa euroa. Valtorissa oli siirron jälkeen keskitettynä valtionhallinnon 86 virastosta tai laitoksesta yhteensä yli 1100 tieto- ja viestintätekniisiä tehtäviä tekevää henkilöä 38 paikkakunnalla. Valtorin palvelutuotannon arvo on noin 250 miljoonaa euroa. Valtori vastaa aiemmin siirrettyjen toimialariippumattomien palveluiden (TORI-palvelut) lisäksi Hallinnon tietotekniikkakeskuksen (Haltik) vastuulla olleista valtion ylimmälle johdolle sekä turvallisuusviranomaisille tarkoitetuista korkean varautumisen ja turvallisuuden tieto- ja viestintätekniisistä palveluista (TUVE-palvelut). Toimialariippumattomien ICT-palvelujen keskittämisellä tavoiteltiin 47 miljoonan euron säästöjä vuonna 2018.

Valtori irtisanoi joulukuussa 2016 yhteensä 90 työntekijää it-toimintojensa uudelleenjärjestelystä johtuen. Aiemmin 2016 syksyllä Valtori kävi yhteistoimintamenettelyn henkilöstön lomauttamisesta taloustilanteensa sopeuttamiseksi. Valtorin mukaan syynä taloustilanteeseen ovat useiden rinnakkaisten palvelujen ylläpitämisestä aiheutuvat kustannukset. Valtorin tehtävänä on yhtenäistää palvelut ja niihin liittyvät toimintaprosessit, mutta työ on Valtorin mukaan edennyt aiemmin ennustettua hitaammin. Useita rinnakkaisten palvelujen ja toimintaprosessien ylläpidosta sekä uusista investoinneista aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia verrattuna tavoitetilään, jossa kaikki valtionhallinnon organisaatiot ovat siirtyneet yhtenäisten palvelujen ja toimintaprosessien käyttäjiksi.

Internetsivut: http://www.valtori.fi/fi-FI/Tietoa_Valtorista

Laki valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä 1226/2013 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131226>

Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta 10/2015 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2015/20150010>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä, julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 11 §:n ja 13 §:n 2 momentin kumoamisesta sekä valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 4 momentin kumoamisesta HE 150/2013
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130150>

Veikkaus Oy & Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus (STEA)

Veikkaus Oy:llä, Raha-automaattiyhdistyksellä, jäljempänä RAY, ja Fintoto Oy:llä on ollut arpajaislain mukaan yksinoikeus rahapeliin toimeenpanemiseen. Niillä on erityinen rooli vastuullisen rahapelipolitiikan toteuttamisessa. Lakisääteisten rinnakkaisten yksinoikeustoimijoiden tehtävänä on arpajaislain mukaan rahapeliin toimeenpaneminen siten, että rahapelitoimintaan osallistuvien oikeusturva taataan, väärinkäytökset ja rikokset estetään sekä pelaamisesta aiheutuvia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja vähennetään. Rahapeliyhteisöjen tulee ottaa toiminnassaan huomioon lainsäädännöstä ilmenevä erityisen vastuullisuuden vaatimus. Veikkaus Oy oli valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin toimeenpanemiseen. Jos arpajaislaissa tai muualla laissa ei toisin säädetä, yhtiöön sovellettiin osakeyhtiöistä voimassa olevia säännöksiä sekä valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettua lakia (1368/2007). RAY oli julkisoikeudellinen yhdistys. RAY:llä on yksinoikeus raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopeliin toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan. Valtiolla on määräysvalta RAY:n hallituksessa. RAY:n asema perustuu arpajaislakiin ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen Raha-automaattiyhdistyksestä (1289/2011). RAY:een ei sovelleta yhdistyslakia (503/1989). RAY:n jäsenyyden edellytyksistä säädettiin arpajaislaissa, jonka mukaan RAY:n jäseniä voivat olla terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävät yleishyödylliset oikeuskelpoiset yhteisöt ja säätiöt.

Fintoto Oy oli raviurheilun ja hevoskasvatuksen keskusjärjestön Suomen Hippos ry:n kokonaan omistama osakeyhtiö, jolla on yksinoikeus totopeliin toimeenpanemiseen. Valtiolla on määräysvalta Fintoto Oy:n hallituksessa. Jos arpajaislaissa tai muualla laissa ei toisin säädetä, yhtiöön sovelletaan osakeyhtiöistä voimassa olevia säännöksiä.

Ahvenanmaan maakunnassa arpajaislainsäädäntö kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla maakunnan omaan lainsäädäntövaltaan.

Esityksessä ehdotettiin toteutettavaksi ne lainsäädäntömuutokset, jotka ovat tarpeen kolmen erillisen rahapeliyhteisön rahapelitoimintojen yhdistämiseksi. Jatkossa ainoastaan uudella rahapeliyhtiöllä, jonka nimi olisi Veikkaus Oy, olisi yksinoikeus toimeenpanna rahapelejä Suomessa. Avustusten jakamista koskevat erityislait eli raha-automaattivastuksista annettu laki ja totopeliin tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annettu laki samoin kuin raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin tuoton käyttämisestä annettu laki kumottaisiin tarpeettomina.

Tuotosta jaettavien avustusten ja valtionosuuksien myöntämisestä urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen sekä nuorisotyön edistämiseen päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Tuotosta jaettavien avustusten myöntämisestä terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ja avustusten takaisinperinnästä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii avustusten valmistelua, maksatusta, seurantaa ja valvontaa varten Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus voi avustuksen saajan hakemuksesta erityisestä syystä tehdä avustuspäätökseen vähäisiä ja teknisluonteisia muutoksia, pidentää avustuksen käyttöaikaa sekä siirtää avustuksen toiselle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhteisölle tai säätiölle. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus voi päättää maksatuksen keskeytyksestä. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus vastaa sosiaali- ja terveysministeriön avustusten myöntämisestä ja takaisinperintää koskevien päätösten toimeenpanosta. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskusten tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (2016/1552). Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus vastaisi samoista tehtävistä kuin nykyinen RAY:n avustusosasto. STEA tekee vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden avustuksista

avustusehdotuksen, joka julkaistaan joulukuussa. Arpajaislain mukaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) yhteyteen perustetaan avustusasioiden neuvottelukunta sekä arviointi- ja avustusjaosto. Neuvottelukunnan tehtävänä on antaa STM:lle lausuntoja avustustoiminnan yleisistä linjauksista ja suuntaviivoista sekä siitä, miten avustuslinjaukset ovat toteutuneet. Neuvottelukunta myös kehittää ja arvioi avustuspolitiikkaa ja järjestötoimintaa sekä välittää tietoa järjestökentältä. Avustusehdotukseen ottaa jatkossa kantaa arviointi- ja avustusjaosto, joka perustetaan avustusasioiden neuvottelukunnan yhteyteen. Jaoston jäsenet eivät saa olla työsuhhteessa järjestöissä tai muissa sidossuhteissa avustusten hakijoihin. Näin arviointi- ja avustusjaosto takaa avustustoiminnan puolueettomuuden. Lisäksi jaosto voi tehdä arviointeja avustettavien järjestöjen toiminnasta. Valtioneuvosto nimittää jaoston kuultuaan sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Sosiaali- ja terveysministeriö tekee jatkossakin päätöksen vuosittain jaettavista avustuksista.

Tuotosta jaettavien avustusten myöntämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen päättää maa- ja metsätalousministeriö.

Valmistelun yhteydessä käytiin keskustelua siitä RAY:n yhdistyksestä siirtyvän avustusosaston oikeasta sijoituspaikasta. Jo valmistelun varhaisessa vaiheessa todettiin, että avustuskeskuksen siirtäminen yhtiöön ei tule kysymykseen. Jäljelle jäivät siirto ministeriöön, siirto johonkin valtion virastoon sekä avustusosasto jatkaminen yhdistyksenä (tynkä-RAY). Sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin perusteli siirtoa ministeriöön sillä, että heidän hallinnonalallaan ei ole soveltuvaa virastoa, johon toiminto voitaisiin sijoittaa.

Internetsivut: <http://www.stea.fi/>

Arpajaislaki 1047/2001 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta HE 132/2016 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160132#idp450770320>

Valtioneuvoston asetus valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2016/1552 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161552>

LÄHTEET

Valtion yhtiöt ja omistajaohjaus

Valtion omistajaohjauksen vuosikertomukset 2007-2016, <http://vnk.fi/omistajaohjaus/aineistopankki>
Valtion omistajapolitiikkaa koskeva periaatepäätös 13.5.2016: http://vnk.fi/documents/10616/356365/Periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_2016_korjattu.pdf/c24f66ca-ffbe-4fe9-a0da-b7b6a1205b9f
Laki valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta 1368/2007 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071368>
Laki valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain muuttamisesta 1315/2016 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161315>
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain muuttamisesta HE 233/2016 vp https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/HE_233+2016.aspx
OECD Principles of Corporate Governance –ohjeet <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm>
VNK:n omistajaohjausosaston rooli valtion erityistehtäviä hoitavien yhtiöiden omistajaohjauksessa 2007 http://vnk.fi/documents/10616/356365/Liite_2.pdf/0d61d764-0be5-4d8c-a574-87ec1f79b5aa
Viimeaikaisia tai käynnissä olevia yhtiöittämisiä koskevat säädöslinjit ja internetsivut liitteessä 1
Muita organisaatiomuutoksia koskevat lähteet säädöslinjit ja internetsivut liitteestä 5

Liikelaitokset

EU komission päätös Valtion tuki N:o C 7/2006 <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2007/FI/3-2007-6073-FI-3-1.PDF>
Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi 26/2003 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026>
Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion liikelaitoksia koskevaksi lainsäädännöksi HE 63/2010 <https://www.edilex.fi/he/20100063>
Konkurssilaki 120/2004 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120>
Laki valtion liikelaitoksista (627/1987) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1987/19870627>
Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2002/20021185>
Laki valtion liikelaitoksista (1062/2010) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101062>
Valtion liikelaitosmallin soveltuvuus yhteismarkkinoilla. Valtiovarainministeriön julkaisuja 41/2009. <http://docplayer.fi/50313898-Valtion-liikelaitosmallin-soveltuvuus-yhteismarkkinoilla-41-2009-hallinnon-kehittaminen.html>
Yhteisillä periaatteilla kohti tulevaisuuden virastorakennetta. Keskushallinnon virastorakenneselvitys. VM 3/2015. <http://vm.fi/documents/10623/360852/VIRSU+keskushallinnon+selvityraportti/d7a6dccb-ad5e-4777-aafa-875e0645b958>
Liikelaitoskohtaiset säädöslinjit ja muut lähteet liitteessä 2

Rahastot

Talousarvion ulkopuoliset rahastot

Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921390>
Laki maatalouden interventiorahastosta (1206/1994) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941206>
Laki maatilatalouden kehittämisrahastosta (657/1966) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1966/19660657>
Laki rahoitusvakausviranomaisesta (1195/2014): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141195>
Laki valtion asuntorahastosta (1144/1989) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891144>
Laki valtion eläkerahastosta (1297/2006) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061297>
Laki valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980745>
Laki valtion vakuusrahastosta (379/1992) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920379>
Laki valtioneuvoston asetus huoltovarmuuskeskuksesta (455/2008) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20080455>
Laki valtioneuvoston asetus maatalouden interventiorahastosta (843/2004) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20040843>
Laki valtioneuvoston asetus palosuojelurahastosta (625/2003) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20030625>
Laki valtioneuvoston asetus valtion asuntorahastosta (286/2007) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20070286>
Laki valtioneuvoston asetus valtion ydinjätehuoltorahastosta (161/2004) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20040161>
Laki valtioneuvoston asetus öljysuojelurahastosta (1409/2004) <https://www.edilex.fi/lainsaadanto/20041409>

Tuloksellisuustarkastuskertomus Valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen ohjaus ja hallinto. Valtion talouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 184/2009 https://www.vtv.fi/files/1653/1842009_Valtion_talousarvion_netti.pdf
Valtion talousarvioesitykset <http://budjetti.vm.fi/>
Rahastokohtaiset muut linkit ja nettisivut liitteessä 3 a

Muut rahastot

Laki Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta 1990/717 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900717>
Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta 555/1998 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980555>
Tilastokeskuksen sektoriluokitus <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/sectoriluokitus/001-2013/s.13119.html>
Organisaatiokohtaiset muut linkit ja nettisivut liitteissä 3b

Julkisoikeudelliset laitokset

Laitoskohtaiset säädöslinkit, internetsivut ja muut lähteet liitteessä 5

Säätiöt

Säätiölaki 487/2015 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150487>
Laki Kansallisgalleriasta 889/2013 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130889>
Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan säätiöpalvelu <http://www.saatiopalvelu.fi/saatiotietoa.html>
Säätiöt Suomessa Kulttuuripoliittisen tutkimuksen kehittämissäätiö 2015. Cuporen julkaisuja 7

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi HE 1/1998 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1998/19980001#idp455038912>
Lainkirjoittajan opas <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/10-julkisen-hallintotehtavan-antaminen-muulle-kuin-viranomaiselle/10-1/>
Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 26/2017: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/PeVL_26+2017.pdf
Mäenpää Olli, Hallinto-oikeus s. 121-123 <https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/GADBBXGTCF#kohta:121>
Tuloksellisuustarkastuskertomus Hyvä hallintomalli valtion erityistehtävää hoitavissa yhtiöissä ja niiden omistajaohjauksessa. VTV:n tarkastuskertomukset 7/2013. https://www.vtv.fi/fi-les/3551/7_2013_Hyva_hallintomalli_NETTI.pdf
Perustuslakivaliokunnan lausunto 6/2013 vp. HE eduskunnalle laeiksi passilain muuttamisesta ja passilain muuttamisesta annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_6+2013.pdf

Muut lähteet

VM (2006) Valtion konsernirakenteen kuvauksen malli sekä talous- ja henkilöstöhallinto-organisaation uudistaminen. Valtiovarain controller –toiminto, VM 3/2006.
Tulot omistuspohjan laajentamisesta, VNK 26.5.2016
Valtioneuvoston periaatepäätös valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa 26.1.2012 http://vm.fi/documents/10623/1121917/B_VNperiaatepaaetoetes_henkiloes-toen_asemasta_26.1.2012.pdf/761e58e6-4150-44b7-8872-875a073ec7fe
Muutosturvasäännökset valtionhallinnossa, VM 2013 <http://vm.fi/documents/10623/307719/Muutosturvas%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6kset+valtionhallinnossa/85889706-7fd8-406b-a589-4b21e02ca2af>
Työhyvinvointi muutoksessa, Valtiokonttori, Kaiku-palvelut 2007 <http://vm.fi/documents/10623/307711/Ty%C3%B6hyvinvointi+muutoksesse+kirja+2007.pdf/dcd00741-f076-48b3-b503-b98898e14cdc>